

Nanded Education Society's

Science College, Nanded

Tel: 02462-250 465, 251 648

www.sciencecollegenanded.org

(Affiliated to Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded)

(Reaccredited with "A" grade by NAAC with (CGPA 3.38)

3rd Cycle, CPE Status, DST-FIST, Best College Award (SRTMUN)

SELF STUDY REPORT

FOR

IV CYCLE OF REACCREDITATION

Criteria- I

Curricular Aspects

(Key Indicator- 1.3 Curriculum Enrichment)

- 1.3.1. **Q_iM** Institution integrates crosscutting issues relevant to Professional Ethics, Gender, Human Values, Environment and Sustainability intransecting the Curriculum

Criterion 1 – Curricular Aspects

Key Indicator- 1.3 Curriculum Enrichment

1.3.1. *Institution integrates crosscutting issues relevant to Professional Ethics, Gender, Human Values, Environment and Sustainability in transacting the Curriculum*

QIM

A Reports
on
Cross cutting Issues

N.E.S. Science College Nanded

PRINCIPAL
Scienca College, Nanded

Cross Cutting Issues Present in Curriculum

PRINCIPAL
S. Science College, Nanded

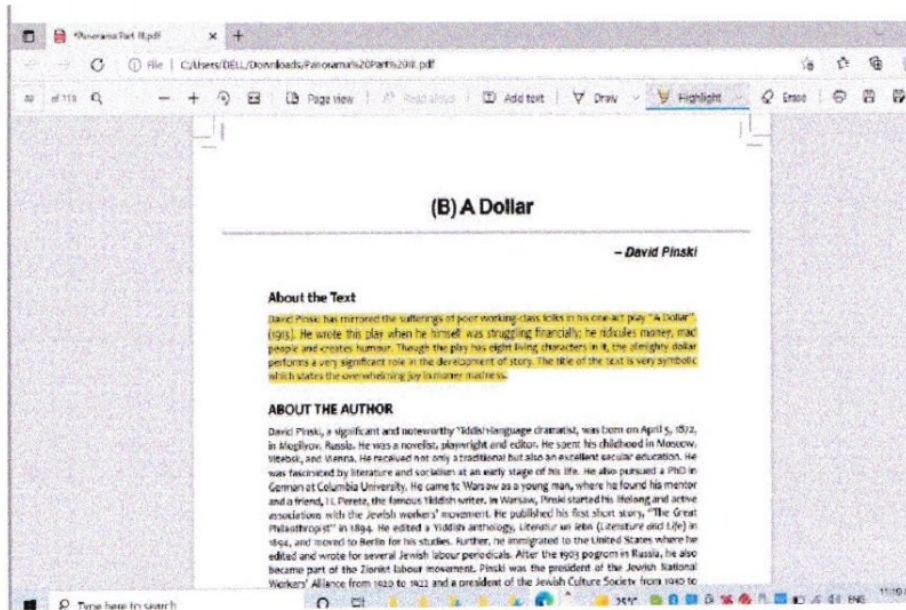
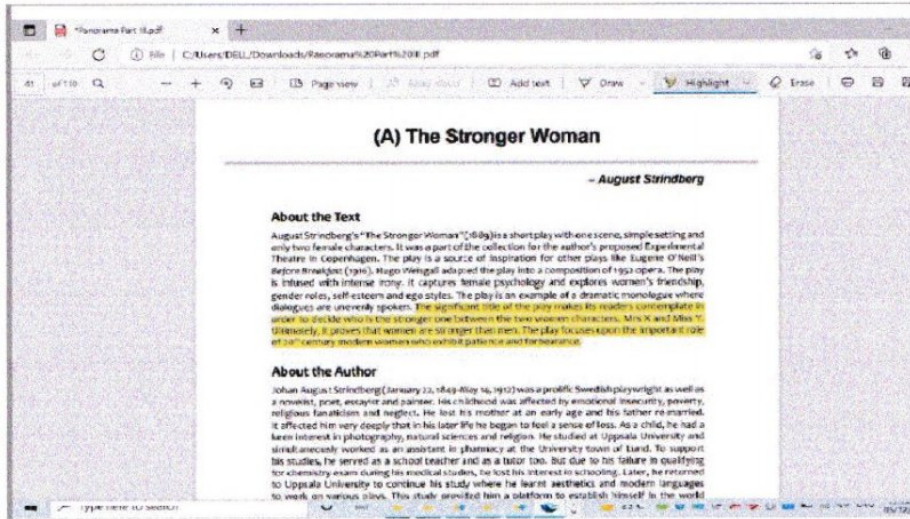
N.E.S. Science College Nanded

Cross Cutting Issues Present in Curriculum

Sr.No.	Name of Department
1	English
2	Sanskrit
3	Hindi
4	Fishery Science
5	Computer Science
6	Statistics
7	Mathematics
8	Zoology
9	Physics
10	Botany

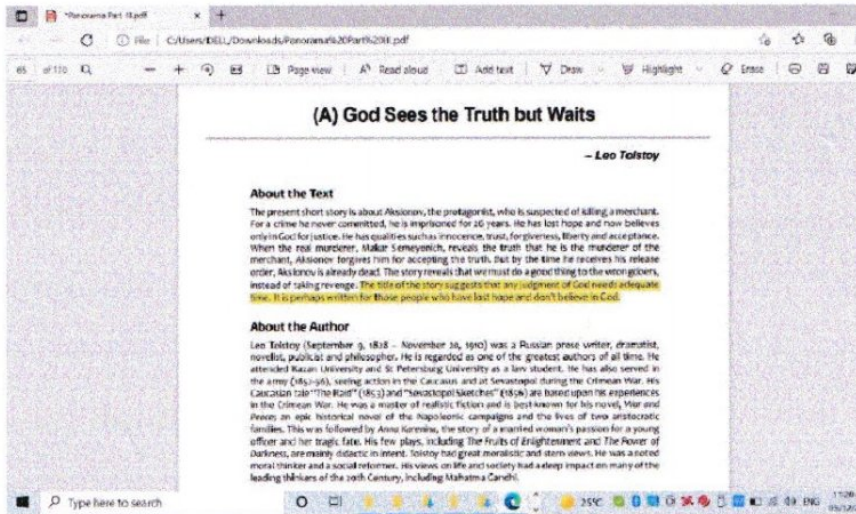

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded.

[Handwritten Signature]
PRINCIPAL
 V. E. S. Science College, Nanded

[Handwritten Signature]
PRINCIPAL
 Science College, Nanded

[Handwritten Signature]
PRINCIPAL
Science College, Nanded

[Handwritten Signature]
PRINCIPAL
P. S. Science College, Nanded

अन्नविज्ञानीयम् ।

अथातो भ्रूविज्ञानीयमप्यायं व्याख्यास्यामः । इति ह स्माहुर्मनीषिणः प्राच्याः ।

अन्नाद् भूतानि जायन्ते जातान्यन्नेन बर्धन्ते ।

अद्यतेऽन्ति च भूतानि तस्मादन्नं तदुच्यते ॥ (तैत्तिरीयोपनिषद्)

अर्थ - अन्नापासून प्राणी उत्पन्न होतात, अन्नानेच त्यांची वाढ होते. प्राण्यांकडून ते भक्षण केले जाते, त्याप्रमाणे ते प्राण्यांनाही खाऊन टाकते म्हणून त्यास 'अन्न' असे म्हणतात.

सरला - उपनिषदात अन्नाच्या उत्पत्तीची परंपरा अशी सांगितलेली आहे. प्रथम आकाश निर्माण झाले. आकाशापासून वायू, वायूपासून अग्नी, अग्नीपासून पाणी, पाण्यापासून पृथ्वी, पृथ्वीपासून अन्न आणि नंतर अन्नापासून प्राणिमात्र निर्माण झाले. भगवद्गीता देखील 'अन्नाद् भवति पर्जन्याद् अन्नसंभवः । यद्वाद् भवति पर्जन्यः ... (गीता ३-१४) असे सांगते. मानव अन्न भक्षण करतात; पण अन्न मानवांना खाऊन टाकते, ते कसे ? हे पुढील श्लोकात सांगितले आहे.

(२) अद्यते विधिवत् भुक्तमन्ति भोक्तारमन्यथा ।

आयुष्यं स्वास्थ्यदं पूर्वमन्यथैवेतरत् स्मृतम् ॥

अर्थ - मनुष्य शास्त्रात सांगितलेल्या पद्धतीने जे अन्न भक्षण करतो ते त्याने भक्षण केलेले अन्न पण अशास्त्रीय पद्धतीने जे अन्न भक्षण केले जाते, ते अन्न भक्षण करणाऱ्याचाच नाश करणारे असते. यदिल्या प्रकारचे अन्न पुष्टी, तुष्टी, दीर्घायु, आरोग्यदायक असते; तर दुसऱ्या प्रकारचे अन्न आरोग्याचा घात करणारे, आयुष्य कमी करणारे व अस्वास्थ्य निर्माण करणारे असते, असे म्हणतात.

सरला - सात्विक, राजस व तामस असे अन्नाचे तीन प्रकार आहेत. मनुष्य ज्या प्रकारचे अन्न भक्षण करतो तशी त्यास प्रज्ञा प्राप्त होते. 'पादशं भक्षयेत् अन्नं प्रज्ञा भवति तादृशी ।' यत्पूर्वा अन्नात् शुद्धता व आत्मीयता असते, तशी ती बाहेरील अन्नात 'नवते त्वानुके ते अन्नं निष्कृष्टं होय.

आहारान् सर्वभूतानि संभवन्ति सहीषते ।

आहारेण विवर्धन्ते तेन जीवन्ति जन्तवः ॥

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
W. E. S. Science College, Nanded

अर्ध - हे राजा, (वर प्रथम श्लोकात सांगितल्याप्रमाणे) आहारापासून, अन्नापासून सर्व प्राणिमात्र उत्पन्न होतात; आहारामुळे त्यांचे संवर्धन होते. अशा प्रकारे आहारानेच सर्वजण जिवंत राहतात.

(४) शक्यते दुस्त्यजेऽप्यर्धे चिर्रात्राय जीवितुम् ।

न तु भोजनमुत्सृज्य सख्यं वर्तयितुं चिरम् ॥ (महाभारत)

अर्थ - इत्याचा त्याग करणे अतिशय कठीण. तरीपण त्याचा त्याग करून मनुष्य दीर्घकालपर्यंत जिवंत राहू शकतो. पण (शरीरास पोषक अन्नाने) आहाराचा त्याग करून तो जास्त दिवसपर्यंत जिवंत राहणे अशक्य आहे.

सरला - प्राणधारणेसाठी अन्न अत्यंत आवश्यक आहे. मग ते खाद्य, पेय इत्यादी कोणत्याही स्वरूपात असो. शरीरस्वास्थ्यासाठी अगर आत्ममुक्तीसाठी उपोषण करणारे लोक अन्न भक्षण करीत नाहीत; पण पाणी पितात; कारण पाण्यातही शरीरास पोषक असे अनेक घटक आहेत. त्यामुळे पाण्यानेही काही काल प्राणधारणा होते.

(५) तद् गृहं यत्र नसतिः तद् भोज्यं येन जीवति ।

यन्मुक्तये तदेवोक्तं ज्ञानमज्ञानमन्यथा ॥ (मार्कण्डेय-पुराण)

अर्थ - जेथे आपण राहिलो तेथे घर; ज्यामुळे प्राणधारण होते तेथे अन्न व ज्यामुळे मोक्षप्राप्ती होते तेथे ज्ञान होय. चांशिमय इतर सर्व गोष्टी म्हणजे अज्ञान होय.

(६) अत्राहारार्थं कर्म कुर्यादिनिन्द्यं कुर्यादाहारं प्राणसंधारणार्थम् ।

प्राणाः सन्ध्यायाः तत्त्वजिज्ञासनाय तत्त्वं जिज्ञास्यं येत भूयो न दुःखम् ॥

(योगवासिष्ठ)

अर्थ - या जगामध्ये आहारप्राप्तीकरिता निन्द्य कर्म करू नये. प्राण धारण करण्याकरिताच भोजन करावे. तत्त्व जाणण्याकरिता-ब्रह्मज्ञानाने मोक्ष मिळविण्याकरिता प्राण धारण करावेत; आणि ऐहिक दुःखापासून मुक्त होण्याकरिता ब्रह्मज्ञानाची अपेक्षा करावी.

सरला - या श्लोकातील 'प्राणसंधारणार्थम्' हे एव विशेष महत्त्वाचे आहे. भागील श्लोकात सांगितल्याप्रमाणे अन्नाचे दोन प्रकार आहेत. 'अणुःसत्त्वसत्त्वप्रदाः आहाराः सात्त्विकाः' पण ते सामान्यतः मनुष्यास विशेष श्रेष्ठ नसतात. 'रुदु-अम्ल-लवण-अत्युष्ण-तीक्ष्ण-रुच-विदाहिनः राजसाः आहाराः' हेच बहुतेकास आवडतात. त्यांनी जिभेचे पोचले पुरतात. पण शरीरस्वास्थ्यास ते हितकर नाहीत. म्हणून प्राणधारणाकरिता नेहमी सात्त्विक आहारच जास्त.

PRINCIPAL
च. ए. एस. सायन्स कॉलेज, नानेद

PRINCIPAL
Science College, Nanded

अर्ध - हे राजा, (वर प्रथम शोकात् सांगितल्याप्रमाणे) आहारापासून, अन्नापासून सर्व प्राणिमात्र उत्पन्न होतात; आहारामुळे त्यांचे संवर्धन होते. अशा प्रकारे आहारानेच सर्वजण जिवंत राहतात.

(४) शन्यते बुस्त्यजेऽप्यथै चिररात्राय जीवितुम् ।

न तु भोजनमुत्सृज्य शक्यं वर्तयितुं चिरम् ॥ (महाभारत)

अर्थ - द्रव्याचा त्याग करणे अशक्य कठीण. शरीराने त्याचा त्याग करून मनुष्य दीर्घकालपर्यंत जिवंत राहू शकतो. पण (शरीरास पोषक अन्नानेचा) आहाराचा त्याग करून तो जास्त दिवसांपर्यंत जिवंत राहणे अशक्य आहे.

संज्ञा - प्राणधारणेसाठी अन्न अत्यंत आवश्यक आहे. पण ते खाद्य, पेय इत्यादी कोणत्याही स्वरूपात असो. शरीरस्वात्म्यासाठी अगर आत्मगुढीसाठी उपोषण करणारे लोक अन्न भक्षण करीत नाहीत; पण पाणी पितात; कारण पाण्यातही शरीरास पोषक असे अनेक घटक आहेत. त्यामुळे पाण्यानेही काही काळ प्राणधारणा होते.

(५) तद् गृहं यत्र बसतिः तद् भोज्यं येन जीनति ।

यन्मुक्तये तदेवोक्तं ज्ञानमज्ञानमन्यथा ॥ (मार्कण्डेय-पुराण)

अर्थ - जेणे आपण राहतो तेच घर; ज्यामुळे प्राणधारण होते तेच अन्न व ज्यामुळे मोक्षप्राप्ती होते तेच ज्ञान होय. चांक्षिणाथ इतर सर्व गोष्टी म्हणजे अज्ञान होय.

(६) अन्नाहारार्थं कर्म कुर्यादनिन्धं कुर्यादाहारं प्राणसंधारणार्थम् ।

प्राणाः सन्धार्याः तत्त्वजिज्ञासनार्थं तत्त्वं जिज्ञास्यं येत भूयो न दुःखम् ॥

(योगवासिष्ठ)

अर्थ - या जगतामध्ये आहारप्राप्तीकरिता निन्द्य कर्म करू नये. प्राण धारण करण्याकरिताच भोजन करावे. तत्त्व ज्ञानप्राप्तीकरिता-ब्रह्मज्ञानाचे मोक्ष विळंबिण्याकरिता प्राण धारण करावेत; आणि ऐहिक दुःखापासून मुक्त होण्याकरिता ब्रह्मज्ञानाची अपेक्षा करावी.

संज्ञा - या शोकामील 'प्राणसंधारणार्थम्' हे शब्द विशेष महत्त्वाचे आहे. मागील शोकात् सांगितल्याप्रमाणे अन्नाचे तीन प्रकार आहेत. 'अनुःशरत्साराण्यप्रदाः आहाराः सात्त्विकाः' पण ते सामान्यतः मनुष्यास विशेष प्रिय नसतात. 'मदु-अम्ल-लवण-अमृष्ण-तीक्ष्ण-रूच-विदाहिनः राजसाः आहाराः' हेच बहुतेकदा आपल्यात. त्यांनी जिभेचे चोचले पुरतात. पण शरीरस्वात्म्यास ते हितकर नाहीत. म्हणून प्राणधारणाकरिता वेदुनी सात्त्विक आहारच घ्यावा.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

वक्ता या लक्षणा न
नाही.

तान्त्रीक्यान्वयिकलानि, तदेव नाम,
सा बुद्धिरप्रतिहता वचनं तदेव ।
अर्थाभ्यां विरहितः पुरुषः स एव
वाङ्मः कर्णेन भवतीति विधिब्रमेतत् ॥२६॥

अन्वयः एतद् विधिं (यत्) तानि अविकलानि इन्द्रियाणि, तदेव नाम, सा अप्रतिहता बुद्धिः
वचनं, सः एव पुरुषः (किंतु) अर्थाभ्यां विरहितः कर्णेन वाङ्मः भवति ।
भाषांतरः हे फार मोठे आश्चर्यच आहे, मनुष्याला तीच (पूर्वीची) कार्य करणारी इन्द्रिये आपले
तेच (पूर्वीचे) नाव असते, (त्याच धनसंपन्न मनुष्याची) तीच अथिरत चालणारी बुद्धी असते
त्याची तीच मधुर वाणी असते, व तोच (धनसंपन्न असलेला पूर्वीचाच) मनुष्य असतो परंतु वन
प्राण्यपुत्रे (तोच पूर्वीचा धनवान मनुष्य) एका क्षणातच कोणीतरी दुसराच वाटू लागतो. (कारण
गरिबीमुळे मनुष्याला कोणीही ओळखायला तयार होत नाहीत.)

तद्वगच्छानः कुत्राचिदध्यायः । इति संबन्ध स्वदेशं पुरं च स्वसुहृत्ससहितं
बान्धवयुतंगुहं च परित्यज्य, प्रस्थिताः । अथवा साध्विदमुच्यते -
भाषांतरः (अशाप्रकारे सर्व बाह्य पुरुषांनी विश्व करून असे ठरवले की) तर आपणच सर्व ते
कुठेतरी घन मिळवण्यासाठी जाऊ; असा निर्णय घेऊन आपला देश, गाव, आपले मित्र, भाऊ
घरही सोडून (ते चौघेही) प्रवासाला निघाले.
योग्य असेच म्हटले आहे -
सत्यं परित्यजानि मुच्यति बन्धुवर्ग,
शीघ्रं विहाय जननीमपि जन्मभूमिम् ।
संतप्य, गच्छति विदेशमभीष्टलोकं
विन्वाकुलीकृतमतिः पुरुषोऽत्र लोके ॥२७॥

अन्वयः अत्र लोके विन्वाकुलीकृतमतिः पुरुषः सत्यं परित्यजति, बन्धुवर्ग मुच्यति, जननी जन्म
अपि विहाय अभीष्टलोकं संतप्य, शीघ्रं विदेशं गच्छति ।
भाषांतरः या जागात आर्थिक संकटांनी जस्त झालेला मनुष्य खरे बोलणे सोडून देतो, वान
सोडून देतो, (एवढेच नाही तर) आपल्या जन्मदात्या आईला, मातृभूमीला व प्रिय अशा
सोडून (कसत धनप्राप्तीसाठी) लवकरात लवकर सर्व काही सोडून परदेशाला जातो
एवं कर्णेन गच्छन्तोऽत्रर्षीः

M. S. Science College, Nanded
PRINCIPAL
Science College, Nanded

M. S. Science College, Nanded
PRINCIPAL
M. S. Science College, Nanded

नाही.

तानीन्त्रियाण्यधिकलानि, तदेव नाम,
सा बुधिरप्रतिहता वचनं तदेव ।
अर्धोष्णा विरहीतः पुरुषः स एव

बाह्यः क्षणेन भवतीति विधिप्रमेतत् । १६ ।।

अन्वयः : एतद् विधिं (यत्) तानि अतिकलानि इन्द्रियाणि, तदेव नाम, सा अप्रतिहता बुधिः,
वचनं, सः एव पुरुषः (किंतु) अर्धोष्णा विरहितः क्षणेन बाह्यः भवति ।

भाषांतरः : हे कार मोठे आश्चर्यच आहे, मनुष्याला तीच (पूर्वीची) कार्य करणारी इन्द्रिये जस-
तेच (पूर्वीचे) नाव असते, (त्याच धनसंपन्न मनुष्याची) तीच अद्विरत चालणारी बुद्धी जस-
त्याची तीच मधुर वाणी असते, व तांच (धनसंपन्न असलेला पूर्वीचाच) मनुष्य अमला परंतु जस-
मन्यामुळे (तांच पूर्वीचा धनवान मनुष्य) एका क्षणातच कोणीतरी दुसराच वाटू लागतो. (जसा-
गरिबीमुळे मनुष्याला कोणीही ओढ्यायला तयार होत नाहीत.)

कृत्वाः कुत्रापिर्ष्याय । इति संमन्त्र्य स्वदेशं पुरं च स्वसुहृत्समहितं

बन्धुव्युत्तं च परित्यज्य, प्रस्थिताः । अथवा साध्विदनुष्यते -

भाषांतरः : (अशास्कारे सर्व ब्राह्मण पुत्रांनी विचार करून असे ठरवले की) तर आपणच सर्व
कुठेतरी धन निव्वण्यासाठी जाऊ. असा निर्णय घेऊन आपला देश, गाव, आपले मित्र, भाऊ
घरही सोडून (ते चौथेही) प्रवासस निघाले.

योग्य असेच म्हटले आहे -

सत्यं परित्यजामि मुच्यति बन्धुवर्ग,

शीघ्रं विहाय जगनीनपि जन्मभूमिम् ।

संपन्न्य, गच्छति विदेशमभीष्टलोकं

चिन्ताकुलीकृतमतिः पुरुषोऽथ लोके । १७ ।।

अन्वयः : अत्र लोके चिन्ताकुलीकृतमतिः पुरुषः सत्यंपरित्यजति, बन्धुवर्ग मुच्यति, जगनीं जन्म-
भूमिं विहाय जगनीनपि जन्मभूमिम् ।

भाषांतरः : या जागात आर्थिक संकटांनी बल्ल झालेला मनुष्य खरे बोलणे सोडून देतो. वाचन-
सोडून देतो. (एवढेच नाही तर) आपल्या जन्मदात्या आईला, मातृभूमीला व प्रिय अशा ठिका-
ला सोडून (फक्त धनप्राप्तीसाठी) लवकरात लवकर सर्व काही सोडून परदेशाला जातो

एवं क्षणेन गच्छन्तोऽबन्धी प्राच्यः ।

यावद्विर्गच्छन्ति

PRINCIPAL
W. E. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
Science College, Nanded

अन्नविज्ञानीयम् ।

अपातो मन्त्रविज्ञानीयमध्यायं व्याख्यास्यामः । इति ह स्माहुर्मनीषिणः प्राच्याः ।

अन्नाद् भूतानि जायन्ते जातान्यन्नं वर्धन्ते ।

अद्यतेऽस्ति च भूतानि तस्मादन्नं तदुच्यते ॥ (तैत्तिरीयोपनिषद्)

अर्थ - अन्नापासून प्राणी उत्पन्न होतात, अन्नाचेच त्यांची वाढ होते. प्राण्यांकडून ते भक्षण केले जाते, त्याप्रमाणे ते प्राण्यांनाही खाऊन टाकते म्हणून त्यास 'अन्न' असे म्हणतात.

सरला - उपनिषदात अन्नाच्या उत्पत्तीची परंपरा अग्नी सांगितलेली आहे. प्रथम आकाश निर्माण झाले. आकाशापासून वायू, वायूपासून अग्नी, अग्नीपासून पाणी, पाण्यापासून पृथ्वी, पृथ्वीपासून

अन्न आणि नंतर अन्नापासून प्राणिमात्र निर्माण झाले. भगवद्गीता देखील 'अन्नाद् भवति पर्जन्यात् अन्नसंभवः । यद्वाद् भवति पर्जन्यः ... (गीता २-१४) असे सांगते. मानव अन्न भक्षण करतो, पण अन्न मानवांना खाऊन टाकते, ते कोणते ? हे पुढील श्लोकात सांगितले आहे.

(२) अद्यते विधिवत् भुक्तमस्ति भोक्तारमन्यथा ।

आयुष्यं स्वास्थ्यदं पूर्वमन्यथैवेतरत् स्मृतम् ॥

अर्थ - मनुष्य शास्त्रात सांगितलेल्या पद्धतीने जे अन्न भक्षण करतो ते त्याने भक्षण केलेले अन्न पण अशाखीय पद्धतीने जे अन्न भक्षण केले जाते, ते अन्न भक्षण करणाऱ्याचाच नाश करणारे असते. पहिला प्रकारचे अन्न पुष्टी, तुष्टी, दीर्घायु, आरोग्यदायक असते; तर दुसऱ्या प्रकारचे अन्न आरोग्याचा घात करणारे, आयुष्य कमी करणारे व अस्वास्थ्य निर्माण करणारे असते, असे म्हणतात.

सरला - सात्त्विक, राजस व तामस असे अन्नाचे तीन प्रकार आहेत. मनुष्य ज्या प्रकारचे अन्न भक्षण करतो तशी त्यास प्रज्ञा प्राप्त होते. 'पादसं भक्षयेत् अन्नं प्रज्ञा भवति तादृशी ।' वरच्या अन्नास प्रज्ञा व आत्मीयता असते, तशी ती बाहेरील अन्नात नसते त्यामुळे ते अन्न निरूद्ध होय.

आहारान् सर्वभूतानि संभवन्ति महीषते ।

आहारेण विजर्षन्ते तेन जीवन्ति जन्तवः ॥

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
V. E. S. Science College, Nanded.

अर्थ - हेराणा, (पर प्रथम क्रोकात कागिदत्वाप्रमाणे) आहारापासून, अन्नापासून सर्व प्राणिमात्र
उत्पन्न होतात; आहारापुढे त्यांचे संवर्धन होते. अशा प्रकारे आहारानेच सर्वजण जिवंत राहतात.

(४) शक्यते दुस्त्यजेऽप्यर्थे चिररात्राय जीवितुम् ।

न तु भोजनमुत्सृज्य शक्यं वर्तयितुं चिरम् ॥ (महाभारत)

अर्थ - इत्याचा त्याग करणे अतिशय कठीण. तरीपण त्याचा त्याग करून मनुष्य दीर्घकालपर्यंत
जिवंत राहू शकतो. पण (शरीरास पोषक अन्नप्राप्ती) आहाराचा त्याग करून तो जास्त दिवसापर्यंत
जिवंत राहणे अशक्य आहे.

संज्ञा - प्राणधारणेसाठी अन्न अत्यंत आवश्यक आहे. मग ते खाद्य, पेय इत्यादी कोणत्याही
स्वरूपात असो. शरीरस्वास्थ्यासाठी अगर आत्मशुद्धीसाठी उपोषण करणारे लोक अन्न भक्षण
करीत नाहीत; पण पाणी पितात; कारण पाण्यातही शरीरास पोषक असे अनेक वटक
आहेत. त्यामुळे पाण्यानेही काही काळ प्राणधारणा होते.

(५) तद् गृहं यत्र न सतिः तद् भोज्यं येन जीवति ।

यन्मुक्तये तदेवोक्तं ज्ञानमज्ञानमन्यथा ॥ (मार्कण्डेय-पुराण)

अर्थ - जेणे आपण राहतो तेच घर; ज्यामुळे प्राणधारण होते तेच अन्न व ज्यामुळे मोक्षप्राप्ती होते
तेच ज्ञान होय. शक्तिवाच इतर सर्व गोष्टी म्हणजे अज्ञान होय.

(६) अन्नदाहार्यं कर्म कुर्यादनिन्यं कुर्यादाहारं प्राणसंधारणार्थम् ।

प्राणः सन्धार्याः तत्त्वजिज्ञासनार्थं तत्त्वं जिज्ञास्यं येत भूयो न दुःखम् ॥

(योगवासिष्ठ)

अर्थ - या जगामध्ये आहाराप्राप्तीकरिता निन्द्य कर्म करू नये. प्राण धारण करण्याकरिताच
भोजन करावे. तत्त्व ज्ञानप्राप्तीकरिता-ज्ञानप्राप्त्याने मोक्ष सिद्धीकरिता प्राण धारण करावेत;
आणि शिदिक दुःखापासून मुक्त होण्याकरिता ज्ञानप्राप्त्याची अपेक्षा करावी.

संज्ञा - या श्लोकातील 'प्राणसंधारणार्थम्' हे पद विशेष महत्त्वाचे आहे. शारीर क्रोकात
सांगितल्याप्रमाणे अन्नाचे तीन प्रकार आहेत. 'आयुःसाधकसारोचप्रदाः आहारः सात्त्विकः'
पण ते सामान्यतः मनुष्यास विशेष श्रेष्ठ नसतात. 'कटु-अम्ल-सखण-अत्युष्ण-तीक्ष्ण-रूक्ष'
विदाहिनः राजसाः आहारः' हेच बहुतेकास आवश्यकतात. त्यांनी जिथेचेच पोचले पुराण, पण
शरीरस्वास्थ्यास ते हितकर नाहीत. म्हणून प्राणधारणाकरिता नेहमी सात्त्विक आहारच घ्यावा.

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
Science College, Nanded

वर्गः - कार्यालय
दिनांकः १५/११/२०२३

इन्द्राश्वयजुर्दानानि तपः सत्यं धृतिः क्षमा।
अलोभ इति मार्गोऽयं धर्मस्थाष्टविधः संतः॥८॥

सत्यं, अध्वरं, धनं, तपश्चर्या, खरेण्यदे वाण्ये, धैर्यं, क्षमाशील्यणा
येषाम्पि सत्त्वं तेषां न, धरणे हे धर्माधि. आठ प्रकार सतीत संशितकेने आहेत.

तत्र पूर्वस्वपूर्वर्णो दमार्थमपि सेव्यते।
उपरस्तु पपूर्वर्णो महात्मव्येवं तिष्ठति॥९॥

व्यक्ति चरिते चार (यम करणे, अध्वरं करणे, ध्यान द तप करणे) उनीपणाने
हेतुत कारणा वेदात धर्मा दुसरे चार (सत्य बोळणे, धैर्य, क्षमाशांकरण व अलोभ)
धर्माचारा निवृत्ताने चार चार करणाने.

PRINCIPAL
M. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
Science College, Nanded

अहिंसा सत्यमस्तेषु शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।
 दानं दमो दया क्षान्तिः सर्वेषां धर्मसाधनम् ॥ (पाश्चवल्क्यस्मृति)
 अर्थ - इतरांस धोडा न देणे, खरे बोलणे, चोरी न करणे (शारीरिक व मानसिक) शुद्धता, इन्द्रियांघर ताबा, दान करणे, मनोनिग्रह आणि क्षमाशीलता ही सर्व मानवाकरिता धर्मप्राप्तीची साधने आहेत.
 सरला - वरील साधनांकेरी शरीर-शुद्धी व मनःशुद्धी हा या अध्यायाचा मुख्य विषय आहे. यासंबंधी भगवद्गीतेमधील तेराव्या अध्यायातील सातव्या श्लोकात आत्मज्ञानविषयी विचार करताना 'शौच' (अन्वर्वास शुद्धता) आणि सोळाव्या अध्यायात दैवी संपत्तीचे विवरण करताना तिसऱ्या श्लोकात 'शौच' (शुचिर्गुणपणा म्हणजेच शारीरशुद्धी व मानसिक शुद्धी) हे दैवी संपत्तीचे लक्षण सांगितले आहे. 'दैवी सम्पद् विमोक्षाय' अंशी ही दैव संपत्ती मोक्षाचे म्हणजे धर्मप्राप्तीचे कारण असते.
 'सर्वेषां धर्मसाधनम्' सर्वेषाम्-शास्त्राणाद्यावाण्डालानाम् । (मिताक्षरा). ही अन्वर्वास शुद्धता थारदी वर्णातील व्यक्तींना आरोग्याचे म्हणजेच धर्मप्राप्तीचे महत्त्वाचे साधन आहे. शरीर व मन शुद्ध, निरोगी असतील तरच धर्माचरण होईल व त्यायोगे मोक्ष मिळेल; अन्यथा मिळणार नाही.

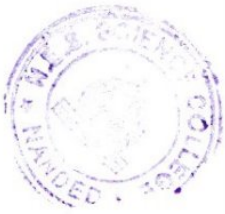
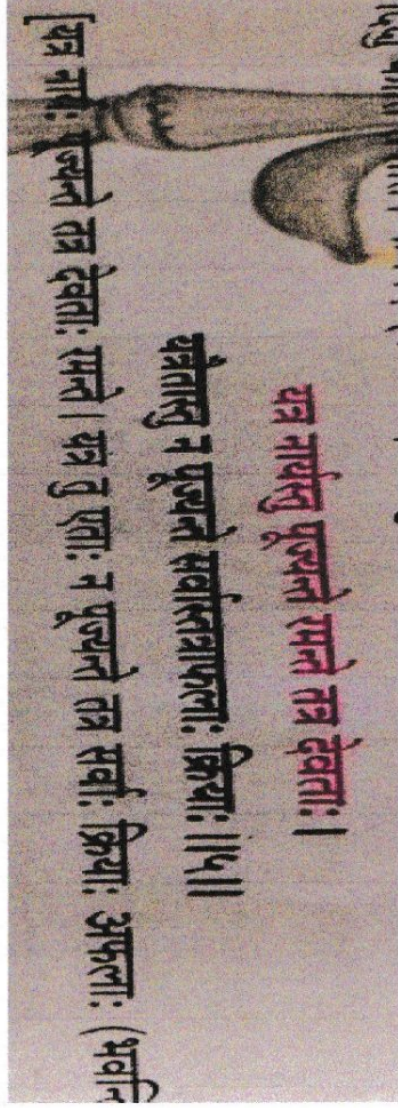

 PRINCIPAL
 V. E. S. Science College, Nanded

 PRINCIPAL
 Science College, Nanded

PRINCIPAL
P. M. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
Science College, Nanded

पूर्वजन्मकृतं कर्म तद्द्वेषामातं कथ्यते।

तस्मात् पुरुषकारेण यत्नं कुर्यादतन्द्रितः॥३१॥

पूर्वजन्मी केलेले काम ते दैव आहे असे म्हणतात. म्हणून मनुष्याने आळस सोडून निरलसपणे नेटाने प्रयत्न करावा.

यथा मृत्पिण्डतः कर्ता कुरुते यद्यदिच्छति।

एवमात्मकृतं कर्म मानवः प्रतिपद्यते॥३२॥

ज्याप्रमाणे कुंभार मातीच्या गोळ्यापासून जे जे इच्छितो ते ते करतो. त्याप्रमाणे

मनुष्याला स्वतः केलेल्या कर्मांचे फळ मिळते.

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
Science College, Nanded

इत्याभ्यसनदानानि तपः सत्यं धृतिः क्षमा।

अतोय इति मार्गोऽयं धर्मस्याष्टविधः स्मृतः॥८॥

यज्ञयाग, अध्ययन, दान, तपश्चर्या, खरेपणाचे वागणे, धैर्य, क्षमाशीलपणा
व कोणत्याही वस्तूचा लोभ न धरणे हे धर्माचे आठ प्रकार स्मृतीत सांगितलेले
आहेत.

हितोपदेश मित्रलाभः/१७

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ
नांदेड- ४३१६०६ (महाराष्ट्र)
SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY
NANDED-431606, MAHARASHTRA STATE, INDIA.

Established on 17th September 1994 - Recognized by the UGC U/s 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'A' Grade

ACADEMIC (1-BOARD OF STUDIES) SECTION

Phone: (02462) 229542
Fax : (02462) 229574

Website: www.srtmun.ac.in

E-mail: bos.srtmun@gmail.com

कला विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील
हिन्दी विषयाचा सी.बी.सी.एस. पॅटर्नचा
अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७
पासून लागू करण्याबाबत.

परिपत्रक

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, दिनांक १२ मे २०१६ रोजी संपन्न झालेल्या ३६व्या मा. विद्या परिषद बैठकीतील ऐनवेळचा विषय क्र.९/३६-२०१६ च्या ठरावानुसार प्रस्तुत विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालयांतील कला विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील खालील विषयाचा C.B.C.S. (Choice Based Credit System) Pattern चा अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ पासून लागू करण्यात येत आहे.

१. बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी. हिन्दी (अनिवार्य, द्वितीय भाषा आणि ऐच्छिक) - प्रथम वर्ष (सत्र पहिले व दुसरे)

सदरील अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी.

'ज्ञानतीर्थ' परिसर,
विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१ ६०६.
जा.क्र.: शैक्षणिक-०१/परिपत्रक/पदवी-सीबीसीएस अभ्यासक्रम/
२०१६-१७/८७१
दिनांक : १२.०८.२०१६.

स्वाक्षरित/-
संचालक
महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास मंडळ

प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. कुलसचिव यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. परीक्षा नियंत्रक यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) प्राचार्य, सर्व संबंधित संलग्नित महाविद्यालये, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) उपकुलसचिव, पदव्युत्तर विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ५) साहाय्यक कुलसचिव, पात्रता विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ६) सिस्टम एक्सपर्ट, शैक्षणिक विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.

PRINCIPAL
B. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. द्वितीय भाषा हिन्दी (S.L.)

नवीन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + C.B.C.S. पॅटर्न

द्वितीय सत्र (Semester-II) प्रश्नपत्र क्र. II

(साहित्य भारती)

Credits : 03

ESE – 40 Marks and CA-35 Marks) अंक : 75

तासिका : 55

(30 Theory + 10 MCQ)

पाठ्यक्रम :

खण्ड अ) काव्य विभाग : (अंक 5+5 संदर्भ तथा टिप्पणी विकल्प में +10 दीर्घोत्तरी = 15 अंक)

तासिका : 20

Humanvalue	1) धिन तो नहीं आती हैं ?	-	नागार्जुन
	2) लोग टूट जाते हैं (गज़ल)	-	बशीर बद्र
Humanvalue	3) श्रेष्ठ	-	ओमप्रकाश वाल्मिकि
	4) जानकी जान गई है	-	सुशीला टाकभौरे
Humanvalue	5) पासे सभी पलट गये	-	कवि प्रदीप
Leader	6) क्या तुम जानते हो ?	-	निर्मला पुतुल

खण्ड ब) कहानी विभाग : (अंक 5+5 संदर्भ तथा टिप्पणी विकल्प में +10 दीर्घोत्तरी = 15 अंक)

तासिका : 20

1) रसप्रिया	-	फणीश्वरनाथ रेणु
2) सुमेर	-	राहुल सांकृत्यायन
3) स्त्री सुबोधिनी	-	मन्नू भंडारी
4) ललमनियाँ	-	मैत्रेयी पुष्पा
5) नेलकटर	-	उदय प्रकाश
6) ऐ गंगा तुम बहती हो क्यूँ ?	-	विवेक मिश्र

खण्ड क) प्रयोजनमूलक हिन्दी

तासिका : 05

अ) संवाद लेखन : सैद्धांतिक तथा व्यावहारिक पक्ष

ब) विज्ञापन लेखन : सैद्धांतिक तथा व्यावहारिक पक्ष

*उपर्युक्त संपूर्ण पाठ्यक्रमपर 10 M.C.Q. प्रश्न पूछे जाएंगे = अंक 10

खण्ड ड) अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) (अंक 35)

तासिका : 10

निम्नलिखित घटकों पर आधारित होगा।

- 1) कक्षा में 10 - 10 अंकों के दो टेस्ट होंगे।
- 2) 15 अंकों का स्वाध्याय लेखन (Assignment) रहेगा।

PRINCIPAL
M.E.S. Science College, Nanded
(7)

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. द्वितीय भाषा हिन्दी (S.L.)

नवीन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + C.B.C.S. पॅटर्न

प्रथम सत्र (Semester-I) प्रश्नपत्र क्र. I

(साहित्य भारती)

Credits : 03

ESE – 40 Marks and CA-35 Marks) अंक : 75

तासिका : 55

(30 Theory + 10 MCQ)

पाठ्यक्रम :

खण्ड अ) काव्य विभाग : (अंक 5+5 संदर्भ तथा टिप्पणी विकल्प में +10 दीर्घोत्तरी = 15 अंक)

तासिका : 20

1) नये जमाने की मुकरी	-	भारतेंदु हरिश्चंद्र
2) नवयुवको के प्रति	-	मैथिलीशरण गुप्त
3) जुही की कली	-	निराला
4) जागरण	-	शिवमंगल सिंह 'सुमन'
5) जो बीत गयी सो बात गयी	-	हरिवंशराय बच्चन
6) यह दीप अकेला	-	सच्चिदानंद हीरानंद वात्सायन 'अज्ञेय'

खण्ड ब) कहानी विभाग : (अंक 5+5 संदर्भ तथा टिप्पणी विकल्प में +10 दीर्घोत्तरी = 15 अंक)

तासिका : 20

1) नशा	-	प्रेमचंद
2) त्रिवेणी	-	जैनंद्रकुमार
3) शरणदाता	-	सच्चिदानंद हीरानंद वात्सायन 'अज्ञेय'
4) सच बोलने की भूल	-	यशपाल
5) एष धर्म : सनातन :	-	भीष्म साहनी
6) लड़की की शादी	-	अमरकांत

खण्ड क) प्रयोजनमूलक हिन्दी

तासिका : 05

1) पारिभाषिक शब्दावली (100 शब्द)

(बैंक, बीमा, वाणिज्य, जनसंचार माध्यम, विज्ञान, कार्यालय, विधि, चिकित्सा, तथा संगणक से संबंधित)

*उपर्युक्त संपूर्ण पाठ्यक्रमपर 10 M.C.Q. प्रश्न पूछे जाएंगे = अंक 10

खण्ड ड) अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) (अंक 35)

तासिका : 10

निम्नलिखित घटकों पर आधारित होगा।

1) कक्षा में 10 - 10 अंकों के दो टेस्ट होंगे।

2) 15 अंकों का स्वाध्याय लेखन (Assignment) रहेगा।

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
 "ज्ञानतीर्थ" परिसर, विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१६०६ (महाराष्ट्र)
SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
 "Dnyanteerth", Vishnupuri, Nanded - 431606 Maharashtra State (INDIA)
 Established on 17th September 1994 - Recognized by the UGC U/s 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'A' Grade

ACADEMIC (1-BOARD OF STUDIES) SECTION

Phone: (02462) 229542
 Fax : (02462) 229574

Website: www.srtmun.ac.in

E-mail: bos.srtmun@gmail.com

संलग्नित महाविद्यालयांतील मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील द्वितीय वर्षाचे CBCS Pattern नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ पासून लागू करण्याबाबत.

परिपत्रक

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, दिनांक २० जून २०२० रोजी संपन्न झालेल्या ४७व्या मा. विद्या परिषद बैठकीतील विषय क्र.१३/४७-२०२०च्या ठरावानुसार प्रस्तुत विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालयांतील मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील द्वितीय वर्षाचे खालील विषयांचे C.B.C.S. (Choice Based Credit System) Pattern नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ पासून लागू करण्यात येत आहेत.

- १) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय वर्ष-इंग्रजी (अनिवार्य, अतिरिक्त (द्वितीय भाषा), फंक्शनल इंग्रजी, ऐच्छिक)
- २) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय वर्ष-हिंदी (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ३) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय वर्ष-कन्नड (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ४) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय वर्ष-मराठी (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ५) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय वर्ष-पाली (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ६) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय-संस्कृत (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ७) बी.ए./बी.एस्सी./बी.कॉम./बी.एस.डब्ल्यू./फाईन आर्ट्स-द्वितीय वर्ष-उर्दू (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ८) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-अर्थशास्त्र
- ९) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-भूगोल
- १०) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-इतिहास
- ११) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-सैनिकशास्त्र
- १२) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-तत्त्वज्ञान
- १३) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-राज्यशास्त्र
- १४) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-मानसशास्त्र
- १५) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-लोकप्रशासन
- १६) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-समाजशास्त्र
- १७) बी.ए.-द्वितीय वर्ष-अॅडमिनिस्ट्रेटिव्ह सर्व्हिस

सदरील परिपत्रक व अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी.

'ज्ञानतीर्थ' परिसर,

विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१ ६०६.

जा.क्र.: शैक्षणिक-१/परिपत्रक/पदवी-सीबीसीएस अभ्यासक्रम/
२०२०-२१/२४९

दिनांक : ०८.०७.२०२०.

प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. कुलसचिव यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) प्राचार्य, सर्व संबंधित संलग्नित महाविद्यालये, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) साहाय्यक कुलसचिव, पदव्युत्तर विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ५) उपकुलसचिव, पात्रता विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ६) सिस्टम एक्सपर्ट, शैक्षणिक विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.

स्वाक्षरित/-

उपकुलसचिव

शैक्षणिक (१-अभ्यासमंडळ) विभाग

PRINCIPAL
 E. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

"ज्ञानतीर्थ" विष्णुपूरी नांदेड

बी.ए. द्वितीय वर्ष हिंदी पाठ्यक्रम

स्नातक स्तर

जून २०२० से प्रारंभ

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded.

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

स्नातक द्वितीय वर्ष पाठ्यक्रम तथा कार्यभार वितरण

विषय : हिंदी (बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. एवं अन्य स्नातक द्वितीय वर्ष के लिए)

श्रेयांक पद्धति (CBSC Pattern) पाठ्यक्रम

हिंदी ऐच्छिक और द्वितीय भाषा (Second Language)

शैक्षणिक वर्ष : २०२०-२१

सत्र (Semester)	प्रश्नपत्र क्र. (Page No.)	प्रश्नपत्र का नाम (Name of the Paper)	सप्ताह की तासिका (Period of Week)	पूर्ण तासिकाएँ (Total Periods)	निरंतर मूल्यांकन (CA)	सत्रांत परीक्षा (ESE)	कुल अंक (Total Marks)	श्रेयांक (Credits)
तृतीय सत्र	V	मध्ययुगीन काव्य	०४	५५	२५	५०	७५	०३
	VI	निबंध तथा कथेत्तर गद्य	०४	५५	२५	५०	७५	०३
	SL III	कथेत्तर गद्य	०४	५५	२५	५०	७५	०३
		Total III	१२	१६५	७५	१५०	२२५	०९
चतुर्थ सत्र	VII	आधुनिक काव्य	०४	५५	२५	५०	७५	०३
	VIII	निबंध तथा कथेत्तर गद्य	०४	५५	२५	५०	७५	०३
	SL IV	नाटक तथा प्रयोजनमूलक हिंदी	०४	५५	२५	५०	७५	०३
		Total IV	१२	१६५	७५	१५०	२२५	०९
		Sub Total	२४	३३०	१५०	३००	४५०	१८

PRINCIPAL
M. E. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड
बी.ए. द्वितीय वर्ष ऐच्छिक हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + CBCS Pattern
तृतीय सत्र सेमिस्टर I प्रश्नपत्र क्र.V
मध्ययुगीन काव्य

Credit : ०३

ESE-50 Marks and CA-25 Marks = 75

पाठ्यक्रम :

१. नामदेव (०३ पद)
२. कबीर (१० दोहे)
३. तुलसीदास (१० दोहे चौपाई)
४. सूरदास (३ पद)
५. रहीम (१० दोहे)
६. रैदास (१० दोहे)
७. मीराबाई (३ पद)
८. बिहारी (१० दोहे)

अंतर्गत मूल्यांकन (CA) अंक : २५

१. कक्षा परीक्षा १ अंक : १०
२. सेमिनार Seminar अंक : १५

प्रश्नपत्र का प्रारूप

प्रश्न १	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न २	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ३	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ४	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ५	टिप्पणी :	
	अ) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	ब) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५

कुल अंक

40
PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए. द्वितीय वर्ष ऐच्छिक हिंदी

नूतन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + CBCS Pattern

चतुर्थ सत्र सेमिस्टर II प्रश्नपत्र क्र.VII

आधुनिक काव्य

Credit : ०३

ESE-50 Marks and CA-25 Marks = 75

पाठ्यक्रम :

१. किसान	मैथिलीशरण गुप्त
२. हिमाद्री तुंग श्रुंग से	जयशंकर प्रसाद
३. कवि कुछ ऐसी तान सुनाओ	बालकृष्ण शर्मा 'नवीन'
४. नदी के द्वीप	अज्ञेय
५. प्रेत का बयान	नागार्जुन
६. चंपा काले काले अच्छर नहीं चीन्हाती	त्रिलोचन
७. जंगल का संघर्ष	रमणिका गुप्ता
८. सायें में धूप	दुष्यंतकुमार
९. सदियों का संताप	ओमप्रकाश वाल्मिकी
१०. औरत कमजोर नहीं	पुष्पा विवेक
११. युद्ध के विरुद्ध	डॉ. अमिता तिवारी
१२. सड़क दर सड़क	भुवनेश्वर उपाध्याय

अंतर्गत मूल्यांकन (CA) अंक : २५

१ कक्षा परीक्षा	१	अंक : १०
२ सेमिनार Seminar		अंक : १५

प्रश्नपत्र का प्रारूप

प्रश्न १	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न २	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ३	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ४	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ५	टिप्पणी : अ) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	ब) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५

कुल अंक ५०

(४)

PRINCIPAL
M.S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए. द्वितीय वर्ष ऐच्छिक हिंदी

नूतन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + CBCS Pattern

तृतीय सत्र सेमिस्टर I प्रश्नपत्र क्र. VI

निबंध तथा कथेत्तर गद्य - I

Credit : ०३

ESE-50 Marks and CA-25 Marks = 75

पाठ्यक्रम : खण्ड अ) निबंध

१. मजबूरी और प्रेम	पूर्णसिंह
२. लज्जा और ग्लानि	रामचंद्र शुक्ल
३. व्यापारे वसति लक्ष्मी	बाबू गुलाबराय
४. देवदारू	हजारी प्रसाद द्विवेदी
५. ईर्ष्या तू न गई मेरे मन से	रामधारी सिंह
६. जीवन में साहित्य का स्थान	प्रेमचंद

ब) कथेत्तर गद्य :

१. रजिया	रामवृक्ष बेनीपुरी (रेखा चित्र)
२. वर्दी और पानी पीने के बात	डॉ. कौशल पवार (आत्मकथा)
३. उस 'जारवा' दम्पति से मिलकर	हरिराम मीणा

खण्ड ब) अंतर्गत मूल्यांकन (CA) अंक : २५

१. कक्षा परीक्षा	१	अंक : १०
२. सेमिनार Seminar		अंक : १५

प्रश्नपत्र का प्रारूप

प्रश्न १	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न २	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ३	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ४	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ५	टिप्पणी : अ) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	ब) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५

कुल अंक ५०

PRINCIPAL

B. S. Science College, Nanded

(५)

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए. द्वितीय वर्ष ऐच्छिक हिंदी

नूतन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + CBCS Pattern

चतुर्थ सत्र सेमिस्टर II प्रश्नपत्र क्र. VIII

निबंध तथा कथेत्तर गद्य - II

Credit : ०३

ESE-50 Marks and CA-25 Marks = 75

पाठ्यक्रम : खण्ड अ) निबंध

१ बसंत आ गया पर कोई उत्कंठा नहीं?	विद्यानिवास मिश्र
२ नीलकंठ	हरिशंकर परसाई
३ घोडाशाही	सियाराम शरण गुप्त
४ संसार सुखमय है	श्रीराम परिहार
५ पर्यावरण और सनातन दृष्टी	छगन मेहता
६ पानी पानी शहर	राम अवतार यादव
ब) कथेत्तर गद्य :	
१. सरदार वल्लभभाई पटेल	इंद्र विद्यावाचस्पति (संस्मरण)
२. अशाफाक के नाम पत्र	रामप्रसाद बिस्मिल (पत्र)
३. दलित साहित्य के केंद्र में मानव है	डॉ. धीराज भाई वणकर

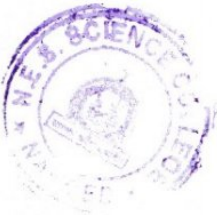
खण्ड ब) अंतर्गत मूल्यांकन (CA) अंक : २५

१. कक्षा परीक्षा १ अंक : १०
२. सेमिनार Seminar अंक : १५

प्रश्नपत्र का प्रारूप

प्रश्न १	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न २	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ३	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ४	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ५	टिप्पणी : अ) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	ब) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५

कुल अंक ५०

(६) PRINCIPAL
Swami Vivekananda Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड
बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. द्वितीय वर्ष द्वितीय भाषा हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + CBCS Pattern
तृतीय सत्र सेमिस्टर I प्रश्नपत्र क्र. III

कथेत्तर गद्य

Credit : ०३

ESE-50 Marks and CA-25 Marks = 75

पाठ्यक्रम :

१. युवाओं से	स्वामी विवेकानंद (सम्बोधन)
२. नाखून क्यों बढ़ते हैं	आचार्य हजारीप्रसाद द्विवेदी (निबंध)
३. औरंगजेब की आखिरी रात	रामकुमार वर्मा (एकांकी)
४. प्रवास की डायरी : कुछ विशिष्ट पन्ने	हरिवंशराय बच्चन (डायरी)
५. इन्स्पेक्टर मातादीन चाँद पर	हरिशंकर परसाई (व्यंग्य)
६. काशी के नाम	डॉ. नामवर सिंह (पत्र)
७. एक थी राम रती	शिवानी (संस्मरण)
८. स्त्री जो महज त्वचा है	सुधीश पचौरी (लेख)
९. विरांगणा कनकलता बरुआ	निशा नंदिनी भारतीय (जीवनी)
१०. रसायन और हमारा पर्यावरण	डॉ. एन.एल. रामनाथन (विज्ञान)

अंतर्गत मूल्यांकन (CA) अंक : २५

१ कक्षा परीक्षा	१	अंक : १०
२ सेमिनार Seminar		अंक : १५

प्रश्नपत्र का प्रारूप

प्रश्न १	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न २	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ३	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ४	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ५	टिप्पणी : अ) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	ब) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५

कुल अंक ५०

PRINCIPAL
S. S. Science College, Nanded
(9)

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड
बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. द्वितीय वर्ष द्वितीय भाषा हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पद्धति + CBCS Pattern
चतुर्थ सत्र सेमिस्टर II प्रश्नपत्र क्र. IV
नाटक तथा प्रयोजनमूलक हिंदी

Credit : ०३

ESE-50 Marks and CA-25 Marks = 75

पाठ्यक्रम : खण्ड अ) नाटक : विमा - रत्नकुमार सांभरीया

प्रकाशक : श्री नटराज प्रकाशन दिल्ली

खण्ड ब) प्रयोजनमूलक हिंदी

- वेब सर्चिंग : अर्थ, स्वरूप और महत्व
- ई-मेल : निर्माण और प्रेषण विधी
- विज्ञापन लेखन : दूरदर्शन और मोबाईल
- विभिन्न मोबाईल ऐप और रोजगार के अवसर

अंतर्गत मूल्यांकन (CA) अंक : २५

- कक्षा परीक्षा १ अंक : १०
- सेमिनार Seminar अंक : १५

प्रश्नपत्र का प्रारूप

प्रश्न १	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न २	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ३	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ४	पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तर प्रश्न	अंक १०
प्रश्न ५	टिप्पणी : अ) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	ब) पाठ्यक्रम पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक ०५
	कुल अंक	५०

*****

PRINCIPAL
Swami Vivekananda Science College, Nanded

(८)

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ

नांदेड- ४३१६०६ (महाराष्ट्र)

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY
NANDED-431606, MAHARASHTRA STATE, INDIA.

Established on 17th September 1994 - Recognized by the UGC Uis 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'A' Grade

ACADEMIC (1-BOARD OF STUDIES) SECTION

Phone: (02462) 229542

Fax : (02462) 229574

Website: www.srtmun.ac.in

E-mail: bos.srtmun@gmail.com

मानवविज्ञान विद्याशाखेतील बी.ए.-हिंदी
(द्वितीय भाषा)-द्वितीय वर्षाचा CBCS
Pattern नुसारचा अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष
२०१७-१८ पासून लागू करण्याबाबत.

परिपत्रक

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, दिनांक ३ मे २०१७ रोजी संपन्न झालेल्या ३८व्या मा. विद्या परिषद बैठकीतील विषय क्र.१२४/३८-२०१७ च्या ठरावानुसार प्रस्तुत विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालयांतील मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील द्वितीय वर्षाचा खालील विषयाचा **C.B.C.S. (Choice Based Credit System) Pattern** नुसारचा अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ पासून लागू करण्यात येत आहे.

१) बी.ए.-हिंदी (द्वितीय भाषा)-द्वितीय वर्ष

सदरील परिपत्रक व अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेत-स्थळावर उपलब्ध आहेत. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी.

'ज्ञानतीर्थ' परिसर,

विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१ ६०६.

जा.क्र.: शैक्षणिक-०१/परिपत्रक/पदवी-सीबीसीएस

अभ्यासक्रम/२०१७-१८/४९०

दिनांक : १३.०७.२०१७.

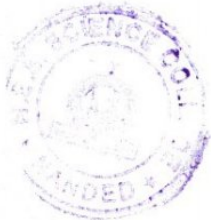
प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. कुलसचिव यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) प्राचार्य, सर्व संबंधित संलग्नित महाविद्यालये, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) उपकुलसचिव, पदव्युत्तर विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ५) साहाय्यक कुलसचिव, पात्रता विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ६) सिस्टम एक्सपर्ट, यू.जी.सी. कक्ष, प्रस्तुत विद्यापीठ.

स्वाक्षरित / -

उपकुलसचिव

शैक्षणिक (१-अभ्यासमंडळ) विभाग

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

विषय : हिंदी

पदवी - द्वितीय वर्ष - सत्र पद्धती द्वितीय भाषा हिंदी (S.L.)

श्रेयांक पद्धत (CBCS)

जून 2017 पासून लागू

सत्र	अभ्यासिका क्रमांक	अभ्यासपत्रिकेचे नाव	आठवड्याच्या तासिका	एकूण तासिका	अंतर्गत मूल्यांकन गुण CA	सत्र गुण ESC	एकूण गुण	श्रेयांक
III	III (SL)	कथेतर गद्य	04	50	35	40	75	03
IV	IV (SL)	नाटक तथा प्रयोजनमूलक हिंदी	04	50	35	40	75	03

PRINCIPAL
N. B. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए., बी.कॉम., बी.एससी., द्वितीय भाषा हिंदी (S.L.) पाठ्यक्रम

सत्र - III, प्रश्नपत्र - III

कथेतर गद्य

(जून २०१७ से आगे)

* पाठ्यक्रम :

पाठ्यपुस्तक का नाम - गद्यअमृत (संपूर्ण किताब)

संपादक - डॉ. जोगेंद्रसिंह बिसेन,

सहसंपादक - डॉ. बंकट पाटील

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

	अंक
प्र. १ संपूर्ण पाठ्यक्रमपर १० बहुपर्यायी (MCQ) प्रश्न पूछे जाएँगे। सभी प्रश्न अनिवार्य होंगे।	१०
प्र. २ ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : गद्यअमृत पाठ्यपुस्तक की रचनाओं में से विकल्प के साथ संदर्भ पूछा जाएगा। दो में से एक लिखना अनिवार्य है।	०५
प्र. ३ गद्यअमृत पाठ्यपुस्तक की रचनाओं में से विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न पूछा जाएगा। दो में से एक लिखना अनिवार्य है।	१०
प्र. ४ गद्यअमृत पाठ्यपुस्तक की रचनाओं में से विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न पूछा जाएगा। दो में से एक लिखना अनिवार्य है।	१०
प्र. ५ टिप्पणी लिखिए : गद्यअमृत पाठ्यपुस्तक की रचनाओं में से विकल्प के साथ दो टिप्पणियाँ पूछी जाएँगी। दो में से एक लिखना अनिवार्य है।	०५

(ESE) कुल अंक : ४०

* अंतर्गत मूल्यांकन (CA)

३५

कुल अंक : ७५

* अंतर्गत मूल्यांकन (CA)

१. प्रत्येक सत्र में दो परीक्षाएँ कक्षा में संपन्न होगी (Class Test)।	२०
२. गृहपाठ (Home Assignment)	१०
३. चर्चासत्र (Seminar)	०५

कुल अंक : ३५

PRINCIPAL
N. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

बी.ए., बी.कॉम., बी.एससी., द्वितीय भाषा हिंदी (S.L.) पाठ्यक्रम

सत्र - IV, प्रश्नपत्र - IV

नाटक तथा प्रयोजनमूलक हिंदी

(जून २०१७ से आगे)

* पाठ्यक्रम :

पाठ्यपुस्तक का नाम - जिस लाहौर नई देख्या वो जमाई नई - असगर वजाहत

प्रयोजनमूलक हिंदी - इंटरनेट और हिंदी भाषा

१. इंटरनेट : उपयोगिता

२. वेब सर्चिंग : अर्थ और उपयोगिता

३. ब्लॉग लेखन : स्वरूप और पद्धती

४. ई-मेल, मेल विधि : निर्माण और प्रेषण

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

	अंक
प्र. १ संपूर्ण पाठ्यक्रमपर १० बहुपर्यायी (MCQ) प्रश्न पूछे जाएँगे। सभी प्रश्न अनिवार्य होंगे।	१०
प्र. २ असंदर्भ व्याख्या कीजिए : 'जिस लाहौर नई देख्या वो जमाई नई' नाटकपर विकल्प के साथ संदर्भ पूछा जाएगा। दो में से एक लिखना अनिवार्य है।	०५
प्र. ३ 'जिस लाहौर नई देख्या वो जमाई नई' नाटकपर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न पूछा जाएगा। दो में से एक लिखना अनिवार्य है।	१०
प्र. ४ प्रयोजनमूलक हिंदीपर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न पूछा जाएगा।	१०
प्र. ५ टिप्पणी लिखिए : प्रयोजनमूलक हिंदीपर विकल्प के साथ टिप्पणी पूछी जाएँगी।	०५

(ESE) कुल अंक : ४०

* अंतर्गत मूल्यांकन (CA)

३५

कुल अंक : ७५

* अंतर्गत मूल्यांकन (CA)

१. प्रत्येक सत्र में दो परीक्षाएँ कक्षा में संपन्न होगी (Class Test)। २०

२. गृहपाठ (Home Assignment) १०

सर्वासत्र (Seminar) ०५

कुल अंक : ३५

PRINCIPAL
S. Science College, Nanded

SSR

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥
स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
 "ज्ञानतीर्थ" परिसर, विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१६०६ (महाराष्ट्र)
SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
 "Dnyanteerth", Vishnupuri, Nanded - 431606 Maharashtra State (INDIA)
 Established on 17th September 1994 - Recognized by the UGC U/s 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'A' Grade

ACADEMIC (1-BOARD OF STUDIES) SECTION

Phone: (02462) 229542
 Fax : (02462) 229574

Website: www.srtmun.ac.in

E-mail: bos.srtmun@gmail.com

संलग्नित महाविद्यालयांतील मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील प्रथम वर्षाचे CBCS Pattern नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० पासून लागू करण्याबाबत.

परिपत्रक

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, दिनांक ३० एप्रिल २०१९ रोजी संपन्न झालेल्या ४३व्या मा. विद्या परिषद बैठकीतील ऐनवेळचा विषय क्र.५/४३-२०१९ च्या ठरावानुसार प्रस्तुत विद्यापीठाच्या संलग्नित महाविद्यालयांतील मानवविज्ञान विद्याशाखेतील पदवी स्तरावरील प्रथम वर्षाचे खालील विषयांचे C.B.C.S. (Choice Based Credit System) Pattern नुसारचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० पासून लागू करण्यात येत आहेत.

- १) बी.ए.—प्रथम वर्ष—इंग्रजी (अनिवार्य, अतिरिक्त (द्वितीय भाषा), फंक्शनल इंग्रजी, ऐच्छिक)
- २) बी.ए.—प्रथम वर्ष—हिंदी (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ३) बी.ए.—प्रथम वर्ष—मराठी (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ४) बी.ए.—प्रथम वर्ष—पाली (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ५) बी.ए.—प्रथम वर्ष—संस्कृत (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ६) बी.ए.—प्रथम वर्ष—उर्दू (द्वितीय भाषा, ऐच्छिक)
- ७) बी.ए.—प्रथम वर्ष—अर्थशास्त्र
- ८) बी.ए.—प्रथम वर्ष—भूगोल
- ९) बी.ए.—प्रथम वर्ष—इतिहास
- १०) बी.ए.—प्रथम वर्ष—सैनिकशास्त्र
- ११) बी.ए.—प्रथम वर्ष—तत्त्वज्ञान
- १२) बी.ए.—प्रथम वर्ष—राज्यशास्त्र
- १३) बी.ए.—प्रथम वर्ष—मानसशास्त्र
- १४) बी.ए.—प्रथम वर्ष—लोकप्रशासन
- १५) बी.ए.—प्रथम वर्ष—समाजशास्त्र
- १६) बी.ए.—प्रथम वर्ष—अॅडमिनिस्ट्रेटिव्ह सर्व्हिस

सदरील परिपत्रक व अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी.

'ज्ञानतीर्थ' परिसर,

विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१ ६०६.

जा.क्र.: शैक्षणिक-०१/परिपत्रक/पदवी-सीबीसीएस अभ्यासक्रम/
२०१९-२०/६६

दिनांक : १७.०६.२०१९.

प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. कुलसचिव यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) प्राचार्य, सर्व संबंधित संलग्नित महाविद्यालये, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) उपकुलसचिव, पदव्युत्तर विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ५) साहाय्यक कुलसचिव, पात्रता विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ६) सिस्टम एक्सपर्ट, शैक्षणिक विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ.

स्वाक्षरित/-

उपकुलसचिव

शैक्षणिक (१-अभ्यासमंडळ) विभाग

PRINCIPAL
 B. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड
'ज्ञानतीर्थ' विष्णुपुरी, नांदेड

पदवी प्रथम वर्ष हिन्दी पाठ्यक्रम

नवीन सत्र पध्दती + C.B.C.S. पॅटर्न

स्नातक स्तर

जून २०१९ से प्रारंभ

PRINCIPAL
S. R. S. Science College, Nanded.

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय, नांदेड

स्नातक प्रथम वर्ष पाठ्यक्रम तथा कार्यभार वितरण

विषय : हिंदी (बी.ए.,बी.कॉम.,बी.एससी.एवं अन्य स्नातक प्रथम वर्ष के लिए)

श्रेयांक पध्दति (CBCS Pattern) पाठ्यक्रम

हिंदी ऐच्छिक और द्वितीय भाषा (Second Language)

शैक्षणिक वर्ष : २०१९-२० (जून २०१९ से आरंभ)

सत्र (Semester)	प्रश्नपत्र क्र (Paper No.)	प्रश्नपत्र का नाम (Name of the Paper)	सप्ताह की तासिका (Periods of Week)	पूर्ण तासिकाएँ (Total Periods)	निरंतर मूल्यांकन (CA)	सत्रांत परीक्षा (ESE)	कुल अंक (Total Marks)	श्रेयांक (Credits)
प्रथम सत्र I	I	कथा साहित्य	04	55	35	40	75	03
	II	नाटक तथा एकांकी	04	55	35	40	75	03
	S.L.I	साहित्य भारती (SL)	04	55	35	40	75	03
		Total = I	12	165	105	120	225	09
द्वितीय सत्र II	III	कथा साहित्य	04	55	35	40	75	03
	IV	नाटक तथा एकांकी	04	55	35	40	75	03
	S.L.II	साहित्य भारती (S.L.)	04	55	35	40	75	03
		Total = II	12	165	105	120	225	09
		Total = I+II	24	330	210	240	450	18

PRINCIPAL
B. S. Science College, Nanded

कथा साहित्य

उद्देश्य :

- १) हिंदी साहित्य की कहानी और उपन्यास विधा से छात्रों को परिचित कराना।
- २) कथा साहित्य की लेखन शैली से परिचित कराना।
- ३) कथा साहित्य के माध्यम से छात्रों की चिंतन तथा लेखन कौशल की क्षमता को विकसित करना।
- ४) विविध पात्रों की मानसिकता एवं क्रिया कलापों से छात्रों में सही और गलत को परखने की क्षमता विकसित करना।
- ५) कथा साहित्य के माध्यम से छात्रों को विविध समस्याओं से अवगत कर उन समस्याओं के समाधान के लिए उन्हें प्रेरित करना।

महत्व :

मनुष्य के जीवन में कथाओं की परंपरा का महत्वपूर्ण स्थान रहा है। आज हिंदी कथा साहित्य में कहानी और उपन्यास विधा मनुष्य की बौद्धिक तथा मानसिक क्षमता को परिष्कृत कर उन्हें समाज एवं राष्ट्रहित की ओर प्रेरित करने में महत्वपूर्ण भूमिका निभा रही है। युवा शक्ति को राष्ट्र विकास के लिए महत्वपूर्ण माना जाता है। अतः कहानी और उपन्यास के अध्ययन से एक ओर छात्रों को रचनाकारों की लेखन शैली का ज्ञान होता है तो दूसरी ओर कथा साहित्य में वर्णित विविध समस्याओं की जानकारी मिलती है और उन समस्याओं के समाधान के लिए एक निश्चित दिशा मिलती है। कथा साहित्य छात्रों को नैतिक मूल्यों की रक्षा कर उन्हें प्रचारित करने के लिए प्रेरित करता है। इतना ही नहीं तो उनमें उचित अनुचित को परखने की क्षमता निर्माण करता है।

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
बी.ए. प्रथम वर्ष ऐच्छिक हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पध्दति + C.B.C.S. पॅटर्न
प्रथम सत्र (Semester I) प्रश्नपत्र क्र. I
(कथा साहित्य)

Credits : 03

ESE-40 Marks and C.A. 35 Marks = अंक ७५

तासिका : ५५

पाठ्यक्रम

खण्ड क)	उपन्यास खंजन नयन : अमृतलाल नागर : राजपाल एण्ड सन्स, कश्मिरी गेट, दिल्ली	तासिका : २५
खण्ड ख)	कहानियाँ १) उसने कहा था चंद्रधर शर्मा गुलेरी २) सुजान भगत प्रेमचंद ३) पुरस्कार जयशंकर प्रसाद ४) खेल जैनेंद्रकुमार ५) मलबे का मालिक मोहन राकेश ६) गेंद चित्रा मुद्गल	तासिका : २०
खण्ड ग)	अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) अंक : ३५ १) कक्षा परीक्षा २ (१०+१०)अंक २० २) स्वाध्याय अंक १५	तासिका : १०

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

प्रश्न १ उपन्यास पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न २ कहानियों पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न ३ टिप्पणी :	
क) उपन्यास पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५
ख) कहानियों पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५

४०

अंतर्गत मूल्यांकन : ३५

कुल अंक ७५

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

नाटक तथा एकांकी

उद्देश्य :

- १) नाटक और एकांकी विधा से परिचित करना।
- २) नाटक के प्रति छात्रों में रूचि उत्पन्न करना।
- ३) संवाद लेखन-वाचन कौशल का विकास करना।
- ४) रंगमंच से संबंधित जानकारी छात्रों को देना।
- ५) अभिनय के प्रति आकर्षण निर्माण करना।

महत्व :

नाटक और एकांकी दृक-श्राव्य माध्यम की अत्यंत प्राचीन साहित्य विधा है। जिसमें भाव-भावना और विचारों का प्रतिपादन पात्राभिनय द्वारा होता है। इस विधा ने कई महत्वपूर्ण ऐतिहासिक तथ्य और युगपुरुषों की जीवितियों को युगानुरूप प्रस्तुत किया है। दृक-श्राव्य विधा होने के कारण दर्शकों को रसानुभूति दिलाने में सहायता करती है। भारतेंदू तथा उनके समकालीन नाटककारों ने लोकचेतना के विकास के लिए नाटक और एकांकियों का निर्माण किया। सामाजिक समस्याओं की अभिव्यक्ति करने का एक सशक्त और प्रभावी माध्यम नाटक और एकांकी है। इनके अध्ययन से मनोरंजन के साथ अभिनय और लेखन के क्षेत्र में रोजगार की उपलब्धि भी होती है।

PRINCIPAL
N.P.S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
बी.ए. प्रथम वर्ष ऐच्छिक हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पध्दति + C.B.C.S. पॅटर्न
प्रथम सत्र (Semester I) प्रश्नपत्र क्र. II
(नाटक तथा एकांकी)

Credits : 03

ESE-40 Marks and C.A. 35 Marks = अंक ७५

तासिका : ५५

पाठ्यक्रम

खण्ड क)	नाटक धरती आबा : ऋषिकेश सुलभ : राजकमल प्रकाशन, प्रा.लि. नेताजी सुभाष मार्ग, नई दिल्ली	तासिका : २५
खण्ड ख)	एकांकी १) सीमा रेखा विष्णु प्रभाकर २) पृथ्वीराज की आँखे (भाग २) डॉ. रामकुमार वर्मा ३) अशोक वन लक्ष्मीनारायण मिश्र ४) नये मेहमान उदयशंकर भट्ट ५) रीड की हड्डी जगदीशचंद्र माथुर	तासिका : २०
खण्ड ग)	अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) अंक : ३५ १) कक्षा परीक्षा २(१०+१०) अंक २० २) स्वाध्याय अंक १५	तासिका : १०

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

प्रश्न १ नाटक पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न २ एकांकियों पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न ३ टिप्पणी :	
क) नाटक पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५
ख) एकांकियों पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५

४०

अंतर्गत मूल्यांकन : ३५

कुल अंक ७५

PRINCIPAL
S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
बी.ए. प्रथम वर्ष ऐच्छिक हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पध्दति + C.B.C.S. पॅटर्न
द्वितीय सत्र (Semester II) प्रश्नपत्र क्र. III
(कथा साहित्य)

Credits : 03

ESE-40 Marks and C.A. 35 Marks = अंक ७५

तासिका : ५५

पाठ्यक्रम

खण्ड क)	उपन्यास पचपन खंबे लाल दिवारे : उषा प्रियवंदा राजकमल प्रकाशन, नई दिल्ली	तासिका : २५
खण्ड ख)	कहानियाँ १) निर्वासित सूर्यबाला २) कोसी का घटवार शेखर जोशी ३) गृह प्रवेश शालीनी ४) अकाल मृत्यु स्वयंप्रकाश ५) सबसे कठीन काम मधु कांकरिया ६) साहब फिर कब आएंगे माँ ? दामोदर खडसे	तासिका : २०
खण्ड ग)	अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) अंक : ३५ १) कक्षा परीक्षा २ (१०+१०) अंक १० २) स्वाध्याय अंक १५	तासिका : १०

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

प्रश्न १ उपन्यास पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न २ कहानियों पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न ३ टिप्पणी :	
क) उपन्यास पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५
ख) कहानियों पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५

४०

अंतर्गत मूल्यांकन : ३५

कुल अंक ७५

PRINCIPAL
S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
बी.ए. प्रथम वर्ष ऐच्छिक हिंदी
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पध्दति + C.B.C.S. पॅटर्न
द्वितीय सत्र (Semester II) प्रश्नपत्र क्र. IV
(नाटक तथा एकांकी)

Credits : 03

ESE-40 Marks and C.A. 35 Marks = अंक ७५

तासिका : ५५

पाठ्यक्रम

खण्ड क)	नाटक	तासिका : २५
	अभंग गाथा : नरेंद्र मोहन : जगताराम एण्ड सन्स, ९/२३१ मेन रोड, गांधी नगर, दिल्ली-११००३१	
खण्ड ख)	एकांकी	तासिका : २०
	१) कालपुरुष और अजन्ता लक्ष्मीनारायण लाल की नर्तकी	
	२) चरवाहे उपेन्द्रनाथ अशक	
	३) बहू की बिदा विनोद रस्तोगी	
	४) बा और बापू रामनरेश त्रिपाठी	
	५) शहादत रंगनाथ तिवारी	
खण्ड ग)	अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) अंक : ३५	तासिका : १०
	१) कक्षा परीक्षा २ (१०+१०) अंक २०	
	२) स्वाध्याय अंक १५	

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

प्रश्न १ नाटक पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न २ एकांकियों पर पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न ३ टिप्पणी :	
क) नाटक पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५
ख) एकांकियों पर विकल्प के साथ टिप्पणी	अंक : ०५

४०

अंतर्गत मूल्यांकन : ३५

कुल अंक ७५

PRINCIPAL
B. S. Science College, Nanded

साहित्य भारती S.L.

उद्देश :

- १) द्वितीय भाषा के रूप में छात्रों को हिंदी भाषा और साहित्य का सामान्य परिचय देना।
- २) कालानुरूप कहानी और काव्य में आये परिवर्तन को समझना।
- ३) कहानी और काव्य के माध्यम से छात्रों को परिष्कृत करना।
- ४) छात्रों को हिंदी के व्याहारिक ज्ञान से अवगत कराना।
- ५) हिंदी भाषा के प्रति छात्रों में रूचि उत्पन्न करना।
- ६) रचनाओं में व्यक्त समस्याओं के समाधान के लिए छात्रों को प्रेरित कर नैतिक मूल्यों को स्थापित करना।

महत्व :

साहित्य जीवन का पथदर्शक है। वह मनुष्य के जीवन में सकारात्मक और रचनात्मक परिवर्तन लाने की क्षमता रखता है। इस दृष्टि से सामान्य हिंदी का अध्ययन कर विविध संकायों में पढ रहे छात्रों में हिंदी भाषा एवं साहित्य के प्रति रूचि उत्पन्न होती है। उन्हें व्याहारिक हिंदी का ज्ञान प्राप्त होता है। इतना ही नहीं तो हिंदी कहानियाँ और कविताएँ उनके मन मस्तिष्क को परिष्कृत करने में साह्यता करती है। वे पठित रचनाओं के माध्यम से विविध समस्याओं से परिचित हो जाते हैं। और उन समस्याओं के समाधान के लिए प्रयासरत रहते हैं।

PRINCIPAL
H. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. प्रथम वर्ष द्वितीय भाषा हिंदी (SL)
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पध्दति + C.B.C.S. पॅटर्न
प्रथम सत्र (Semester I) प्रश्नपत्र क्र. I
(साहित्य भारती)

Credits : 03

ESE-40 Marks and C.A. 35 Marks = अंक ७५

तासिका : ५५

पाठ्यक्रम

खण्ड क)	कहानी विभाग	तासिका : २०
	१) एक टोकरीभर मिट्टी माधवराव सप्रे	
	२) ठाकूर का कुआ प्रेमचंद	
	३) ममता जयशंकर प्रसाद	
	४) गुलकी बन्नो धर्मवीर भारती	
	५) ढाई बीघा जमीन मृदुला सिन्हा	
	६) शिक्का बदल गया कृष्णा सोबती	
खण्ड ख)	काव्य विभाग	तासिका : २०
	१) बाँधो न नाव इस ठाँव बंधु निराला	
	२) सखी, वे मुझसे कहकर जाते मैथिलीशरण गुप्त	
	३) वीरों का कैसा हो बसंत सुभद्राकुमारी चौहान	
	४) हरि घाँस पर क्षण भर अज्ञेय	
	५) प्याला हरिवंशराय बच्चन	
	६) गीत नया गाता हूँ अटल बिहारी वाजपेयी	
खण्ड ग)	प्रयोजनमूलक हिंदी	तासिका : ०५
	वृत्तांत लेखन : प्रारूप और उदाहरण	
खण्ड घ)	अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) अंक ३५	तासिका १०
	१) कक्षा परीक्षा २ (१०+१०) अंक २०	
	२) स्वाध्याय अंक १५	

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

प्रश्न १ कहानी पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न २ काव्य पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न ३ खण्ड ग विकल्प के साथ प्रश्न	अंक : १०

	४०

अंतर्गत मूल्यांकन : ३५

कुल अंक

७५

 PRINCIPAL
 H. S. Science College, Nanded

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
बी.ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. प्रथम वर्ष द्वितीय भाषा हिंदी (SL)
नूतन पाठ्यक्रम सत्र पध्दति + C.B.C.S. पॅटर्न
द्वितीय सत्र (Semester II) प्रश्नपत्र क्र. II
(साहित्य भारती)

Credits : 03

ESE-40 Marks and C.A. 35 Marks = अंक ७५

तासिका : ५५

पाठ्यक्रम

खण्ड क)	कहानी विभाग	तासिका : २०
१)	शैलेश मटियानी	उसने तो नहीं कहा था
२)	आशिर्वाद	सुषमासिंह
३)	जरा समझो	सुशीला टाकभोरे
४)	बेठन	निरजा माधव
५)	मंडन मिसिर की खुरपि	सूर्यनाथ सिंह
६)	हत्या	बरखा शर्मा
खण्ड ख)	काव्य विभाग	तासिका : २०
१)	यह वह भारतवर्ष नहीं	उदय प्रताप
२)	माँ के लिए ससुराल जाने से पहले	निर्मला पुतुल
३)	जब भी औरत ने अपनी सीमा-रेखा को पार किया	जहिर कुरेशी
४)	चुनाव	अनुजप्रतापसिंह
५)	सपना	कर्मानंद आर्य
६)	मारे जाएंगे	राजेश जोशी
खण्ड ग)	प्रयोजनमूलक हिंदी पत्र लेखन : स्वरूप एवं प्रारूप, आवेदनपत्र, पारिवारिक पत्र	तासिका : ०५
खण्ड घ)	अंतर्गत मूल्यांकन (C.A.) अंक ३५ ७) कक्षा परीक्षा २ (१०+१०) अंक २० ८) स्वाध्याय अंक १५	तासिका १०

प्रश्नपत्र का प्रारूप :

प्रश्न १ कहानी पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न २ काव्य पर विकल्प के साथ दीर्घोत्तरी प्रश्न	अंक : १५
प्रश्न ३ खण्ड 'ग' विकल्प के साथ प्रश्न	अंक : १०

*****
PRINCIPAL
M. S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure (New Scheme)
B. Sc. First year (II - SEMESTER)
Semester Pattern effective from June 2019
FISHERY SCIENCE
CCFS II (Section-A) (P-III)
Paper-III: Fresh water fish culture technology

Credit 02

Marks 50

period 45

UNIT I

(11 Period)

- 1) Importance, objective and scope of aquaculture.
- 2) Introduction to types of aquaculture.
  - i. Culture based on economic or commercial consideration: Extensive culture, intensive culture & semi-intensive culture
  - ii. Culture based on the types of designs of culture: Pond culture, culture in manmade reservoirs, fish culture in paddy fields, culture in bherias, culture in tanks, raceway culture, cage culture and pen culture.
  - iii. Culture based on number of species: Monoculture and poly culture
  - iv. Culture based on climatic condition: Cold water fish culture, warm water fish culture

UNIT II

(12 Period)

Intensive fish farming

- 1) Selection of site -
  - i. Topography ii. Soil type iii. Water supply
- 2) Construction of fish farm
  - a) Layout, design and construction of different types of pond
    - i. Hatching pits
    - ii. Nursery pond
    - iii. Rearing pond
    - iv. Stocking pond
  - b) Physical chemical and biological factors affecting fish culture.
- 3) Objectives of fish culture
- 4) Qualities of culturable species of fishes
- 5) Types of cultivable fishes
- 6) Culture qualities & breeding habits of Indian major carps

UNIT III

(11 Period)

Fish Pond Management

1. Pre-stocking Management: Drying, ploughing, liming, manuring, watering, Eradication of aquatic weeds; Eradication of predatory fishes, weed fishes, aquatic insects, predatory animals
2. Stocking Management: Seed selection, acclimatization, stocking
3. Post-stocking Management: Feeding and Food management, Water quality management, disease management, harvesting.

UNIT IV

(11 Period)

- 1) Composite fish farming
  - i. Principle of composite fish farming
  - ii. Objectives of composite fish culture
  - iii. Composite fish culture in India
  - iv. Stocking density
- 2) Integrated fish farming
  - i. Principle of Integrated fish farming
  - ii. Paddy cum fish farming

PRINCIPAL
Sri E. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

iii. Poultry cum fish farming

iv. Cattle cum fish farming

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure (New Scheme)

B. Sc. First year (II - SEMESTER)
Semester Pattern effective from June 2019

FISHERY SCIENCE
CCFS II (Section-B) (P-IV)

Paper- IV: Fish Seed Production & Hatcheries Management
Credit 02 Marks 50 period 45

UNIT I (11 Period)

- 1) Natural Seed collection
  - i. Spawn resources investigation technique
  - ii. Selection of spawn collection site
  - iii. Gears used for collection of spawn
  - iv. Methods of collection of spawn
- 2) Bundh breeding
Types of bundhs-
  - i) Wet bundhs ii) Dry bundhs iii) Modern bundhs

UNIT II (11 Period)

- 1) Artificial fertilization by stripping
  - i) Dry Method ii) Wet Method
- 2) Induced breeding by hypophysation
  - i. Introduction
  - ii. Identification & selection of brooders
  - iii. Dissection and removal of pituitary gland
  - iv. Preservation and storage of pituitary gland
  - v. Preparation of gland suspension for injection and dosage
- 3) Hormones responsible for induced breeding
- 4) Synthetic hormones used in induced breeding

UNIT III (12 Period)

- Hatcheries and management (Principle, structure and management)
- 1) Hatching happa
  - 2) Glass jar hatchery
  - 3) Bin hatchery
  - 4) CIFE D 80 model (Dwivedi - 80)
  - 5) Chinese circular hatchery

UNIT IV (11 Period)

- 1) Fish seed transportation
  - i. Open transportation system
  - ii. Close transportation system
  - iii. Causes of mortality in transportation
  - iv. Use of chemicals in live-fish transportation
  - v. Anesthetic drugs use in transport
  - vi. Antiseptic and antibiotics used in transportation
  - vii. Technique of fish seed release.
- 2) Fish seed trade
  - i. Classification of fish seed
  - ii. Identification techniques

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
V. E. S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure (New Scheme)

B. Sc. Second Year (IV - SEMESTER)

Effective from June 2020

FISHERY SCIENCE

CCFS IV (Section-B)

Paper IX: Fishing Gear and Craft Technology

Credit 02

Marks 50

period 45

Unit I Fishing Gears

1. Introduction and classification of fishing gears
2. Fabrication of fishing gear
3. Material used in manufacture of fishing gear
4. Fishing gear accessories
5. Care, maintenance and preservation of fishing gear

Unit II Fishing craft

1. Introduction and classification of fishing craft
2. Material used for manufacture of fishing craft
3. Fishing craft accessories/deck equipments
4. Care and maintenance of fishing crafts
5. Different fishing crafts: i) Inland fishing crafts ii) Sea fishing crafts;

Unit III Fishing Methods

1. History/Evolution of Fishing
2. Methods of Fishing
  - a. Traditional methods: Catching by hand, fishing by hunting, fishing by plant poisons, Hooks and lines fishing, Trolling
  - b. Conventional Methods:
    - i. Active netting: Cast net, Dip Net, Bag net, Drug net, Purse seine net, Trawl net, Rampani net
    - ii. Passive netting: Gill net, Drift net, Trammel net, Fixed bag net, Fixed traps

Unit IV Unconventional fishing methods and equipments

1. Unconventional fishing methods: a. Light Fishing b. Electro fishing c. Jigging
2. Equipments: a. Fish Finder/Ecosounder b. SONAR c. RADAR d. GPS e. Radio

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure (New Scheme)
B. Sc. Third Year (V - SEMESTER)
Effective from June 2021
FISHERY SCIENCE
CCFS V (Section-B)
Theory Paper - XIII

Aquaculture Technique and Fish nutrition (Elective B I)

Total period 45

Marks: 50

Unit - I: Fish culture

1. Culture of Indian major carps.
2. Culture of air breathing fishes.
3. Culture of milk fish - *Chanos chanos*.
4. Culture of sea bass.
5. Culture of crabs.

Unit - II: Marine water prawn culture

1. Study of general characteristics.
2. Food and feeding.
3. Selection of site.
4. Collection of broods.
5. Mating and spawning.
6. Development.
7. Water quality for culture.
8. Prawn rearing.
9. Larval food supply.
10. Methods of fishing.

Unit - III : Fish Nutrition

- 1) Ingredients for fish feed.
  - i) Mill - by - products.
  - ii) Oil extractives.
  - iii) Animal by-products.
  - iv) Miscellaneous.
- 2) Fish feed formulation.
  - i) Balancing crude protein level.
  - ii) Steps in feed formulation.
  - iii) Best-bye techniques.
  - iv) Storage and distribution.

Unit - IV: Aquaculture and Probiotics

- 1) Introduction and Definition.
- 2) History of probiotics.
- 3) Selection criteria for probiotics.
- 4) Composition and dosages.
- 5) Potential of probiotics
  - i) Pathogen inhibition
  - ii) Growth promoters
  - iii) Water quality maintenance
- 6) Overall significance of probiotics in aquaculture.

Fishery Science

Page 6 of 26

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure (New Scheme)

B. Sc. Third Year (VI - SEMESTER)

Effective from June 2021

FISHERY SCIENCE

CCFS VI (Section-A)

Theory Paper – XIV

Ornamental Fish Production and Management (A)

Total period 45

Marks 50

Unit – I

- 1) Study of important ornamental fishes: Commercially important ornamental fishes and other ornamental organisms (Taxonomy and general characters only)
  - a) **Indigenous ornamental fishes:** i) *Brachydanio rerio* (Zebra fish), ii) *Chanda nama* (Glass fish), iii) *Betta lohachata* (Reticulated loach), iv) *Notopterus notopterus* (black knife fish)
  - b) **Exotic ornamental fishes:** i) *Carassius auratus* (Goldfish), ii) *Betta splendens* (Siamese fighting fish), iii) *Poecilia reticulata* (Guppy), iv) *Xiphophorus helleri* (Sword tail fish)
  - c) **Other aquatic Ornamental organisms:** i) Octopus ii) Haddons carpet anemone iii) Red knob sea star iv) Red lobster
- 2) Introduction to ornamental fish industry at national and international level
- 3) Benefits of ornamental fish keeping hobby.

Unit- II: Aquarium management

- 1) Aquarium fabrication
- 2) Importance of aquarium
- 3) Types of aquarium
- 4) Accessories of aquarium
- 5) Setting of aquarium
- 6) Care and maintenance of aquarium
- 7) Aquarium water quality and management
- 8) Aquarium plants
- 9) Food for Aquarium fishes
- 10) Culture of live fish food organism: a) Artemia b) Tubifex worm c) Infusoria

Unit – III: Breeding of ornamental fishes

- 1) Identification of male and female brooders
- 2) Breeding technique of ornamental fishes
  - a) **Egg layers:** i) Barbs, ii) Gold fish, iii) Zebra danio, iv) Gourami
  - b) **Live Bearers:** i) Guppy, ii) Mollies, iii) Sword tail, iv) Platly
- 3) Transportation of live aquarium fishes.

Unit IV: Disease management of ornamental fishes

- (Disease causing organisms Symptoms, treatment and control measures)
- 1) Protozoan disease
  - 2) Bacterial disease
  - 3) Crustacean disease
  - 4) Fungal disease
  - 5) Helminth disease

PRINCIPAL
Science College, Nanded

PRINCIPAL
M.E.S. Science College, Nanded

CBCS Revised Syllabus w. e. f AY: 2020-2021
Program:(Computer Science) Second Year Affiliated Colleges

Sr. No	Course category	Course Code	Course Title	Internal credits	External credits	Total credits
Third Semester						
1.	Core Subjects	CS-301	Advance Database Administration	1	3	4
2		CS-302	Web Technologies	1	3	4
3		CS-303	Data Mining and Data Warehousing	1	3	4
Choose any one from below elective subjects						
4	Elective Subject	CS-304 A	Artificial Intelligence	1	3	4
		CS-304 B	Mobile Application Development			
		CS-304 C	Research Methodology			
Practical /Lab						
5	Lab / Practical	CS-305	Lab-5: Adv Database Admin	1	1	2
		CS-306	Lab-6: Web Technologies	1	1	2
6	Open Elective	CS-307A	University recognized MOOC (NPTEL / SWAYAM / others) OR Intra / Inter Departmental OR Intra / Inter School	4	0	4
		CS-307 B	Cyber Security			
7	Skill based Activity	CS-308	SK-03: Seminar Presentation Activity	1	0	1
	Total credits					25

 PRINCIPAL
 N. E. S. Science College, Nanded

Course Code: CS-304(C)
Course Title:Research Methodology

Course Objectives:

To introduce research and research methodologies in CS to students going to peruse research in CS. To understand the strengths and weakness of each of different research methods.

Course Outcome:

Students Will be demonstrate knowledge of research processes (reading, evaluating, and developing), Perform literature reviews using print and online databases.

Unit-I: Introduction, the Purpose and Product of Research

What is research? Evaluating Research, the 6Ps of research, Reasons for doing Research, possible products, Finding and choosing research topics, evaluating the purpose and product of research.

Unit-II: Overview of the Research Process, Internet Research

A model of the research process, Alternative models of the research process, evaluating the research process, Background of the Internet and WWW, Internet research topics, The Internet and a literature review, The Internet and research strategies and methods, Internet research, the law and ethics.

Unit-III:Reviewing the literature, Surveys and Design Creation .

Purpose of literature review, literature resources, The Internet and literature reviews, conducting literature reviews, evaluating literature reviews, Define Surveys, Planning and Designing surveys, the internet and surveys, Example of Surveys, defining design and creation, Planning and conducting design and creation research, Creative computing and digital art.

Unit-IV:Experiments, Case studies, Action Research

Defining experiments, Planning and conducting experiments, the internet and experiments, defining case studies, Planning and conducting case studies, the internet case studies, Defining Action research, Planning and conducting Action research, The internet and Action research

Unit-V:Interviews, Observations, Questionnaires

Defining Interviews, Planning and conducting Interviews, Group Interviews Internet based Interviews, Defining Observations, Planning and conducting systematic Observations, Planning and conducting participant Observations, The internet and Observations. Introduction to Quantitative data analysis, Qualitative data analysis and Presentation of Research

PRINCIPAL
T. S. Science College, Nanded

Course Code: CS-307-B
Course Title: Cyber Security

Course Objectives:

To get knowledge about securing both clean and corrupted systems, protect personal data, and secure computer networks.
To understand key terms and concepts in cyber law, intellectual

Course Outcome:

Students will understand principles of web security.
Students will understand key terms and concepts in cyber law, intellectual property and cybercrimes, trademarks and domain theft.

Unit I:

Why Learn About Cyber Crime. Introduction to Cyber Crime. Types of Cyber Crime.

Unit II:

Hacking passwords of MS-Office Files & Email for ethical use. Sending Fake Emails/SMS. Email Tracing.

Unit III:

Chatting In LAN/ Transferring Files in LAN. Sharing Desktop. Preventing Credit/Debit card Fraud. Screen Recording.

Unit IV:

Introduction to Cyber Security. Online Safety Tips. Protecting Password.

Unit V:

Stenography/Hiding Information. Encrypting Decrypting Information. Identifying secure websites, Introduction to Cyber Laws.

Reference Books:

1. Network Security and Cryptography, Atul Kahate, McGraw Hill, 2003.
2. Cryptography and Network Security: Principles and Practices, William Stallings, Fourth Edition, Prentice Hall, 2013.
3. Introduction to Cryptography with coding theory, second edition, Wade Trappe, Lawrence C. Washington, Pearson, 2005.

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

Course Code: CS-308
Course Title:SK-03 Seminar Presentation Activity

Course Objectives:

To help the student increase self-motivation, personal responsibility, and understanding of his or her role in being an informed participant in the educational process.
To develop a Stage Courage for putting his concepts strongly in front of the audience.

Course Outcome:

Help the student increase self-motivation, personal responsibility, and understanding of his or her role in being an informed participant in the educational process.
Create an environment that helps the student establish healthy relationships and support networks.

Guidelines for Seminar Presentation Activity

1. Each student has to give seminar individually
2. The topic should be Unique for each student
3. Students must approve seminar topic from seminar incharge faculty.
4. Student must prepare at least Ten Power point slides seminar presentation.
5. Students have to give at least two seminars on the selected topic throughout the semester.

Students must prepare a seminar report. The signed seminar report from Head of department and Seminar Incharge must be submitted during final seminar.

PRINCIPAL
V. B. S. Science College, Nanded

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Science and Technology

NEP-2020 oriented Structure of Two years Post Graduate Program

Subject: M.Sc. Computer Science (affiliated colleges)

(2 years' full time PG Programs in Affiliated Colleges)
Introduced from Academic Year 2023-2024 (as per Govt. of Maha GR dated 16-05-2023)

Program Year and Sem	Level	Semester	Faculty		Electives/		Other courses	OJT/FP/	RP	Total Sem. credits	Cumulative Credits	
			Major / Mandatory /	Practical	Theory	Practical						RM
M.Sc. CS	6.0	First Semester	Theory (04 credits)	Practical (01 credits)	Theory (04 credits) (03+01)	Practical	(03 credits)	(03 Credits)	(04 Credits)			
			SCMP			SCMPSE-401	SCMPSE-401					
			SCMPSC-401	SCMPSC-402	SCMPSC-403	SCMPSC-401	SCMPSC-402	SCMPSC-403				22
M.Sc. CS	6.0	Second Semester	SCMPSC-451	SCMPSC-451	SCMPSE-451	SCMPSE-451		SCMPSOJ-451				
			SCMPSC-452	SCMPSC-452	SCMPSC-453	SCMPSC-451	SCMPSC-452	SCMPSC-453				22
			SCMPSC-453	SCMPSC-453								44
PG Diploma			24credits + 06 Credits		06 credits +02 Credits	03credits	03credits		44 credits			

Exit Option: After completion of First year as above with 44 credits, student will be awarded PG Diploma in Computer Science and Applications**
** (for students who have done 03 years UG program)
** (available from AY 2024-2025)

1. Abbreviations: S- Science, CMPS- COMPUTER SCI, Discipline Specific Core course (C- Core Course)
2. Abbreviations: SCMPSE- Discipline Supportive Elective Course (E- Elective Course)
3. Abbreviations : SVECR: Research Methodology course
4. Abbreviations: SCMPSOJ: On Job Training, Internship/ Apprenticeship or Field Project
5. Abbreviations : SCMPR : Research Project

BoS in Comp.Sci. affiliated colleges PG 2023

M.Sc. Computer Science

M.Sc.(CS) F. Y. (Semester I)
SVECR-401 Research Methodology

Learning Objectives

The main objective of this course is to introduce the basic concepts in research methodology in Social science. This course addresses the issues inherent in selecting a research problem and discuss the techniques and tools to be employed in completing a research project. This will also enable the students to prepare report writing and framing Research proposals.

Course Outcomes

- Students who complete this course will be able to understand and comprehend the basics in research methodology and applying them in research/ project work.
- This course will help them to select an appropriate research design.
- With the help of this course, students will be able to take up and implement a research project/ study.
- The course will also enable them to collect the data, edit it properly and analyse it accordingly. Thus, it will facilitate students' prosperity in higher education.
- The Students will develop skills in qualitative and quantitative data analysis and presentation.
- Students will be able to demonstrate the ability to choose methods appropriate to research objectives.

UNIT I: Introduction, the Purpose and Product of Research

8 Hrs.

What is research?, Evaluating Research, The 6Ps of research, Reasons for doing Research, possible products, Finding and choosing research topics, evaluating the purpose and product of research.

UNIT II: Overview of the Research Process, Internet Research

8 Hrs.

A model of the research process, Alternative models of the research process, evaluating the research process, Background of the Internet and WWW, Internet research topics, The Internet and a literature review, The Internet and research strategies and methods, Internet research, the law and ethics.

UNIT III: Reviewing the literature, Surveys and Design Creation

8 Hrs.

Purpose of literature review, literature resources, The Internet and literature reviews, conducting literature reviews, evaluating literature reviews, Define Surveys, Planning and Designing surveys, the internet and surveys, Example of Surveys, Defining design and creation, Planning and conducting design and creation research, Creative computing and digital art.

UNIT IV: Experiments, Case studies, Action Research

8 Hrs.

Defining experiments, Planning and conducting experiments, The internet and experiments, Defining case studies, Planning and conducting case studies, The internet case studies,

PRINCIPAL
M. E. S. Science College, Nanded

CBCS Revised Syllabus w. e. f AY: 2020-2021
Program:(Computer Science) Second Year Affiliated Colleges

Reference Books:

1. Researching Information System and Computing by Briony J Oates, SAGE Publications, ISBN 978-81-7829-759-0
2. Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. By John W. Creswell, Fourth Edition. SAGE Publication, 2014
3. The Craft of Research, By Wayne C. Booth, Gregory G. Colomb, Joseph M. Williams, Joseph Bizup, William T. FitzGerald, Third Edition, The University of Chicago Press, 2008

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

CBCS Revised Syllabus w. e. f AY: 2020-2021
Program:(Computer Science) Second Year Affiliated Colleges

Sr. No	Course category	Course Code	Course Title	Internal credits	External credits	Total credits
Fourth Semester						
1.	Core Subjects	CS-401	Digital Image Processing	1	3	4
2.		CS-402	Linux Administration	1	3	4
3.		CS-403	Major Project development Activity	1	3	4
Choose any one from below elective subjects						
4	Elective Subject	CS-404 A	Client Server Technology	1	3	4
		CS-404 B	Software Testing Tools			
Practical /Lab						
5	Lab / Practical	CS-405	Lab-7: DIP	1	1	2
		CS-406	Lab-8: Based on Elective Subject	1	1	2
6	Open Elective	CS-407A	University recognized MOOC (NPTEL / SWAYAM / others) OR Intra / Inter Departmental OR Intra / Inter School OR	4	0	4
		CS-407 B	Logical Reasoning and Quantitative Aptitude			
7	Skill based Activity	CS-408	SK-04 : Soft Skills	1	0	1
	Total credits					25

PRINCIPAL
 N.E.S. Science College, Nanded

CS-107 B Introduction to E-Commerce

Unit	Title	Details of Topic
Unit I	Introduction to E-Commerce	E-commerce: The revolution is just beginning. E-commerce : A Brief History. Understanding E-commerce: organizing Themes
Unit II	E-commerce business models and concepts, The internet and World Wide Web; E-commerce infrastructure	E-commerce Business Models, Major Business to Consumer (B2C) business models, Major Business to Business (B2B) business models, Business models in emerging E-commerce areas, How the Internet and the web change business: strategy, structure and process. The Internet: Technology Background, The Internet Today, Internet II- The Future Infrastructure. The World Wide Web, The Internet and the Web : Features
Unit III	Building an e-commerce web site, Security and payment	Building an E-commerce Web Site: A systematic Approach, The e-commerce security environment, Security threats in the e-commerce environment, Technology solution, Management policies, Business procedures, and public laws, Payment system, E-commerce payment system, Electronic billing presentment and payment
Unit IV	E commerce marketing concepts, Online retailing and services	Consumer online: The Internet Audience and Consumer Behaviour. Basic Marketing Concepts, Internet Marketing Technologies, B2C and B2B E-commerce marketing and business strategies, The Retail sector, Analyzing the viability of online firms, E-commerce in action: E-tailing Business Models, Common Themes in online retailing, The service sector: offline and online, Online financial services, Online Travel Services, Online career services
Unit V	Social networks, auctions, and portals	Social networks and online communities, Online auctions, E-commerce portals

Books Recommended:

1. Kenneth C. Laudon, E-Commerce : Business, Technology, Society, 4th Edition, Pearson
2. S. J. Joseph, E-Commerce: an Indian perspective, PHI

CS-108	First semester	Skill based Activity SK-01: PC Assembly and Maintenance	Credits: 01
Scope : Practically understand the PC and surrounding peripherals. The student will assemble / setup and upgrade personal computer systems; install OS and other application software, diagnose and isolate faulty components; optimize system performance and install / connect peripherals.			

PRINCIPAL
 N. S. Science College, Nanded

Swami Ramanand Teerth Marathwada University Nanded

Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure

B. Sc. second year (Semester- III)

Semester Pattern effective from June -2020

Statistics

CCS III (Section B)

Continuous Probability Distributions (P-VII)

Credits: 02 (Marks: 50)

Periods: 45

- **Salient features:** This paper explores the various types of continuous distributions.
- **Utility:** These types of distributions useful in Planning and development department, health survey, pattern studies, Public work sector etc.
- **Learning objectives:** To learn this paper is to develop scientific view to understand the nature of the data about specific perspective.
- **Prerequisites:** This paper requires basic of types distribution and there characteristics.

Unit I: - Uniform and Exponential Distribution:-

i) **Rectangular or Uniform distribution:** Definition, Mean, Variance, r^{th} Moments, Moment generating function, Mean deviation about mean, examples and application, Relation with other distributions, Properties of Rectangular distribution.

ii) **Exponential Distribution:** - Probability density function, Mean and Variance, Moment Generating function, lack of memory property, numerical examples and application, Relation between exponential distribution and uniform distribution.

Unit-II- Normal Distribution:-

Probability density function, Normal Distribution as a limiting form of Binomial Distribution Important characteristics of Normal Distribution and Normal Probability curve, Mean, Mode, Median, Quartiles, Variance, Moment Generating Function and Cumulant Generating Function, Recurrence Relation Formula for Moments, Additive property for Linear combination of two independent normal variables, Mean deviation about mean, Area property (Normal probability integral), Importance of normal distribution, fitting of normal distribution.

PRINCIPAL
B. S. Science College, Nanded

Unit III:-Gamma Distributions-

Gamma Distribution with scale and shape parameters, Moment Generating Function, Cumulant Generating Function, limiting form of Gamma Distribution, Additive properties of Gamma Distribution, Beta Distribution of first and second kind, Constants of Beta Distributions, Relation between Exponential and Gamma Distribution as a sum of i.i.d. exponential random variables, Problems, examples, Applications, Jacobian Transformation, Transformation of one & Two Dimensional random variables.

Unit IV: - Advanced Distribution: -

(i) Laplace (Double Exponential) Distribution: - Probability Density Function of Laplace (Double Exponential) Distribution, characteristics of Standard Laplace Distribution.

(ii) Weibull Distribution:-Probability Density Function of Weibull Distribution with given shape and scale, parameter, Moments of standard Weibull Distribution, Characteristics of Weibull distribution.

(iii) Logistic Distribution: - Probability density function of Logistic distribution, moment generating function of Logistic distribution, problems,

(iv) Cauchy Distribution:- Probability density function of Cauchy Distribution, Characteristics of standard Cauchy Distribution, Comment on non existence, moments of standard Cauchy Distribution, Central Limit theorem, Application of central limit theorem, De-Moivre, Lapalce Theorem.

Scope of syllabi:-

(i) Fundamentals of Mathematical statistics S.C. Gupta V.K. Kapoor (11th Edition) Sultan chand and sons Delhi.

Reference Books:-

- 1) P.G. Dixit , P.S. Kapre -Statistics (Nirali Publication Pune)
- 2) Freund J.E. Prentics –Mathematical Statistics Hall of India.
- 3) V.K. Rohatgi- An Introduction to Probability Theory and Mathematical Statistics
- 4) A.M. Goon Gupta and Das Gupta- Fundamentals of statistics volume-I, (world press Kolkata)
- 5) S.P. Gupta. -Statistical methods - (Sultan Chand and Sons Delhi)

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

CBCS Revised Syllabus w. e. f AY: 2020-2021
Program:(Computer Science) Second Year Affiliated Colleges

Reference Books:

1. Researching Information System and Computing by Briony J Oates, SAGE Publications, ISBN 978-81-7829-759-0
2. Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. By John W. Creswell, Fourth Edition. SAGE Publication, 2014
3. The Craft of Research, By Wayne C. Booth, Gregory G. Colomb, Joseph M. Williams, Joseph Bizup, William T. FitzGerald, Third Edition, The University of Chicago Press, 2008

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

Course Code: CS-403
Course Title: Major Project development Activity

Course Objectives:

To provide a postgraduate level knowledge in computer science, including understanding, analysis, management, and handling of real-life information technology problems in workplace.

Course Outcome:

Project based learning will increase their capacity and learning through shared cognition. Students will have an ability to identify, formulate and implement computing solutions. Students will be able to design a system, component or process as per needs and specification.

Guidelines for Project Development:

1. A group of maximum three students should be formed at the beginning of the semester
2. Each project will be allotted one project guide.
3. Students must submit the project topic and synopsis to the project guide.
4. Students will be given a project approval letter signed by the head of department and the project guide.
5. After receiving a project approval letter, students must submit at least three progress reports of their development in project to the guide, one per month.
6. After completion of project students have to give pre-exam demo to his guide.
7. After finalization of the project, students must prepare minimum 03 copies of the project reports, out of which one copy is for the college and one copy is for the university records. University/College copy must be bind with black covering with golden embossment and it should contain
  - i. First Page
  - ii. Certificate
  - iii. Declaration
  - iv. Acknowledgement
  - v. Project Approval letter
  - vi. Three Progress reports
  - vii. System Flow Diagram/DFD
  - viii. Chapter wise briefing, results, conclusions, snapshots, code, etc
  - ix. Bibliography

PRINCIPAL
V. S. Science College, Nanded

B.A / B. Sc (First) Year Semester - I
STATISTICS

CCS –I Section (A)

Paper-I Descriptive Statistics and Computing

Credits: 02 (Marks: 50)

Periods: 45

Unit I: - Basic Statistics and Data Condensation:

15 periods

Meaning of statistics, Importance and scope of Statistics in Industry, Medical Science, Social Sciences, Management Science, Agriculture and Insurance, Information Technology, education & Psychology, Statistical Organizations in India and their functions Central Statistical Organization (CSO), Indian Statistical Institute (ISI), National Sample Survey Organization (NSSO), Indian Institute of Population Studies (IIPS), Bureau of Economics and Statistics.

Types of data: Primary and secondary data. Scales of measurement of variables: Nominal, Ordinal, Ratio and Interval. Frequency distributions (continuous and discrete), Presentation of data, Graphical presentation of data by histogram, Frequency curve, Frequency polygon, Ogives, Stem and Leaf Chart. Diagrammatic presentation of data: Bar chart, multiple bar charts, pie chart.

Unit –II:- Measures of Central Tendency:

10 periods

Measures of central tendency Arithmetic mean (simple and weighted and Trimmed mean), Combined mean, Geometric Mean, Harmonic Mean, Median, Mode, Derivation of Median formula for frequency distribution, Quartiles, Box Plot, Calculating quartiles by analytical and graphical method, Uses of Mean, Median, Mode, Harmonic Mean, Geometric Mean, Relation between means, Merits and demerits of measures of central tendency.

Unit - III Measures of Dispersion:

10 periods

Concepts of measures of dispersion, Types of measures of dispersion, Range, Quartile Deviation, Mean absolute deviation about mean, median, mode, Standard deviation, Variance, Root mean square deviation, Properties of variance, relation between Root mean square deviation and Standard deviation, Coefficient of variation.

Unit IV: - Moments:

05 periods

Raw and central moments, moments about arbitrary point, Relation between raw moments and central Moments (Up to 4th order), Effect of change of origin and scale on moments, Sheppard's Correction for central moments, Pearson's coefficients, Measures of skewness, kurtosis.

Unit V: -Statistical Computing Using Excel:-

05 periods

Graphical & Diagrammatic presentation of data, Computation of various measures of central tendency, dispersion, skewness and kurtosis, moments using ms-excel.

PRINCIPAL
P. R. S. Science College, Nanded

Swami Ramanand Teerth Marathwada University Nanded

Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure

B. Sc. second year (Semester- III)

Semester Pattern effective from June -2020

Statistics

CCS III (Section A)

Applied Statistics (P-VI)

Credits: 02 (Marks: 50)

Periods: 45

- **Salient features:** This paper explores the applied statistical techniques.
- **Utility:** These methods are useful in Planning and development department, health survey, longitudinal studies etc.
- **Learning objectives:** To learn this paper is to develop scientific view towards variation of the data about specific perspective. To learn this paper is to develop statistical skills for data analysis.
- **Prerequisites:** This paper requires basic of data types, organization of data, tabulation of data etc.

Unit-I:-Multiple and Partial correlation coefficient:-

Multiple and Partial Correlation (for trivariate data), Yule's Notation, Plane of Regression, residuals and its properties, Variance of the residual, coefficient of Multiple correlation, properties of Multiple correlation coefficient and Partial correlation coefficient.

Unit II:- Time Series Analysis:-

Meaning of time series, Components of time series, Trend, Seasonal variation, cyclical variation, Irregular component, Models of time series, Analysis of time series, Measurement of Trend by: Graphical Method, Method of Exponential Smoothing, Method of moving averages, Method of least squares

1. (ii) Measurement of Seasonal fluctuations by Method of simple averages, Ratio to Trend method, Ratio to moving average method, Autoregressive model AR (I) and moving average MA(1) process, Applications of time series.

Unit III: - Index Numbers: -

Introduction, problems involved in the construction of Index Numbers, calculation of price and quantity Index numbers, simple (unweighted) Aggregate method, Weighted Aggregates Method, Laspeyre's price Index, Paasche's price Index, Drobish-Bowley price Index numbers, Marshall - Edgeworth price Index, Irving Fisher's Ideal Index number, Average of Price relatives, weighted average relatives. Chain Indices, procedure of construction of chain indices. The criteria of a good Index Numbers, Unit Test, Time Reversal Test, Factor reversal test,

2

PRINCIPAL
W. E. S. Science College, Nanded.

B.A/ B. Sc (First) Year Semester - I
STATISTICS
CCS –I Section (B)
Paper-II Elementary Probability Theory

Credits: 02 (Marks: 50)

Periods: 45

Unit-I - Probability:

10 periods

Deterministic and non-deterministic experiments or Random experiment, trial, out come and event, types of events: Simple, composite , mutually exclusive Exhaustive events, Independent events, sample space, classical definition of probability, Empirical definition of probability, Axiomatic approach to probability, Addition theorem of probability, Extension of addition theorem of probability (up to 3 events), Conditional probability. Conditional probability and independent events, mutually and pair wise independent events, multiplication theorem of probability for independent finite events, Baye's theorem, Baye's theorem for further events.

Unit-II: - Random Variable (Univariate):-

10 periods

Random Variable, Distribution function and its properties, discrete random variable, Probability mass function, distribution function of discrete random variable, Continuous random variable, Probability density function, distribution function of continuous random variable, properties of distributions (continuous and discrete)

Unit III: Random Variable (Bivariate)

10 periods

Definition, Probability mass function of two dimensional, marginal probability function, conditional probability function, two dimensional distribution function, marginal distribution function joint density function, marginal density function, stochastic independence and related theorems.

Unit IV: Mathematical Expectations:

10 periods

Definition, Expected value of random Variable, Expected value of Function of random variable properties of Expectations, Various measures of Central Tendency, Dispersion, skewness and Kurtosis for Discrete and continuous probability distribution, Basic concepts, Variance, Properties of variance, covariance, Variance of a Linear combination of Random variable, conditional expectations

Unit -V: Probability Generating function:-

05 periods

Moment Generating Function- Definition, Properties of moment generating function, Cumulants, cumulant generating function properties of cumulants problems.

PRINCIPAL
N E S. Science College, Nanded

B.A/ B. Sc (First) Year Semester - II
STATISTICS
CCS –II Section (A)
Paper-III Theory of Variables and Attributes

Credits: 02(Marks: 50)

Periods: 45

Unit-I: - Bivariate data and Correlation:

10 periods

Graphical method to represent bivariate data, scatter diagram, concept of correlation, Karl Pearson's product moment correlation and its properties, independence and uncorrelatedness, Spearman rank correlation coefficient and its properties, derivation of rank correlation coefficient formula.

Unit –II: Linear Regression: -

08 periods

Regression coefficients, coefficient of determination, lines of regression and their properties, properties of regression coefficients, derivation of lines of regression, residuals and their properties, residuals plot.

Unit -III:-Fitting of curves:

10 periods

Legendre's principle of least squares, fitting of straight line, Second degree curve and Exponential curve, Power curve, Logistic curve $y = k/1 + \text{Exp}(a + b x)$, interpretation of Regression coefficients, most plausible solution of system of linear equations.

Unit: IV:- Theory of Attributes:-

12 periods

Concepts of attributes, Notation, Classification using dichotomy, class frequency, order of classes, positive and negative class frequencies, ultimate class frequencies, relation between class frequencies, consistency of attributes, (up to three attributes) independence and association of two attributes, Yule's coefficient of association Q . Coefficient of colligation Y . Relation between them.

Unit: V: Computation using Excel:

05 periods

Computation of Karl Pearson's correlation coefficient, Spearman rank correlation coefficient, fitting of regression line, curves. Decide the best fit using R^2 with the help of ms-excel.

Scope of Syllabus:-

(i) **Fundamentals of Mathematical Statistics** : S.C. Gupta V.K. Kapoor (11 th Edition June-2002) Sultan Chand and Sons New Delhi.

Chapter 10:- 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.4.1, 10.4.2, 10.7, 10.7.1, 10.7.3, 10.7.4 Theorem 10.1, 10.2

Chapter 11:- 11.1, 11.2, 11.2.1, 11.2.2, 11.2.3, 11.3

Chapter 13:- 13.1, 13.2, 13.3, 13.4, 13.4.1, 13.4.2, 13.4.3, 13.5, 13.5.1, 13.6, 13.6.2, 13.7, 13.7.1, 13.7.2

(ii) **Mathematical Statistics** : Ray Sharma, 10th edition (Ram Prasad and Sons Agra)

Chapter 13 :- 13.1, 13.2.

Reference Books :

i) **Statistics : A Engineers Text volume I** B.R. Bhat, T Shrivankataramana, K.S. Madhav Rao (New Age International Publications)

ii) **Descriptive Statistics** : (first edition July – 2008) P.G. Dixit, Dr. V.R. Prayag, D.L. Limaya (Nirali Publication Prakashan Pune).

iii) **Descriptive Statistics-II** (first edition February 2014) Prof P.G. Dixit, Prof. S.J. Alandkar, Prof N.I. Dhanshetti (Nirali Publication Prakashan Pune).

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

B.A/ B. Sc (First) Year Semester - II
STATISTICS
CCS –II Section (B)
Paper-IV Discrete Probability Distributions

Credits: 02(Marks: 50)

Periods: 45

Unit I: Uniform and Binomial Distribution:

12 periods

(i) Uniform discrete distribution: - Definition, Mean, Variance and Moment Generating Function, Examples on real life situation.

(ii) Bernoulli distribution: Definition, Mean, Variance and moment generating function, examples on real life situation.

(iii) Binomial Distribution: Definition, Moments, moment generating function, cumulants, additive property of Binomial distribution, recurrence relation for the probabilities of Binomial distribution, Mode, Examples on real life situation.

Unit II: Poisson distribution: -

12 periods

Poisson distribution as a limiting case of Binomial distribution, moments of Poisson distribution, mode of Poisson distribution, recurrence relation for moment of Poisson distribution, moment generating and cumulant generating function, additive property of Poisson distribution, recurrence formula for the probabilities of Poisson distribution.

Unit III: Hyper geometric distribution: -

04 periods

(i) Hyper geometric Distribution: Definition, Mean and variance, relation with Binomial distribution, Recurrence relation for the probabilities of hyper geometric distribution, Examples on real life.

Unit IV: Negative Binomial and Geometric distribution: -

12 periods

(i) Definition, moment generating function, cumulants, moments, Relation between negative binomial and binomial distribution.

(ii) Geometric distribution: definition, lack of memory, moments of geometric distribution, moment generating function, mean, variance, Applications of geometric distribution in the real life situation.

Unit V: Discrete distribution fitting using Excel:

05 periods

Fitting of Binomial distribution, fitting of Poisson distribution, fitting of negative Binomial distribution, Fitting of geometric distribution.

Scope of Syllabus:-

(i) **Fundamental of Mathematical Statistics** S.C. Gupta V.K. Kapoor,

11th Edition June-2002 (Sultan Chand & Sons New Delhi)

Chapter 8:- 8.1, 8.2, 8.3, 8.3.1, 8.4, 8.4.1, 8.4.2, 8.4.5, 8.4.6, 8.4.7, 8.4.9, 8.4.12, 8.5, 8.5.2, 8.5.3, 8.5.4, 8.5.5, 8.5.7, 8.5.8, 8.5.10, 8.6, 8.6.1, 8.6.2, 8.7, 8.7.1, 8.7.2, 8.7.3, 8.8, 8.8.1.

Reference Books:-

(i) **Mathematical Statistics:** - H.C. Saxena (Sultan Chand & Sons New Delhi)

(ii) **New Mathematical Statistics (First Edition)** Arora Sanjay and Bansilal. Styaprakashan 16/7698 New Market New Delhi 5 (1989)

(iii) **Statistics: - a Beginners Text Volume - II** B.R. Bhat T. Shivenkataramena K.S. MadhavRao.(New Age International (p) Ltd.iv) **Introduction to Discrete Probability and Probability Distributions:-** Madhav B. Kulkarni, Surendra B. Ghatpande. (SIPE Academy, Nasik.)

PRINCIPAL
V. E. S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure

B.A/B.Sc. (III) Third Year (SEMESTER –VI)

STATISTICS

DSES - II (Section - A)

DESIGN OF EXPERIMENTS

Paper No. - XIV (Compulsory)

Credits: 02 (Marks 50)

Periods: 45

- **Salient features:** The techniques in this paper useful in real life to overcome planning and development problems.
- **Utility:** The techniques useful in agriculture, production and planning control in all kinds of industries.
- **Learning objectives:** Students should able to have skills of designing various kinds of techniques at different situations.
- **Prerequisites:** Awareness of test of significance, hypothesis testing.

Unit I: Analysis of Variance (ANOVA): Introduction, One way classification, two way classification with one observation per cell, Mathematical Model, ANOVA table, Degrees of freedom Hypotheses to be tested.

Unit II: Design of Experiments: Introduction, Notation and terminology, Principles of an Experimental Design, Replication, Randomization, Local control, Size of plot, Statistical Analysis of Completely Randomized Design (CRD), Randomized Block Design (RBD), Comparison of CRD with RBD in terms of efficiency, Missing value in RBD.

Unit III: Latin Square Design: Statistical Analysis of Latin Square Design, Advantages and disadvantages of Latin Square Design, efficiency of LSD compared with CRD and RBD, Missing value in LSD.

Unit IV: Factorial Experiments: Concept of Factorial Experiment, Need, advantages of factorial Experiments, Analysis of 2^2 and 2^3 Factorial Experiments, Yates correction method of computing factorial effect total, ANOVA table.

Scope of Syllabi:

1. Fundamentals of Applied Statistics - S. C. Gupta V. K. Kapoor (Sultan Chand and Sons), 4th Edition.

9

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure
B.A/ B.Sc. (III) Third Year (Semester - V)
STATISTICS

The crucial objective is to impart knowledge in natural and social sciences so that the students may learn the fundamental concepts in these fields, and develop familiarity with some of the basic and important problems in these fields which call for statistical analysis along with the corresponding techniques used. Further, objective is to enrich the general scientific knowledge which may be of use later in professional work.

DSES - I (Section A)

SAMPLING METHODS

Paper - XII (Compulsory)

Credits : 02 (Marks 50)

Periods: 45

- **Salient features:** This paper explores the various sampling techniques.
- **Utility:** Survey sampling methods are useful for collecting information related to problems in many disciplines.
- **Learning objectives:** To learn this paper is to develop scientific view to conduct the survey in proper way to collect the data about specific perspective.
- **Prerequisites:** This paper requires basic of data types, organization of data, tabulation of data etc.

Unit I: Sample Survey: Concepts of population and sample, sampling unit, sampling frame, Parameters and statistics, Sampling Distribution, Principal steps in Sample Survey, Principles of Sample Survey, Sampling and Non-sampling errors, Advantages of sampling over complete census, Limitations of sampling.

Unit II: Types of Sampling, Random and Non random sampling, Methods of achieving randomness, sample size, Determination of sample size, Purposive Sampling, Probability Sampling, Snow ball Sampling, Quota Sampling, Mixed Sampling, Cluster Sampling.

Unit III: Simple Random Sampling with and Without Replacement: Probability of selecting any specified unit in the sample, selection of simple random sample, Estimation of population mean and its standard error, Simple Random sampling of attributes, Merits and demerits of simple random sampling.

Unit IV: Concept of Stratification: Stratified Random sampling: sampling from heterogeneous population, Allocation of sample size, Proportional Allocation, Neyman Allocation. Estimation of population mean and its variance under each allocation and their comparison, Proportional allocation Vs simple random sampling, Gain in precision due to stratification, Systematic sampling, Sampling Interval, Variance of Estimated means, relation between Systematic sampling and Simple Random sampling, Merits and Demerits of Systematic sampling, Condition for systematic sampling to be better than SRS.

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

Swami Ramanand Teerth Marathwada University Nanded

Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure

B. Sc. second year (Semester- IV)

Semester Pattern effective from June -2020

Statistics

CCS IV (Section B)

Exact Sampling Distributions (P-IX)

Credits: 02 (Marks: 50)

Periods: 45

- **Salient features:** This paper explores the various exact sampling distributions.
- **Utility:** These distributions useful in experimental validation studies.
- **Learning objectives:** To learn this paper is to develop theoretical foundations of exact distributions.
- **Prerequisites:** This paper requires basic of data types, organization of data, tabulation of data, knowledge of measures of central tendency and dispersion etc.

Unit I:-Chi-square Distribution: -

Chi-Square variate, Derivation of Chi-Square Distribution (Using method of moment generating function), moment generating function, cumulant generating function, limiting form of Chi-Square Distribution for large Degrees of Freedom Moments, Mode and Skewness of Chi- Square Distribution, Additive property of Chi-Square Distribution, Chi-Square probability curve.

Unit II:-Chi-square test for testing of hypothesis:-

Chi-square test for Testing of Hypotheses (i) Population variance (ii) goodness of fit (iii) Test of independence of attributes, contingency table, Yates correction for 2x2 contingency table (iv) Homogeneity of three or more correlation Coefficients, Examples.

Unit III: - t- Distribution:-

Students't' statistic, Derivation of student's t distribution, Fisher's t, Distribution of Fisher's t, moments of Fishers t- distribution, limiting form of t-distribution, graph of t- distribution. Applications of t - distribution for testing of hypothesis.(1)t-test for single mean, (2) t-test for difference of means (paired & unpaired), (3) t-test correlation coefficient , Examples.

PRINCIPAL
V. E. S. Science College, Nanded

N.E. S. Science College, Nanded
Department of Mathematics and Applied Mathematics
Cross Cutting Issues (UG and PG)

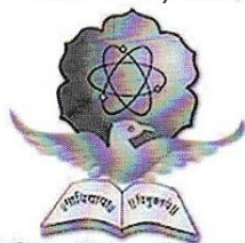
Sr. No.	Class	Semester	Paper Number and Name	Cross Cutting Issues in the Curriculum (Health and Hygiene, Social Responsibility, Poverty Reduction, Human Values, Environmental Issues, Gender Equality, Professional Ethics)
1.	B. Sc. F Y	II	IV: Geometry	Environmental Issues
2	B. Sc. F Y	II	V: Matlab	Professional Ethics
3.	B. Sc. S Y	III	SEC-I	Professional Ethics
4.	B. Sc. S Y	IV	SEC-II	Professional Ethics
5.	B. Sc. T Y	V	XIV(A) Operations Research	Social Responsibility, Poverty Reduction
6.	B. Sc. T Y	V	SEC-III	Professional Ethics
7.	B. Sc. T Y	VI	SEC-IV LaTeX for Beginners	Professional Ethics
8.	M. Sc. F Y	I	V(C) Theory of Probability	Social Responsibility, Poverty Reduction
9.	M. Sc. F Y	I	V(A) Discrete Mathematics V(D) Differential Geometry of Manifolds	Social Responsibility, Poverty Reduction
10.	M. Sc. F Y	II	XI(A) Combinatorics XI(C) Operations Research	Social Responsibility, Poverty Reduction
11.	M. Sc. F Y	II	XI(A) Combinatorics XI(C) Operations Research	Social Responsibility, Poverty Reduction
12.	M. Sc. S Y	III	XVI(A) Fluid Mechanics-I	Social Responsibility, Professional Ethics
13.	M. Sc. S Y	III	XVII(B) Financial Mathematics	Social Responsibility, Professional Ethics
14	M. Sc. S Y	IV	XXI(C) Fuzzy Sets and Their Applications	Social Responsibility, Professional Ethics
15.	M. Sc. S Y	IV	XXII(C) Programming in C++	Professional Ethics

PRINCIPAL
N.E. S. Science College, Nanded

HEAD
Department of Mathematics
N.E. S. Science College, Nanded (MS) Inc
Nanded (MS) India.
HEAD

**SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA
UNIVERSITY, NANDED**

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.

**CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CBCS)
SEMESTER PATTERN
FACULTY OF SCIENCE
B.A./B.Sc. (Mathematics)**

CURRICULUM

Note:

1. Assessment shall consist of Continuous assessment (CA) and End of Semester Examination (ESE).
2. Weightage: 80% for ESE & 20% for CA.
3. First/Second Semester consists of Two Theory Papers each of 50 marks [40ESE + 10 CA] and One Lab Course 100 marks.
4. Workload includes Unit tests.

B.A./B.Sc. (Mathematics) Semester I and II
Curriculum will be progressively effective from June-2019 Onwards.

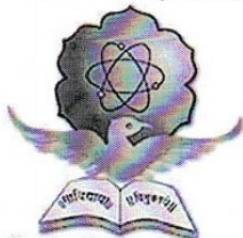
Semester	Section and Paper Code	Period per week	Paper No. and Title of the papers	Marks of Semester	Internal C.A.	Total Marks	Credits
I	CCM-1 Section A	4	Paper -I Calculus-I	40	10	50	2
	CCM-1 Section B	4	Paper-II Algebra and Trigonometry	40	10	50	2
II	CCM-2 Section A	4	Paper -III Calculus-II	40	10	50	2
	CCM-2 Section B	4	Paper-IV Geometry	40	10	50	2
Lab Course work (Annual Pattern Practical)	CCMP-1 Based on CCM1 and CCM2	2	Paper-V Practical On MAT-LAB only for B.Sc. Students	80	20	100	4
Total Credit							12

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

**SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA
UNIVERSITY, NANDED**

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.

**CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CBCS)
SEMESTER PATTERN
B.A./B.Sc. (Mathematics)**

CURRICULUM

Note:

1. Assessment shall consist of Continuous assessment (CA) and End of Semester Examination (ESE).
2. Weightage for Theory Papers: 80% for ESE & 20% for CA. and weightage for SEC : 50% for ESE & 50% for CA.
3. Workload includes Unit tests.

B.A./B.Sc. (Mathematics) Semester III and IV
Curriculum will be progressively effective from June-2020 Onwards.

Semester	Section and Paper Code	Period per week	Paper No. and Title of the papers	Marks of ESE	Marks of C.A.	Total Marks	Credits
III	CCM-3 Section A	5	Paper -VI Real Analysis-I	40	10	50	2
	CCM-3 Section B	5	Paper-VII Group Theory	40	10	50	2
	CCM-3 Section C	5	Paper-VIII Ordinary Differential Equations (This paper is only for B.Sc.)	40	10	50	2
	CCM-3 SEC-I	3(Theory-1 & Practical-2)	Two skills out of which one skill can be chosen	25	25	50	2
IV	CCM-4 Section A	5	Paper-IX Real Analysis-II	40	10	50	2
	CCM-4 Section B	5	Paper -X Ring Theory	40	10	50	2
	CCM-4 Section C	5	Paper-XI Partial Differential Equations (This paper is only for B.Sc.)	40	10	50	2
	CCM-4 SEC-II	3(Theory-1 & Practical-2)	Two skills out of which one skill can be chosen	25	25	50	2
Total Credits							16

PRINCIPAL
N. E. S. Science College, Nanded

**SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA
UNIVERSITY, NANDED**

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.

**CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CBCS)
SEMESTER PATTERN
B.A./B.Sc. (Third Year) (Mathematics)
CURRICULUM**

Note:

1. Assessment shall consist of Continuous assessment (CA) and End of Semester Examination (ESE).
2. Weightage for Theory Papers: 80% for ESE and 20% for CA and Weightage for SEC: 50% for ESE and 50% for CA..
3. Workload includes Unit tests.

B.A./B.Sc. (Mathematics) Semester V and VI
Curriculum will be progressively effective from June-2021 Onwards.

Semester	Paper Code and Section	Period per week	Paper No. and Title of the papers	Marks of ESE	Marks of C.A.	Total Marks	Credits	
V	DSEM-5 (Section A)	5	Paper-XII Metric Spaces	40	10	50	2	
	DSEM-5 (Section B)	5	Paper-XIII Linear Algebra	40	10	50	2	
	DSEM-5 (Section C) (Choose Any One of the Following and This Papers are only for B.Sc.)	5	Paper-XIV(A) Operation Research	40	10	50	2	
			Paper-XIV(B) Mechanics-I	40	10	50	2	
			Paper-XIV(C) Numerical Analysis	40	10	50	2	
	SECM-III (Choose any one of the following)	3	(Theory-1 & Practical-2)	SEC-III(A)-Financial Mathematics	25	25	50	2
				SEC-III(B)-Working with PDE's using Mathematical software	25	25	50	2
SEC-III(C)-LaTeX for Beginners-I				25	25	50	2	
VI	DSEM-6 (Section A)	5	Paper-XV Complex Analysis	40	10	50	2	
	DSEM-6 (Section B)	5	Paper-XVI Integral Transform	40	10	50	2	
	DSEM-6 (Section C) (Choose Any One of the Following and This Papers are only for B.Sc.)	5		Paper-XVII(A) Topology	40	10	50	2
				Paper-XVII(B) Mechanics-II	40	10	50	2
				Paper-XVII(C) Elementary Number Theory	40	10	50	2
	SECM-IV (Choose any one of the following)	3	(Theory-1 & Practical-2)	SEC-IV(A)-Insurance Mathematics	25	25	50	2
				SEC-IV(B)-Solving Problems in Numerical Analysis using Mathematical Software	25	25	50	2
SEC-IV(C)-LaTeX for Beginners-II				25	25	50	2	
Total Marks/Credit				290	110	400	16	

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

**Swami Ramanand Teerth Marathwada
University, Nanded.**

**M.A. /M. Sc. (First Year) (Mathematics) (CBCS) Revised Syllabus
Effective from June-2019**

Semester	Paper No.	Name of the paper	Hrs./Week	Credits	Max. Marks		
					IA	EA (ESE)	Total
I	I	Abstract Algebra-I (Group and Ring Theory)	4	4	25	75	100
	II	Real Analysis	4	4	25	75	100
	III	Ordinary Differential Equations	4	4	25	75	100
	IV	Complex Analysis-I	4	4	25	75	100
	Elective-I V(A) V(B) V(C) V(D)	Choose any one <u>Discrete Mathematics</u> Dynamics and Continuum Mechanics-I <u>Theory of Probability</u> <u>Differential Geometry</u> <u>of Manifolds-I</u>	4	4	25	75	100
	VI	Tutorial-I/Lab Work (Compulsory)	2 Hrs./ Batch / Week. Max-25, Min-20	5		125	125
I I	VII	Linear Algebra	4	4	25	75	100
	VIII	Measure and Integration Theory	4	4	25	75	100
	IX	Partial Differential Equations	4	4	25	75	100
	X	Complex Analysis-II	4	4	25	75	100
	Elective-II XI(A) XI(B) XI(C) XI(D)	Choose any one <u>Combinatorics</u> Dynamics and Continuum Mechanics-II <u>Operation Research</u> <u>Differential Geometry</u> <u>of Manifolds- II</u>	4	4	25	75	100
	XII	Tutorial-II/Lab work (Compulsory)	2 Hrs./ Batch / Week. Max-25, Min-20	5		125	125
		Total		50			1250

PRINCIPAL
M. E. S. Science College, Nanded

**Swami Ramanand Teerth Marathwada
University, Nanded.**
**M.A. /M. Sc. (First Year) (Mathematics) (CBCS) Revised Syllabus
Effective from June-2019**

Semester	Paper No.	Name of the paper	Hrs./Week	Credits	Max. Marks		
					IA	EA (ESE)	Total
I	I	Abstract Algebra-I (Group and Ring Theory)	4	4	25	75	100
	II	Real Analysis	4	4	25	75	100
	III	Ordinary Differential Equations	4	4	25	75	100
	IV	Complex Analysis-I	4	4	25	75	100
	Elective-I V(A) V(B) V(C) V(D)	Choose any one Discrete Mathematics Dynamics and Continuum Mechanics-I Theory of Probability Differential Geometry of Manifolds- I	4	4	25	75	100
	VI	Tutorial-I/Lab Work (Compulsory)	2 Hrs./ Batch / Week. Max-25, Min-20	5		125	125
I I	VII	Linear Algebra	4	4	25	75	100
	VIII	Measure and Integration Theory	4	4	25	75	100
	IX	Partial Differential Equations	4	4	25	75	100
	X	Complex Analysis-II	4	4	25	75	100
	Elective-II XI(A) XI(B) XI(C) XI(D)	Choose any one Combinatorics Dynamics and Continuum Mechanics-II Operation Research Differential Geometry of Manifolds- II	4	4	25	75	100
	XII	Tutorial-II/Lab work (Compulsory)	2 Hrs./ Batch / Week. Max-25, Min-20	5		125	125
		Total		50			1250

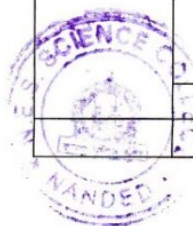

PRINCIPAL
B. S. Science College, Nanded

**Swami Ramanand Teerth Marathwada
University, Nanded.**

M.A. /M. Sc. (Second Year) (Mathematics) (CBCS) Syllabus

Semester	Paper No.	Name of the paper	Hrs./Week	Credits	Max. Marks		
					IA	EA (ESE)	Total
III	XIII	Functional Analysis	4	4	25	75	100
	XIV	Topology	4	4	25	75	100
	Elective-III XV(A) XV(B) XV(C)	Choose any one Analytical Number Theory Theory of Linear operators-I Fuzzy Sets and their Applications-I	4	4	25	75	100
	Elective-IV XVI(A) XVI(B) XVI(C)	Choose any one ~~Fluid Mechanics-I~~ Difference Equations-I Mathematical Softwares-I (Theory and Practical)	4	4	25	75	100
	Elective-V XVII(A) XVII(B) XVII(C)	Choose any one Integral Transforms ~~Financial Mathematics~~ Fractional Calculus and its Applications-I	4	4	25	75	100
	XVIII	Tutorial-III (Compulsory)	2 Hrs./ Batch / Week. Max-25, Min-20	5		125	125
IV	XIX	Numerical Analysis	4	4	25	75	100
	XX	Abstract Algebra-II (Field Theory)	4	4	25	75	100
	Elective-VI XXI(A) XXI(B) XXI(C)	Choose any one Classical Mechanics Theory of Linear operators-II Fuzzy Sets and their Applications-II	4	4	25	75	100
	Elective-VII XXII(A) XXII(B) XXII(C)	Choose any one Fluid Mechanics-II Difference Equations-II Programming in C++ (Theory and Practical)	4	4	25	75	100
	Elective-VII XXIII(A) XXIII(B) XXIII(C)	Choose any one Integral Equations lattice Theory Fractional Calculus and its Applications-II	4	4	25	75	100
	XXIV	Project Work (Compulsory)		5		125	125
		Total		50		1250	

PRINCIPAL
V. R. S. Science College, Nanded

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure
Faculty of Science & Technology
B. Sc. First Year Syllabus w.e.f. June, 2019
Zoology
Semester -I

Paper: CCZ-I: Biodiversity of Invertebrates and Chordates

Section –A

Periods : 45

Title of Paper: Paper-I :Biodiversity of Invertebrates

Credits: 02 (Marks: 50)

Objectives:

1. To broadly understand Biodiversity, Habitat, Adaptation, Anatomical organization and taxonomic status of invertebrates phyla in relation to other animal taxa.
2. Understanding the basis of biological classification and its conceptual framework.
3. Appreciating the structural and functional correlation between different invertebrate groups.

UNIT – I

11

1. **Introduction of Non-chordates**
2. **Protozoa:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Locomotory Organelles and locomotion in Protozoa. Brief account of each of Structure, Life Cycle, Pathogenicity and Control Measures of *Plasmodium vivax*.
3. **Porifera:**-General characters and classification up to class level with suitable examples; Canal System in *Sycon*; Economic importance of Porifera.

UNIT – II

12

1. **Coelenterata:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Polymorphism in Hydrozoa.
2. **Platyhelminthes:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Brief account of each of Structure, Life Cycle, Pathogenicity and Control Measures of *Taenia solium*.
3. **Nemathelminthes:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Brief account of each of Structure, Life Cycle, Pathogenicity and Control Measures of *Ascaris lumbricoides*.

UNIT – III

11

1. **Annelida:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Metamerism in Annelida; **vermiculture and vermicomposting**.
2. **Arthropoda:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Metamorphosis in Insects.
Cockroach- External Morphology, Digestive system, Respiratory system, Nervous system.
Economic importance of insects.

UNIT – IV

11

1. **Mollusca:** General characters and classification up to class level with suitable examples; **Economic importance of mollusca.**
2. **Echinodermata:** General characters and classification up to class level with suitable examples; Star Fish- External Morphology, Larval forms in Echinoderms.
3. **Hemichordata:**General Characters and Affinities.

Outcome of the Course:

1. The student will be able to identify a given invertebrate upto class level.
2. Ability to understand the contribution of Invertebrates in the biodiversity index of any given habitat.
3. Ability to understand and appreciate the **ecological and economic importance of invertebrates and vertebrates.**
4. Ability to identify and describe external morphology and internal anatomical features of representative invertebrate species.

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED
Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure
Faculty of Science & Technology
B. Sc. Second Year Syllabus w.e.f. June, 2020
Zoology
Semester- III

Paper: CCZ- III: Physiology and Biochemistry

Section- A

Periods: 45

Title of Paper: Paper- VI: Physiology

Credits: 02 (Marks: 50)

Objectives:

1. To understand the internal physical and chemical functions of animals and their parts.
2. To study the process of digestion, assimilation and excretion
3. To understand working of blood and circulatory system.
4. To understand the respiration and nervous coordination.
5. To study the endocrine function of Human reproductive organs.
6. To study the nature, function and classification of hormones.
7. To acquire knowledge on the structure of Pituitary, Thyroid, Adrenal, and Islets of Langerhans.

UNIT- I

11

1. **Digestion:**

Kinds of digestion-Intracellular and Extracellular Digestion.

Physiology of digestion in the alimentary canal.

Absorption of Carbohydrates, Proteins, Lipids.

2. **Vitamins:**

Sources and deficiency diseases of Fat soluble and Water soluble vitamins.

3. **Respiration:**

Kinds of Respiration- Direct and Indirect Respiration.

Respiratory organs in man.

Mechanism of Respiration in man.

Transport of O₂ and CO₂

UNIT- II

11

1. **Excretion:**

Structure of Kidney, Structure of nephron.

Mechanism of Urine formation (Ultra-filtration and tubular re-absorption).

Counter-current Mechanism.

2. **Cardiovascular system:**

Composition and functions of blood

Types of heart in vertebrates: Neurogenic and Myogenic heart.

Structure and working of Human Heart.

Origin and conduction of the cardiac impulse, Cardiac cycle.

E.C.G. and Blood Pressure

UNIT – III

11

1. **Nerve Physiology:**

Structure of generalized neuron

Types of neurons

Structure of synapse

Major Neurotransmitters- Acetyl choline, adrenaline & dopamine.

Conduction of nerve impulse

2. Muscle Physiology:

Types of muscles- smooth muscles, skeletal muscles and cardiac muscles.

Ultra structure of skeletal muscles

UNIT – IV

12

1. Reproduction:

Histological structure of human testes and ovaries.

Physiology of male reproduction: hormonal control of spermatogenesis

Physiology of female reproduction: hormonal control of oogenesis, **menstrual cycle and pregnancy.**

2. Endocrine Glands:

Structure, functions and hormonal disorders of –

Pituitary gland, Thyroid gland, Adrenal gland, Islet's of Langerhans (Pancreas)

Outcome of the Course:

On successful completion of the course, the students will be able to

1. Monitor their blood pressure and identify blood groups.
2. Understand function and types of heart & circulatory system.
3. Appreciate the basic function of kidney, main function of nerves.
4. Acquire knowledge on the nature and functions of hormones and learn the mechanism of hormone action.
5. Learn the structure and functions of Endocrine glands.
6. Understand the structure, development and function of reproductive organs in human.

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHIWADA UNIVERSITY,
NANDED

Choice Based Credit System (CBCS) Course Structure

Faculty of Science & Technology

B. Sc. Second Year Syllabus w.e.f. June, 2020

Zoology

Semester- IV

Paper: CCZ-IV: Cell Biology, Genetics, Evolutionary Biology and Genetic Engineering

Section- A

Title of Paper: Paper- VIII: Cell Biology and Genetics

Periods: 45

Credits: 02 (Marks: 50)

Objectives:

1. To provide students with relevant knowledge, skills and values in contemporary cell biology.
2. To understand the structure and function of the cell as the fundamentals for understanding the functioning of all living organisms.
3. To acquire knowledge of prokaryotic, eukaryotic cells.
4. To make aware of different cell organelles, their structure and role in living organisms.
5. To acquire knowledge of Mendelian Genetics and its Extension.
6. To emphasize the central role of genes and their inheritance in the life of all organisms.

UNIT – I

11

1. **Overview of Cells:**

Structure of Prokaryotic and Eukaryotic cells. Microscopy for cell study.

2. **Cell Organelles:**

Structure and functions of Cell Organelles- Plasma membrane, Endoplasmic reticulum, Golgi complex, Mitochondria, Ribosomes, Lysosomes and Nucleus.

3. **Cell Cycle and its regulation**

UNIT – II

11

1. **Introduction to Genetics:**

Mendel's work on transmission of traits, Genetic Variation.

2. **Mendelian Genetics and its Extension:**

Mendel's law of inheritance- Law of Dominance, Law of Segregation, Law of independent Assortment.

Interaction of genes and modifying genes- Complementary factor (9:7); Supplementary factor (9:3:4); Inhibitory factor (13:3); Duplicate genes (15:1); Lethal genes (1:2:1)

UNIT – III

11

1. **Multiple Alleles and Genes:**

i) **Inheritance of ABO Blood groups in Man.**

ii) Rh factor and **Erythroblastosis foetalis in man.**

iii) Polygenic characters- skin pigmentation in man.

2. **Linkage and Crossing over:**

i) Linkage- Types and significance

ii) Crossing over- a) Mechanism of crossing over,

b) Factor affecting crossing over,

c) Significance of crossing over.

3. Mutation

- i) Chromosomal Mutations: Deletion, Duplication, Inversion, Translocation, Aneuploidy and Polyploidy.
- ii) Gene mutations: Induced versus Spontaneous mutations, Back versus Suppressor mutations.

UNIT – IV

12

1. Sex determination

- i) Chromosomal methods of sex determination.
- ii) Bridge's ratio theory of genic balance.

2. Sex linked inheritance

- i) Sex linked inheritance in *Drosophila*.
- ii) Sex linked inheritance in man – colourblindness, haemophilia, Hypertrichosis

3. Cytoplasmic Inheritance- Mitochondrial inheritance (in human being)

4. Human Genetics

- i) Syndromes – Turner, Klinefelter, Down, Cat-Cry, Patau syndrome
- ii) Inborn errors of metabolism – Phenylketonuria (PKU), Alkaptonuria, Albinism.
- iii) Human pedigree analysis with symbols.

Outcome of the Course:

On successful completion of the course, the students will be able to

1. Understand the structure and function of the cell as the fundamentals for understanding the functioning of all living organisms.
2. Understand structures and various cellular functions associated with the macromolecules found in cells.
3. Acquire knowledge of Mendelian Genetics and its Extension.
4. Graduates will be able to explain and interpret various processes, phenomena, states and evolutionary tendencies at a biological system level.

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED

Choice Based Credit System (CBCS-R2021) Course Structure

Faculty of Science & Technology

B.Sc. Third Year Syllabus w.e.f. June, 2021

Zoology

Semester -V

Paper: DSEZ-I; Section –A

Title of Paper: Paper-XII -Ecology & Zoo-geography

Periods : 45

Credits: 02 (Marks: 50)

Objectives:

1. Understand and appreciate interactions of organisms with environment and the ecosystem dynamics.
2. Awareness of current environmental issues, and understanding of relation between structure and function of ecosystems.
3. Knowledge of local and geographical distribution and abundance of organisms.
4. Develop an appreciation of scope of modern scientific inquiry in the field of Ecology.
5. Study structural and functional adaptations of organisms to their environment.
6. Study conservation of natural resources and management of pollution.

UNIT – I

12

1. **Ecology-Introduction and Scope of Ecology**
2. **Introduction to Ecosystem**
  - 2.1. Components of an ecosystem
    - a) Abiotic components – Light, Temperature & Water
    - b) Biotic components – Producers, Consumers & Decomposers.
  - 2.2. Types of Ecosystem- **Aquatic-** Pond ecosystem.
Terrestrial- Desert Ecosystem.
  - 2.3. **Food Chain, Food Web, Ecological Pyramids.**
  - 2.4. Energy Flow in an Ecosystem.
3. **Bio-geochemical Cycles**
  - 3.1. **Gaseous Cycle-** Oxygen Cycle
  - 3.2. **Sedimentary Cycle-** Sulphur Cycle
4. **Spheres of Earth**
  - 4.1. Atmosphere
  - 4.2. Lithosphere
  - 4.3. Hydrosphere
  - 4.4. Biosphere
  - 4.5. Ecological Succession-, Trends, Basic Types, Hydrarch and Xerarch

UNIT – II

11

1. **Population Ecology –**
Characteristics of Population
  - 1.1 Natality
  - 1.2 Mortality
  - 1.3 Population Dispersal
  - 1.4 Population density

- 1.5 Age distribution
- 1.6 Population Growth Form
- 1.7 Population Equilibrium and Fluctuation
- 2. **Biotic interactions**
- 2.1 Positive interactions – Commensalism, Mutualism
- 2.2 Negative interactions – Competition, Predation, Parasitism

UNIT – III

11

- 1. **Pollution – Sources, Effects and Control**
- 1.1 Air Pollution
- 1.2 Water Pollution
- 1.3 Noise Pollution
- 2. **Energy Resources**
- 2.1 Conventional energy resources and their limitations
  - 2.1.1 Fossil Fuels
  - 2.1.2 Nuclear Power
  - 2.1.3 Hydel Power
- 2.2 Non-conventional energy resources – Advantages, Limitations & Latest developments
  - 2.2.1 Solar Energy
  - 2.2.2 Wind Energy
  - 2.2.3 Tidal Energy

UNIT – IV

11

- 1. **Adaptations**
- 1.1 Aquatic Adaptations   1.2 Desert Adaptations   1.3 Volant Adaptations
- 2. **Wildlife Conservation and Endangered Species**
- 2.1 Aims & necessity of wildlife conservation
- 2.2 Wild life and Endangered species of India
- 2.3 Measures to protect endangered species in India
- 2.4 Sanctuaries and National parks in India
- 3. **Zoogeographical Realms –**
Physical features and fauna of following Realms in Brief.
  - 3.1 Oriental Realm   3.2 Australian Realm

Outcomes:

- 1. Demonstrate knowledge of biotic and abiotic interactions.
- 2. Express understanding of environmental issues, and inter-relation between different components of an ecosystems.
- 3. Ability to elaborate about distribution and abundance of organisms.
- 4. Apply different experimental techniques to study any ecosystem or its components.
- 5. Describe the relation between structure and function species in environment.
- 6. Display knowledge of natural resources and pollution management techniques.

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED

Choice Based Credit System (CBCS-R2021) Course Structure

Faculty of Science & Technology

B.Sc. Third Year Syllabus w.e.f. June, 2021

Zoology

Semester -VI

Paper: DSEZ-II; Section -A

Title of Paper: Paper- XIV-Ethology, Biometry and Bioinformatics

Periods : 45

Credits: 02 (Marks: 50)

Objectives:

1. To study the behavior of organism in nature; and generate interest in complexities of ethology.
2. To understand the basic concepts and techniques of Biometry.
3. To get acquainted with and apply the fundamentals of statistical methods.
4. To give students an introduction to the basic practical techniques of bioinformatics.
5. To study the application of biological databases for problem solving in research.

UNIT – I Ethology

09

1. Classification of Animal Behavior-

- 1.1. Inborn or stereotyped animal behavior – Taxis and Instincts with examples.
- 1.2. Acquired animal behavior – Imprinting, Conditioning, Habituation, Reasoning.
- 1.3. **Social Behaviour in Insects –Honeybee.**

UNIT – II Ethology

12

1. Communication in animals

- 1.1 Auditory Communication
- 1.2 Chemical Communication
- 1.3 Visual Communication
- 1.4 Tactile Communication

2. Mimicry and Colouration

- 2.1 Types of Mimicry- Protective and Aggressive
- 2.2 Types of Colouration- Protective, Aggressive and Warning

UNIT – III Biometry

12

1. Collection and Classification of Data

- 1.1 Methods of collection of data
- 1.2 Types of classification of data - Geographical, Chronological, Quantitative, Qualitative, Continuous, Discontinuous.

2. Measures of Central Tendency

Arithmetic Mean, Median and Mode

3. Graphic Representation of Data

- 3.1. Histogram
- 3.2 Pie Diagram
- 3.3 Polygon Frequency Curve

UNIT – IV Bioinformatics

12

- 1.1 Computer and their Applications in Biology
- 1.2 Internet and its Uses
- 1.3 World Wide Web
- 1.4 Search Engines
- 1.5 Broad Applications of Bioinformatics
- 1.6 Introduction to Biological Database- a) NCBI, b) Pub Med

1.1.26 Cross-cutting issues

Name of Program

COURSE CODE	COURSE TITLE	ISSUE	ADDRESSED FOCUS OF THE COURSE
GS	Gender Studies	Gender	This course focuses on feminism and examines how women are treated in different parts of society. It explains various government acts designed to empower women.
VE	Value Education	Human Values And Professional Ethics	The goal is to help students understand moral values and demonstrate good behavior, attitude, and approach towards society.
ES	Environmental Education	Environment And Sustainability	Studying Environmental Studies provides the intellectual and methodological tools needed to understand the environmental issues in our society.

Name of Program: BSc Physics

<i>COURSE TITLE</i>	ISSUE ADDRESSED	FOCUS OF THE COURSE
<i>Mechanics and Properties of Matter</i>	Environment And Sustainability	To investigate how the bending moment varies at the cut position of a beam under different loading conditions.
<i>Heat and Thermodynamics</i>	Human Values And Professional Ethics	To comprehend the concepts of center of gravity, center of pressure, and atmospheric pressure.
<i>Electricity, Magnetism and Electro Magnetism</i>	Environment And Sustainability	This paper focuses on studying electric fields, magnetic fields, and electromagnetic theory.
<i>Optics and lasers</i>	Environment And Sustainability	The main objective of this subject is to educate students about waves and optics.
<i>Atomic and Molecular Physics</i>	Environment And Sustainability	The purpose is to understand the structure of the nucleus, the extranuclear components of the atom, and the origin of spectra.
<i>Electronics</i>	Environment And Sustainability	This course familiarizes students with transistors, operational amplifiers, and digital electronic circuits.
<i>Nuclear Physics</i>	Environment And Sustainability	To comprehend the properties and reactivity of the nucleus.
<i>Quantum Physics</i>	Environment And Sustainability	To understand central, conservative, and central-conservative forces mathematically, and to comprehend the conservative theorems related to energy, linear momentum, and angular momentum.
<i>Astrophysics</i>	Environment And Sustainability	To learn more about our surroundings, including stars, planets, and the universe.

Fiber optics

Environment And Sustainability	To gain a deeper understanding of advanced communication systems.
--------------------------------	---

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED
CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CBCS)

SEMESTER PATTERN

Faculty of Science
Post Graduate (PG) Programmes

BOTANY - CURRICULUM

w. e. f. Academic Year 2019-2020

M. Sc. FIRST YEAR

SEMESTER - II

BOTANY

***THEORY PAPER-IX: PLANT ECOLOGY, ENVIRONMENTAL BIOLOGY AND
PHYTOGEOGRAPHY (ELECTIVE)**

Periods: 60

Credits: 04

Learning Objectives:

1. Acquainted with basic concepts of Ecology, Ecosystem, and phytogeography
2. To learn basic aspects of recent problems related to environmental biology

Learning outcomes:

1. Able to understand the ecological principles, structure and functions of ecosystem.
2. Learn about the causes of environmental pollution and its control measures.
3. Learn about different phytogeographic regions and their vegetation pattern.

Unit-I: ECOLOGY (15 Periods)

Introduction- Scope and importance of ecology in India, Ecological tools and techniques. Sampling techniques of population, methods of estimating primary production and consumer production. Ecosystems - Concepts of ecosystem, Function of Ecosystem - Energy flow and mineral cycling (C, N, P), Structure and function of some Indian ecosystems - Terrestrial ecosystem (Grassland and Forest ecosystem), Aquatic ecosystem (Fresh water, marine and estuarine ecosystem), Food chains, Food webs and ecological pyramids.

Unit-II: POPULATION ECOLOGY (15 Periods)

Characterization of a population, population growth curves, population regulation, life history strategies (Y and K selection), Concepts of metapopulation, demes and dispersal, interden- extinctions, age structured populations. Community ecology- Nature of communities, community structure, levels of species diversity and its measurement, edges and ecotones, Ecological succession - Types, mechanism, changes involved in succession, concept of climax.

Unit-III: ENVIRONMENTAL BIOLOGY (15 Periods)

The Environment - Physical and biotic environment, biotic and abiotic interactions. Environmental pollution - Causes, effects and control measures of air, water, soil and thermal pollution, Nuclear hazards, phytoremediation, Global warming and climate change, acid rains, ozone layer, ozone hole. Social issues and the environment - EPA 1986, Urban problems, related to energy, water conservation, rain water harvesting, environmental ethics, issues and possible solutions.

Unit-IV: PHYTOGEOGRAPHY (15 Periods)

Introduction, concept, Climate and Vegetation of the world, Phytogeographical regions of World, Botanical provinces of India and their characteristic vegetation. Forest types of India, Ecological importance of forests, afforestation, deforestation, social forestry. Geological time scale and geographical history, Continental Drift, Land Bridges, shifting of poles, theories of

[Signature]
PRINCIPAL
Science College, Nanded

52

[Signature]
PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

**List of Certificate Courses which Inculcate Cross
Cutting Issues**

PRINCIPAL
N. E. S. Science College, Nanded

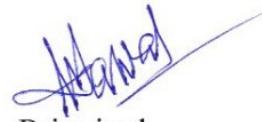
List of Certificate courses which Inculcate cross cutting issues

Sr. No	Name of the Course	Department	Duration
1.	Employment Communication Skills Using Language Lab	English	❖ Professional Ethics
2.	One Month Certificate Course in English Communication	English	❖ Professional Ethics
3.	Language Soft Skills for Science Graduates	English	❖ Professional Ethics
4.	Advanced Python Programming	Computer Science	❖ Professional Ethics
5.	Programming in Python for Beginners	Computer Science	❖ Professional Ethics
6.	Basic to Advance Programming in Python	Computer Science	❖ Professional Ethics
7.	Structured Query Language (SQL)	Computer Science	❖ Professional Ethics
8.	Office Automation and Data Analysis	Computer Science	❖ Professional Ethics
9.	Object Oriented Concept of Python Programming	Computer Science	❖ Professional Ethics
10.	Soil Testing and Nutrient Analysis	Chemistry	❖ Environment Sustainability
11.	Food Adulteration	Chemistry	❖ Human Values
12.	Handling of Instruments in Chemistry	Chemistry	❖ Professional Ethics
13.	Preparation of Solutions and Solvent	Chemistry	❖ Professional Ethics
14.	Fresh Water Fish Culture Technology	Fishery Science	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
15.	Pisciculture	Fishery Science	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
16.	Verbal and Non-verbal Reasoning	Mathematics	❖ Professional Ethics
17.	Working and Applications of LATEX	Mathematics	❖ Professional Ethics
18.	Basics of Electronics	Physics & Electronics	❖ Professional Ethics
19.	Fiber Optics Communication	Physics &	❖ Professional Ethics

 PRINCIPAL
 V. E. S. Science College, Nanded

		Electronics	
20.	Renewable Energy	Physics & Electronics	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
21.	Advance Excel in Data Analysis	Statistics	❖ Professional Ethics
22.	Statistical Analysis of Fertilizers in Agriculture	Statistics	❖ Professional Ethics
23.	Sericulture	Zoology	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
24.	Vermi Culture	Zoology	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
25.	Patrachar	Hindi	❖ Professional Ethics
26.	Anuvad Saidhantik Vivechan	Hindi	❖ Professional Ethics
27.	Anuvad: Vyavharik Anuprayog Evam Anuvad karya	Hindi	❖ Professional Ethics
28.	Morphometric analysis of Rocks and Minerals	Geology	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
29.	Hydro Exploration and Water Quality Analysis	Geology	❖ Professional Ethics ❖ Environmental Sustainability
30.	Statistical Analysis of Fertilizer in Agriculture	Statistics	❖ Professional Ethics
31.	Diploma in Sports Nutrition and Physiotherapy	Sports	❖ Professional Ethics

Principal

Science College Nanded

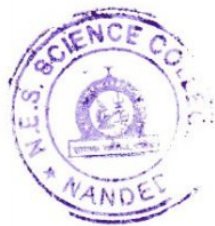

PRINCIPAL

Science College, Nanded

**Activities conducted by College Committee's
which inculcate cross cutting issues**

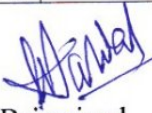

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

**Cross Cutting Issues Relative Activities
NCC Committee 2017-18**

Sr. No.	Name of Activity	Date	Activity to inculcate Cross Cutting Issues
1	World Environment Day	05/06/2017	Environment sustainability
2	International Yoga Day	21/06/2017	Human Values
3	Swachata Abhiyan Pakhwada	Sep 2017	Environment sustainability
4	Mission Indra danush	Nov 2017	Environment sustainability
5	NCC Day	24/11/2017	Professional Ethics
6	Savidhan Rally	26/11/2017	Human values
7	Hinsa se Manvata ki Aur	14/08/2017	Professional Ethics
7	C- Certificate Exam 2018	18/02/2018	Professional Ethics
8	Republic Day Pared	26/01/2018	Professional Ethics
9	Cleanliness at adopted places	Feb 2018	Environment sustainability
10	Cleanliness at adopted places	March 2018	Environment sustainability
11	Cleanliness at adopted places	April 2018	Environment sustainability
12	Plastic Mukti Abhiyan	April 2018	Environment sustainability
13	Addiction Free Campaign	April 2018	Human values
14	Rode Safty Awarner	April 2018	Human values
15	Swachata Samaroh	23/04/2018 to 30/04/2018	Environment sustainability

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded.

**Cross Cutting Issues Relative Activities
NCC Committee 2018-19**

Sr. No.	Name of Activity	Date	Activity to inculcate Cross Cutting Issues
1	World Environment Day	05/06/2018	❖ Environment sustainability
2	International Yoga Day	21/06/2018	❖ Human Values
3	"Cleanliness India" Cycle Rally	26/08/2018	❖ Professional Ethics
4	NCC Cadets participated in Tree Plantation Under the Leadership of Dr. Kabde Sir And Collage Principal Dr.D.U Gwai Sir	07/08/2018	❖ Human values
5	Independence Day	15/08/2018	❖ Professional Ethics
6	"Marathwada Muktisangramdin"	17/09/2018.	❖ Professional Ethics
7	College conducted NCC "C" Certificate exam for cadets of 52MAH. BN,NCC	18/02/2019	❖ Professional Ethics
8	Teachers day	5/09/2018	❖ Human values
9	"World Water Day" Organized by 52 MAH BN NCC Nanded Under the leadership of DR.Kabde Sir	22/03/2019	❖ Environment sustainability
10	"Statue Cleaning activity" at Nanded Education Society Campus	22/09/2019	❖ Environment sustainability
11	Blood donation camp	23/03/2019	❖ Human values
12	Celebrated " Swachata Abhiyan"	October 2019.	❖ Environment sustainability
13	Rally to help Kerla Flood Victims	21/08/2018 to 22/08/2018	❖ Professional Ethics
14	Ncc Cadet participated in Milk Distribution program/Adication Free program Organised by Nagari Krati Samiti Nanded	31/12/ 2018	❖ Human values

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
V. E. S. Science College, Nanded

**Cross Cutting Issues Relative Activities
NCC Committee 2019-20**

Sr. No.	Name of Activity	Date	Activity to inculcate Cross Cutting Issues
1	World Environment Day	05/06/2019	❖ Environment sustainability
2	International Yoga Day	21/06/2019	❖ Human Values
3	“Cleanliness India” Cycle Rally	26/08/2019	❖ Professional Ethics
4	NCC Cadets participated in Tree Plantation Under the Leadership of Dr. Kabde Sir And Collage Principal Dr.D.U Gwai Sir	07/08/2019	❖ Human values
5	Independence Day	15/08/2019	❖ Professional Ethics
6	“Marathwada Muktisangramdin”	17/09/2019.	❖ Professional Ethics
7	“Kolhapur fund rally”	12/08/2019 to 13/08/2019	❖ Professional Ethics
8	Teachers day	5/09/2019	❖ Human values
9	“Cleanliness Rally” Organized by 52 MAH BN NCC Nanded Under the leadership of DR.Kabde Sir	15/09/2019	❖ Environment sustainability
10	“Statue Cleaning activity” at Nanded Education Society Campus	22/09/2019	❖ Environment sustainability
11	Celebrated Surgical Strike day in College Campus	29/09/2019	❖ Human values
12	Celebrated “ Swachata Abhiyan”	October 2019.	❖ Environment sustainability
13	“Emerging Trends in chemical Sciences “	20/09/2019 to -21/09/2019.	❖ Professional Ethics
14	Ncc Cadet participated in Milk Distribution program/Adication Free program Organised by Nagari Krati Samiti Nanded	31/12/ 2019	❖ Human values
15	conducted Theory and Practical Examination Of ‘A’ and ‘B’ Certificate NCC cadets of 52	17 Jan and 18 Jan 2020 1 Feb and 2	❖ Professional Ethics

 PRINCIPAL
 N. S. Science College, Nanded

	MAH. BN. NCC Nanded	Feb 2020	
16	On the occasion of HOLI FESTIVAL our cadets doing the campus cleaning activity	10/03/2020	❖ Human values
17	Our NCC Unit participant in Republic day pared at Police Graund Nanded	26/01/2020	❖ Human values
18	Our college participated in the THALI BAJAO Mission of Corona Virus Awareness by cadets	22/03/2020	❖ Human values
19	Our college cadets participated in DIYA JALAO MISSION OF CORONA VIRUS	05/04/2020	❖ Human values

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
S. Science College, Nanded

**Cross Cutting Issues Relative Activities
NCC Committee 2020-21**

Sr. No.	Name of Activity	Date	Activity to inculcate Cross Cutting Issues
1	Certificate B & C examination march 20-21	2020-2021	❖ Environment sustainability
2			❖ Professional Ethics
3	Combine annual training camp	05/02/2021- 11/02/2021	❖ Human values
4			❖ Professional Ethics
5	Service selection board camp online	26/10/2021- 01/01/2021	❖ Professional Ethics
6			❖ Professional Ethics
7	International Yoga Day	6/21/2020	❖ Human values
8			❖ Human values
09	Tree Plantation Program	7/15/2020	❖ Human values
10			❖ Human values
11	One day firing camp	8/1/2020	❖ Human values
12	Mask Distribution Program	12/10/2020	❖ Professional Ethics
13	Swachhata Abhiyan in the month	2020-2021	❖ Human values
14	NCC Cadet participation in milk distribution program	12/31/2020	❖ Human values
15	College conducted theory and practical examination of B certificate NCC Cadets of 52 MAH on NCC Nanded.	6/10/2021	❖ Human values
16	Cadets perform duty as volunteer for covid-19 security	2020-2021	❖ Human values
17	Students Participation in: College level workshop organized by NSS department and Yuvak Biradari, Mumbai at Dayanand Arts College, Latur. Name of the Participants- 1. Vyanktesh Balaji Ingole(B.Sc II) 2. Nikhil Kishanrao Gorthekekar (B.Sc III),	12/28/2020	❖ Human values

PRINCIPAL
 N.E.S. Science College, Nanded.

**Cross Cutting Issues Relative Activities
NCC Committee 2021-22**

Sr. No.	Name of Activity	Date	Cross cutting issue
1	Participation in Marathwada Muktisangram Din Parad	17/09/2021	❖ Human Values
2	NCC Unit participated in FIT INDIA RUN	25/09/2021	❖ Human Values
3	CATC CAMP organized by	04 Nov 2021- 08 Nov 2021 (B Cert) & 04 Nov 2021- 10 Nov 2021	❖ Professional Ethics

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
V. E. S. Science College, Nanded

Cross Cutting Issues Relative Activities
by
NCC Committee 2022-23

Sr. No.	Name of Activity	Date	Cross cutting issue
1	Tree Plantation	7/15/2022	❖ Environment Sustainability
2	Azadi ka Amrut Mohotsav and Science Exhibition	8/12/2022	❖ Human Values ❖ Professional Ethics
3	Har Ghar Tiranga Rally	8/13/2022	❖ Human Values
4	"Tiranga Distribution Rally for National Awareness"	8/14/2022	❖ Human Values
5	"SHAHIDO KO NAMAN" Program	9/12/2022	❖ Human Values
6	"BLOOD DONATION CAMP"	11/28/2023	❖ Human Values
7	"Swachata Abhiyan"	12/10/2022	❖ Human Values
8	Milk Distribution program/ Addiction Free	12/31/2022	❖ Human Values
9	The Campus Cleaning Activity	1/10/2023	❖ Human Values
10	Tree Plantation	1/12/2023	❖ Environment Sustainability
11	"College Sports Meet"	1/15/2023	❖ Professional Ethics
12	Blood Donation Camp	3/3/2023	❖ Human Values
13	Women's Day Celebration (The Girls Campus Cleaning Activity)	3/8/2023	❖ Gender

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL

N. E. S. Science College, Nanded

**Activity Conducted by College NSS
Committee which Cross Cutting Issue**

PRINCIPAL
" E. S. Science College, Nanded "

N.E.S. SCIENCE COLLEGE, NANDED
NSS Camp Cross Cutting Issues Relative Activities
(Year 2017-18)

Sr. No.	Name of Activity/ Event	Date	Cross cutting issue
1	NIC Camp	1-8 Jan 2018	Professional Ethics
2	State Laval NSS Camp	18 Jan 2018	Professional Ethics
3	State Laval NSS Camp	1-8 Feb 2018	Professional Ethics
4	Avhan-17	2-12 Jun 2017	Professional Ethics
5	State Level Adventure Camp	5-9 Mar 2018	Human Values
6	Youti Karyashala	5-7 Feb 2018	Gender
7	Tree Plantation	7 Jul 2017	❖ Environment Sustainability
8	Youth Fortnight	12-26 Aug 2017	❖ Human Values
9	Youth Rally	12 Aug 2018	❖ Human Values
10	Voters Awareness Program	14 Sep 2017	❖ Human Values
11	University Foundation Day	17 Sep 2017	❖ Human Values
12	Voters Awareness Program	21 Sep 2017	❖ Human Values
13	Cleanliness Drive	2 Oct 2017	❖ Human Values
14	Blood Donation	4 Oct 2017	❖ Human Values
15	National Youth Day	12 Jan 2018	❖ Human Values
16	Utkarsh 2018	13-26 Feb 2018	❖ Human Values
17	International Women's Day	8 Mar 2018	❖ Gender

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded.

N.E.S. SCIENCE COLLEGE, NANDED
NSS Camp Cross Cutting Issues Relative Activities
(Year 2020-21)

Sr.No	Name of the Activity	Date	Cross Cutting Issue
1	Independence Day Celebration & Tree Plantation Program	15/08/2020	❖ Human Values
2	Digital Program of National Service Scheme Foundation Day	24/09/2020	❖ Professional Ethics
3	Online Hindi Day Program	30/09/2020	❖ Professional Ethics
4	The Birth anniversary of Mahatma Gandhi and Lal Bahadur Shastri, Importance of Donation of Labor and cleanliness.	02/10/2020	❖ Human Values
5	Shrimad Bhagvat Geeta Jayanti Program	25/12/2021	❖ Human Values
6	Prepared Covid mask and Distributed	19/05/2020	❖ Human Values
7	Ek-Zad Ek Vidyarathi(One Student One Plant Activity)	21/06/2020	❖ Human Values
8	NSS Foundation Day	24/09/2020	❖ Human Values
9	Republic Day Parade Selection Camp	05/11/2020	❖ Human Values
10	Pre-Republic day Parade Camp Western Zone, Hyderabad	19/11/2020 to 29/11/2020	❖ Human Values
11	AIDS & Covid vaccination Awareness	01/12/2020	❖ Human Values
12	Participation of Volunteers in state NSS camp	28/12/2020	❖ Human Values
13	Celebration of Savitribai Phule Birth Day	03/01/2021	❖ Human Values
14	Yuva Day Programme	12/01/2021	❖ Human Values ❖
15	Participation of Volunteers in Election Phenomenon	15/01/2021	❖ Human Values

PRINCIPAL
 N.E.S. Science College, Nanded

16	Blood Donation Awareness	22/01/2021	❖ Human Values
17	Sant Gadge Baba Jayanti Programme	23/02/2021	❖ Human Values
18	National Women day celebration	08/03/2021	❖ Gender
19	Dr. K. S. Deshpande Memorial Lecture Series	05/06/2020	❖ Human Values
20	Four Days Lectures Series Organised during 17-20 October, 2020 on Occasion Late Dr. A.P.J. Abdul Kalam Birth Anniversary Cum Vachak Prerna Din by Science College, Nanded	17/10/2020 to 20/10/2020	❖ Human Values
21	International Yoga Day	21/06/2020	❖ Human Values
22	Tree Plantation Program	15/07/2020	❖ Human Values
23	Mask Distribution Program	10/12/2020	❖ Human Values

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
E. S. Science College, Nanded

N.E.S. SCIENCE COLLEGE, NANDED
NSS Camp Cross Cutting Issues Relative Activities
(Year 2021-22)

Sr.No.	Name of the activity	Year of the activity	Cross Cutting Issues
1	Covid-19 Awareness vaccination	09/09/2021	❖ Human Values
2	NSS Day Celebration	24/09/2021	❖ Human Values
3	Mahatma Gandhi & Lal Bahadur Shastri Jayanti Programme	10/02/2022	❖ Human Values
4	Swami Ramanand Teerth Jayanti Programme	10/03/2021	❖ Human Values
5	Swacha Bharat Abhiyan	23/10/2021	❖ Environment Sustainability
6	Covid Vaccination Camp	26-30 Oct/2021	❖ Human Values
7	AIDS Awareness oath Programme	12/01/2021	❖ Human Values
8	Mahanirwan Din Programme	12/06/2021	❖ Human Values
9	Human Right Day	12/10/2021	❖ Human Values
10	Clean and Green Village Camp	14/12/2021	❖ Human Values
11	Campus Cleanliness Programme	22/12/2021	❖ Human Values
12	Sushasan Din Programme Awareness (Discipline Awareness Camp)	25/12/2021	❖ Human Values
13	Poster Competition	31/12/2021	❖ Professionals Ethics
14	Covid Vaccination	06/01/2022	❖ Human Values
15	Visit to Adopted School, Distribution of prizes to winners	19/01/2022	❖ Professionals Ethics
16	Sant Gadgebaba Jayanti Programme	23/2/2022	❖ Human Values
17	Tree Plantation	03/03/2022	❖ Environment Sustainability
18	Visit of state level NSS	09/03/2022	❖ Professionals

 PRINCIPAL
 N.E.S. Science College, Nanded

	functionaries		Ethics
19	National Women Day Celebration	08/03/2021	❖ Gender
20	Annual Special Camp	25-31 March 2022	Human Values
21	Blood Donation Camp	28/03/2022	❖ Human Values
22	Two days workshop on Recent trends in Production and Management of Fishery Resources	21st and 22nd, December, 2021	❖ Environment Sustainability
23	One day workshop on Women empowerment	8th March 2022	❖ Gender
24	Tree Plantation	4 th sept, 2022 and 26th june, 2022	❖ Human Values
25	Blood Donation	3 rd March, 2022	❖ Human Values
26	"Women Empowerment Programme"	08/03/2022	❖ Gender
27	Marathi Bhasha Gaurav Din	02/03/2022 and 03/03/2022	❖ Human Values
28	"Da Dudhacha" Anti Addiction Programme	31/12/2022	❖ Human Values
29	Participation in Marathwada Muktisangram Din Parad	17/09/2021	❖ Human Values

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL
M.E.S. Science College, Nanded

N.E.S. SCIENCE COLLEGE, NANDED
NSS Camp Cross Cutting Issues Relative Activities
 (Year 2022-23)

Sr.No	Name of the activity	Year of the activity	Cross Cutting Issues
1	Mahatma Jyotiba Phule Jayanti Celebration	11/04/2022	❖ Human Values
2	Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti Celebration	14/04/2022	❖ Human Values
3	Rashtrasant Tukdonji Maharaj Jayanti	30/04/2022	❖ Human Values
4	Tree Plantation	26/06/2022	❖ Human Values
5	"Har Ghar Tiranga" Rally	12/08/2022	❖ Human Values
6	Tree Plantation on the Birthday of Hon. Venkatesh Kabde, Preseident, Nanded Eduaction Society	04/09/2022	❖ Human Values
7	Cyber Security Awareness Program	14/07/1905	❖ Human Values
8	Organization of Aadhaar card link workshop	12/09/2022	❖ Human Values
9	Organization of guest lecture on new educational policy	13/09/2022	❖ Human Values
10	National Service Scheme Foundation Day	24/09/2022	❖ Human Values
11	Mega Blood Donation Camp	03/10/2022	❖ Human Values
12	Health checkup programme	15/10/2022	❖ Human Values
13	One Day programme for girls student on "Mother Safe to Home Safe Campaign"	15/10/2022	❖ Human Values
14	Rasta Suraksha Abhiyan 2022 Workshop (Road Safety Campaign)	28/11/2022	❖ Human Values
15	Rally on World AIDS Public Awareness	01/12/2022	❖ Human Values
16	Panjabrao Deshmukh Jayanti	27/12/2022	❖ Human Values
17	Rashtramata Jijau and Swami Vivekanand Jayanti Celebration	12/01/2023	❖ Human Values

PRINCIPAL
 N.E.S. Science College, Nanded

19	Seven-Day Special Annual NSS Camp at Lal Bahadur Shastri Vidyalaya, Nila, Dist. Nanded	15/01/2023 to 21/01/2023	❖ Human Values
20	Mega Blood Donation Camp	03/03/2023	❖ Human Values
21	"Da Dudhacha" Jan Jagriti Program	31/12/2022	❖ Human Values
22	Eco-Friendly Holi	06/03/2023	❖ Human Values
23	State Level Best From Waste Competition	18/03/2023	❖ Human Values

Principal

Science College Nanded

PRINCIPAL -
S. Science College, Nanded.

N.E.S. Science College Nanded
Cross Cutting Issues Relative Activities
by
Eco-Friendly Committee
(Year 2017-18 to 2022-23)

Sr. No.	Name of Activity	Date	Activity to inculcate Cross Cutting Issues
1.	Tree Plantation	July 2017	❖ Environment sustainability
2.	Conservation and Protection of Animals	July 2017	❖ Environment sustainability
3.	Echo-Friendly Diwali	Oct 2017	❖ Environment sustainability
4.	Plastic Free Environment and Campus Cleaning	20/12/2017	❖ Environment sustainability
5.	Abduction free Week	25 to 31 Dec 2017	❖ Environment sustainability
6.	Awareness to eradicate the superstition and taboo from the society milk	31/12/2021	❖ Human Values
7.	Bird Feeding in Summer	April 2017	❖ Human Value
8.	Plantation of Fruit and other other plants to serve Birds for their Nesting	April 2017	❖ Human Value
9.	The Plant of Vermi-Compost Unit to utilize Plastic Waste	May 2017	❖ Environment sustainability
10.	Green Audit of College Campus	June 2017	❖ Environment sustainability
11.	Tree Guard to Protect Plants	May 2017	❖ Environment sustainability
12.	Tree Plantation	July 2018	❖ Environment sustainability
13.	Rally to help Kerala Flood Victim	21 & 22 August 2018	❖ Human Value
14.	Cleaning Godavari River Beach	14/12/2018	❖ Environment sustainability
15.	"Da Dudhacha" Anti Addiction Programme	31/12/2018	❖ Human Values
16.	Best from Waste Exhibition	28/02/2019	❖ Human Values
17.	Solid Waste Management	09/01/2019	❖ Human Values
18.	Blood Donation Camp	23/03/2019	❖ Human Values
19.	One day international workshop on e-waste awareness and it's management organized by eco	09/01/2021	❖ Environment Sustainability

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded.

	friendly committee		
20	Tree plantation	13/03/2021	❖ Environment sustainability
21	Organized mask distribution and uniform distribution	4/09/2021	❖ Human Values
22	State level competition on best from West	24 /05/ 2022	❖ Environment sustainability
23	Tree plantation	13/03/2022	❖ Environment sustainability
24	awareness of snake program	24/07/2022	❖ Environment sustainability
25	Eco friendly holy festival celebration	March 2022	❖ Environment sustainability

[Handwritten Signature]

Principal
Science College Nanded

[Handwritten Signature]
PRINCIPAL

Science College, Nanded

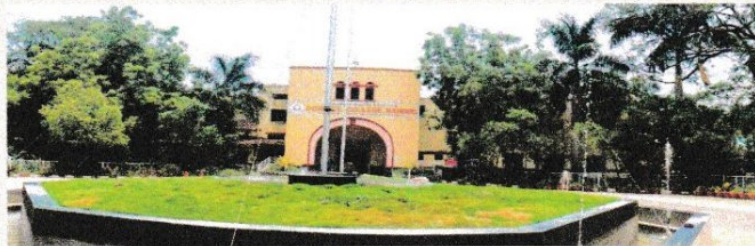
Nanded Education Society's

Science College, Nanded

Tel: 02462-250 465, 251 648

www.sciencecollegenanded.org

(Affiliated to Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded)
(Reaccredited with "A" grade by NAAC with (CGPA 3.38) 3rd Cycle, CPE Status,
DST-FIST, Best College Award (SRTMUN))

**Annual Quality Assurance Report
2022-23**

Criteria- 1

Curriculum Aspects

**1.3.1 - Institution integrates crosscutting issues relevant to
Professional Ethics, Gender, Human Values, Environment and
Sustainability into the Curriculum**

[Signature]
PRINCIPAL
S. Science College, Nanded

Cross Cutting Issues Relevant Activities

Sr. No.	Activities	Date
1.	Volunteers of the National Service Scheme presented a skit on the topic 'The need to ban child marriage'.	16 January 2023
2.	Mr. Kartik Jadhav, Assistant Professor in Chemistry, Science College, Nanded organized 'Soil Testing Workshop'.	16 January 2023
3.	- Lecture on Personality Development by Dr. Vibhati V. Kulkarni, Lecture on Kitchen Garden Development by Dr. Prita Borkar, Lecture on Computer Literacy by Dr. Sangita Modi, Lecture on Women Empowerment by Dr. Vaishali Rajewar, Lecture on Child Marriage Act by Dr. Rekha Wadekar	17 January 2023
4.	'Health Center' and 'Swachhta Hi Seva' or posters were released by the guests	18 January 2023
5.	Dr. Sanjay Mahajan gave special guidance on the topic of 'Health Care Precautions'. Dr. Deepak Kesari gave guidance on the topic 'What kind of healthy diet should one take?' Shri Chavan gave guidance on the subject of 'Health and Diet'. After this, Dr. Sanjay Mahajan did the health checkup of the students	18 January 2023
6.	Dr. Vishal Marathe gave guidance on the topic 'Biodiversity and Environment advancement	18 January 2023
7.	Dr. Shivraj Bokde gave guidance on the topic 'Role of youth in urban and rural development'	18 January 2023
8.	Dr. Balaji Kompalwar gave fundamental guidance on 'de-addiction'. And a role in Saint Gadgebaba's play with respect. Dr. D.D. Pawar presided over the presidential ceremony.	18 January 2023
9.	Third session Pvt. Speech by Satish Mizgar	

PRINCIPAL
 E. S. Science College, Nanded

PRINCIPAL
 Science College, Nanded

	on the topic 'Energy Promotion Kalachi Garaj'	18 January 2023
10.	After this, blood donation and blood test camps were organized	19 January 2023
11.	More than 25 blood donors donated blood during the blood donation camp. More than 150 students participating in the camp took blood test	19 January 2023
12.	Dr. L. P. Shinde gave guidance on Environmental Balance. Students were given the message of Samvad Sadhla National Service Scheme, Volunteers, Beti Rescue Beti Padhao or a beautiful path-drama on the topic Regards Banana and Molacha. After this, the blood donation campaign leaflets prepared by NSS students were released by the chief guest	19 January 2023
13.	After this, the volunteers presented the next path-drama on the best donation or topic of donating blood. Dr. Adinath Ingole provided guidance on superstition and scientific miracles	19 January 2023
14.	Program Chairperson Honorable Ms. Shamaltai Patki delivered the presidential address by providing guidance towards empowerment of women. After that, certificates were given to the blood donors who participated in the blood donation camp. Essay writing competition, Rangoli competition was organized for school students	20 January 2023

 PRINCIPAL
 N.E.S. Science College, Nanded

 PRINCIPAL
 Science College, Nanded

Nanded Education Society's
**N.E.S. SCIENCE COLLEGE,
NANDED**

Affiliated with S.R.T.M. University, Nanded

Re-accredited with 'A' Grade by NAAC with CPGA 3.38,
CPE Status,
Recipient of DST-FIST & Best College Award

Website: <http://www.sciencecollegenanded.org/>

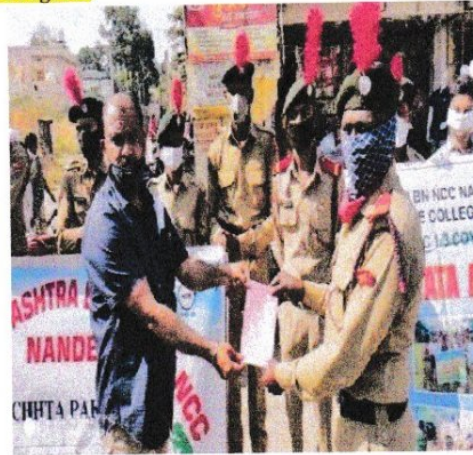
Cross Cutting Issues

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

1. Health committee: Mask Distribution Program

2. Debate and Literary Association Committee: Online Hindi Day Program

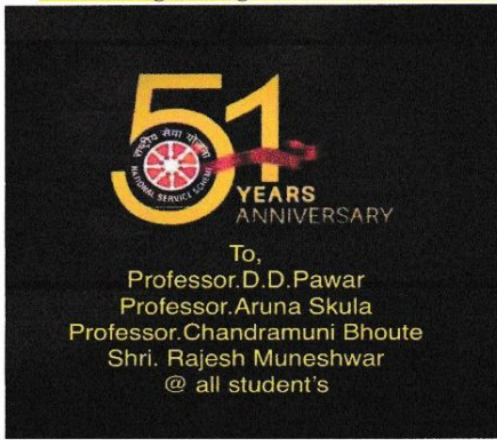

Shrimad Bhagvat Geeta Jayanti Program

PRINCIPAL
N. E. S. Science College, Nanded.

3. NSS: Digital Program of National Service Scheme Foundation Day

4. NCC: Ek-Zad Ek Vidyarthi(One Student One Plant Activity)

PRINCIPAL
N. S. Science College, Nanded

5. Grievances and Redressal Cell: National Women's Day Celebration

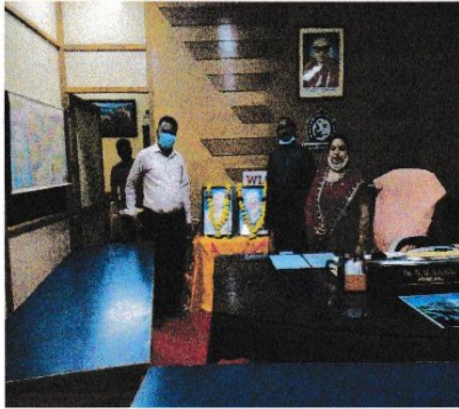
6. Eco-friendly Committee: Independence Day Celebration & Tree Plantation Program-

[Signature]
PRINCIPAL
N. E. S. Science College, Nanded

The Birth anniversary of Mahatma Gandhi and Lal Bahadur Shastri, Importance of Donation of Labor and cleanliness

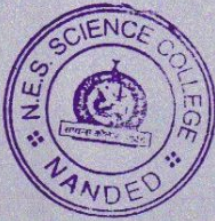

PRINCIPAL
N.E.S. Science College, Nanded

गुरुवार, दि. ९ डिसेंबर २०२१

लोकमत

सायन्स कॉलेज येथे महापरिनिर्वाण दिन

नोंदेड : सायन्स कॉलेज येथे
भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
यांच्या महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त
अभिवादन कार्यक्रम घेण्यात आला.
यावेळी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई, डॉ.
शेणनारायण जाधव यांची प्रमुख
उपस्थिती होती. सूत्रसंचालन ए. टी.
शिंदे यांनी तर उपप्राचार्य डॉ. डी. डी.
पवार यांनी आभार मानले.
कार्यक्रमास उपप्राचार्य एकनाथराव
खिल्लारे, प्रा. चौडेकर, प्रा. चौधरी,
गीताम वाघमारे आदींची यावेळी
उपस्थिती होती.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

नांदेड शहर

प्रजावाणी

सोमवार, दि. १३ डिसेंबर २०२१

५

सायन्स कॉलेजमध्ये 'रासेयो' अंतर्गत मानवी हक्कदिन संपन्न

नांदेड, दि. १२ : सायन्स कॉलेज येथे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातर्फे दि. १० डिसेंबर रोजी मानवी हक्कदिन निमित्ताने विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

रासेयो स्वयंसेवक धम्मानी सरोदे व किरण सूर्यवंशी यांनी स्वागतगीत गाऊन कार्यक्रमाचा प्रारंभ करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई प्रमुख पाहुण्या व मार्गदर्शक म्हणून नेताजी सुभाषचंद्र बोस महाविद्यालय, नांदेड येथील राज्यशास्त्र विभागाच्या प्रा. डॉ. कल्पना कदम या उपस्थित होत्या. कार्यक्रमाची प्रस्तावना महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रो. डॉ.

डॉ. डी. पवार यांनी केली.

सर्वांसाठी मानवी हक्क आहे. मानवी हक्काची जाणीव ठेवून आपल्या कर्तव्याचे पालन करून आपले कार्य प्रामाणिकपणे व निष्ठेने केले पाहिजे याची जाणीव आजच्या युवकांना असणे आवश्यक आहे, असे मत डॉ. कल्पना कदम यांनी

मानवी हक्क दिनानिमित्त मार्गदर्शन करताना व्यक्त केले.

प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांनी अध्यक्षीय भाषणातून विद्यार्थ्यांनी आपल्या मुलभूत हक्काची जाणीव ठेऊन कर्तव्य पार पाडावे, असे मत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे नियोजन व आयोजन स्टाफ सेक्रेटरी तथा

राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी केले. तसेच कार्यक्रमाच्या सुत्रसंचालनाची जबाबदारी पार पाडली.

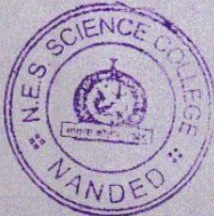
कार्यक्रमाचे आभारप्रदर्शन प्रा. जयप्रकाश दुबे यांनी केले. कार्यक्रमास डॉ. यु. एस. पत्की, प्रा. एस. एफ. गोंरे, यांच्यासह अनेक प्राध्यापक व विद्यार्थी व विद्यार्थिनी उपस्थित होते. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी दिलीप करेगावकर, टी. व्ही. वसमतकर, राहुल साळवे, शिवलिंग देशमुख, व्यंकटेश इंगोले, शेख नहानु शेख खोह यांनी विशेष परिश्रम घेतले. राष्ट्रगीताने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

देशोन्नती

नांदेड, मंगळवार, दि. १४ डिसेंबर २०२१

सायन्स कॉलेजमध्ये मानवी हक्क दिन

नांदेड सायन्स कॉलेजच्या रासेयो विभागातर्फे मानवी हक्क दिनानिमित्त विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर प्रमुख पाहुणे म्हणून राज्यशास्त्र विभागाच्या प्रा. डॉ. कल्पना कदम उपस्थित होत्या. कार्यक्रमाची प्रस्तावना उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार यांनी केली तर आभार प्रो. जयप्रकाश दुबे यांनी मानले. यावेळी शिक्षक, शिस्तकार क्रमचारी, विद्यार्थी उपस्थित होते.

नांदेड, मंगळवार, १४ डिसेंबर २०२१

३

सुकाळ » TODAY

सायन्स महाविद्यालयात मानवी हक्क दिवस

नांदेड, ता. १३ (बातमीदार): येथील सायन्स महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेतर्गत मानवी हक्क दिनाच्या निमित्ताने विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करून मानवी हक्क दिवस साजरा करण्यात आला. यावेळी कार्यक्रमास महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई, नेताजी सुभाषचंद्र बोस महाविद्यालयाच्या राज्यशास्त्र विभागाचे प्रमुख प्रा. डॉ. कल्पना कदम यांची उपस्थिती होती. सर्वप्रथम स्वयंसेवक धम्मानी सरोदे,

किरण सूर्यवंशी यांनी स्वागतगीत सादर करून कार्यक्रमाची सुरुवात केली. याप्रसंगी प्राचार्य डॉ. गवई म्हणाले की, प्रत्येक विद्यार्थ्यांनी मानवी हक्काची जाणीव ठेवून कर्तव्याचे पालन करावे. डॉ. कल्पना कदम म्हणाल्या की, आजच्या युवकांकडे निष्ठा, प्रामाणिकता आणि जाणिव असावी. राष्ट्रीय सेवा योजने विभागाचे कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. अरुणा शुक्ल यांनी सुत्रसंचालन केले. प्रा. जयप्रकाश दुबे यांनी आभार मानले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

स्वच्छगाव, हरित गाव बाबत युवक युवतींसाठी कार्यशाळा

नांदेड, दि. २० (प्रतिनिधी) ना.ए.सा. संचलीन मायन्स कॉलेज नांदेड राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व नेहरू युवा केंद्र, नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील युवक युवतींसाठी स्वच्छ गाव हरित गाव बाबत कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी.यु.गवई तर प्रमुख पाहुण्या व मार्गदर्शक म्हणून नेहरू युवा केंद्र नांदेड येथील जिल्हा युवा अधिकारी श्रीमती चंदा रावळकर यांची उपस्थिती होती. प्रारंभी सर्व मान्यवरांचे स्वागत करण्यात आले.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून समाज कार्य करण्याची संधी युवकांना प्राप्त होत असते, युवा शक्ती ही सर्वश्रेष्ठ आहे. युवकांच्या माध्यमातून असाध्य गोष्ट साध्य

होऊ शकते. स्वच्छतेसाठी युवकांनी केलेले कार्य बहुमोलाचे आहे त्याच प्रमाणे पर्यावरण रक्षणसाठी वृक्षारोपन सकल्पना राष्ट्राच्या उन्नतसाठी पोषक आहे असे मन चंदा रावळकर यांनी आपल्या मार्गदर्शी भाषणातून व्यक्त केले.

महाविद्यालयाच्या यातीने राबविण्यात येत असलेल्या पाणी प्रदूषण पाणी जिरवा प्रकल्पा विषयी माहिती प्राचार्य डॉ. डी.यु.गवई यांनी अध्यक्षीय भाषणातून करून दिली. पाण्याचे महत्त्व आणि स्वच्छता याबाबत डॉ. डी.यु.गवई यांनी सखोल मार्गदर्शन केले चंदा रावळकर यांनी केलेल्या सामाजिक कार्याची प्रशंसा केली. कार्यक्रमाचे सूत्र संचालन राष्ट्रीय सेवा योजनेचे अधिकारी प्रा. डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ला यांनी केले. कार्यक्रमाचे आभार उपप्राचार्य डॉ. डी.डी.पवार यांनी मानले. कार्यक्रमासाठी डॉ. मोहसीन बेग मंडम, प्रा. जयप्रकाश दुबे, प्रा. इनमतराव पुवड, प्रा. शिन्हा योगेश, ग्रंथपाल डॉ. एस.एल.जाधव प्रा.सो. शिर्तोळे मॅडम यांचेसह अनेक शिक्षक शिक्षकतर सहकारी वृंद उपस्थित होते. कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी टी.व्ही. वसमतकर, दिल्लीप कारेगावकर, साईप्रकाश विभूने आदिंनी परिश्रम घेतले.

नांदेड जिल्हा

प्रजावाणी

■ शुक्रवार, दि. १७ डिसेंबर २०२१ ■

३

'स्वच्छ गाव-हरितगाव' बाबत युवक-युवतींसाठी कार्यशाळा संपन्न

नांदेड, दि. १६ : नांदेड एज्युकेशन सोसायटी संचालित सायन्स कॉलेज नांदेड येथे राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व नेहरू युवा केंद्र, नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयातील युवक युवतींसाठी 'स्वच्छ गाव हरित गाव' बाबत कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी.यु.गवई तर प्रमुख पाहुण्या व मार्गदर्शक म्हणून नेहरू युवा केंद्र नांदेड येथील जिल्हा युवा अधिकारी श्रीमती चंदा रावळकर यांची उपस्थिती होती. प्रारंभी सर्व मान्यवरांचे स्वागत करण्यात आले.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून समाज कार्य करण्याची संधी युवकांना प्राप्त असते. युवा शक्ती ही सर्वश्रेष्ठ आहे. युवकांच्या माध्यमातून असाध्य गोष्ट साध्य होऊ शकते. स्वच्छतेसाठी युवकांनी केलेले कार्य बहुमोलाचे आहे त्याच प्रमाणे पर्यावरण रक्षणासाठी वृक्षारोपन सकल्पना राष्ट्राच्या उन्नतसाठी पोषक उपप्रकार आहेत. युवकांच्या माध्यमातून असाध्य गोष्ट साध्य

मार्गदर्शनपर भाषणातून व्यक्त केले.

महाविद्यालयाच्यावतीने राबविण्यात येत असलेल्या 'पाणी आडवा पाणी जिरवा' प्रकल्पाविषयी माहिती प्राचार्य डॉ. डी.यु.गवई यांनी अध्यक्षीय भाषणातून करून दिली. पाण्याचे महत्त्व आणि स्वच्छता याबाबत डॉ. डी.यु.गवई यांनी सखोल मार्गदर्शन केले. चंदा रावळकर यांनी केलेल्या सामाजिक कार्याची प्रशंसा केली. कार्यक्रमाचे सूत्र संचालन राष्ट्रीय सेवा योजनेचे अधिकारी प्रा. डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ला यांनी केले. कार्यक्रमाचे आभार उपप्राचार्य डॉ. डी.डी.पवार यांनी मानले.

नांदेड शहर

प्रजावाणी

मंगळवार, दि. २८ डिसेंबर २०२१

५

प्रगतिशील राष्ट्रांसाठी सुशासन आवश्यक - डॉ. प्रदीप वेसनेकर

नांदेड, दि. २७ : नांदेड एज्युकेशन सोसायटी मंचासित मायन्स कॉलेज येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने दि. २५ डिसेंबर रोजी अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या जयंतीनिमित्ताने 'सुशासनदिन' या विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डॉ. यु. गवई हे होते. तर प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून प्रो. डॉ. पी. आर. वेंसणेकर यांची उपस्थिती होती. प्रारंभी पुत्र्य स्वामी रामानंद तीर्थ आणि अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून सर्व मान्यवरांचे पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत करण्यात आले.

गंधपाल डॉ. एस. एल. जाधव यांनी अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या जीवन कार्याचा सखोल परिचय करून दिला. प्रो. डॉ. प्रदीप वेसनेकर यांनी आपल्या मार्गदर्शनातून सुशासन

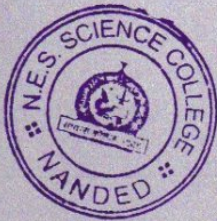
कसे असावे आणि युवकांची जबाबदारी या विषयी माहिती दिली. प्रत्येकाने सुरासित झाले पाहिजे. आपले व्यक्तीमत्त्व आपले आचरण आपले विचार आणि संस्कार चांगले राहणे गरजेचे आहे. त्यामुळे प्रगतीशाल राष्ट्रांसाठी सुशासन आवश्यक आहे, असे मत प्रो. डॉ. वेसणेकर यांनी आपल्या मार्गदर्शनातून व्यक्त केले.

शासन व्यवस्था सांभाळत असताना अनेकवेळा कठीण परिस्थितीचा सामना करावा लागतो. प्रशासकीय कौशल्यातून कठीण परिस्थितीवरही मात करता येते, असे विचार प्राचार्य डॉ. डॉ. यु. गवई यांनी अध्यक्षीय भाषणातून सांगितले. पाहुण्यांचा परिचय व प्रस्तावना उपप्राचार्य डॉ. डॉ. डी. पवार यांनी केले. कार्यक्रम मार्गदर्शनातून व आयोजन कार्यक्रमाचे अधिकारी प्रो. डॉ. सी. अरुणा

राजेंद्र शुक्ल यांनी केले. उत्कृष्ट सामाजिक कार्यात सहभाग व पुरस्कार प्राप्तीबद्दल रा. से. यो. स्वयंसेव आदिनाथ सोळंके यांचा सत्कार करण्यात आला. आभार शंख नटू खैर यांनी मानले.

कार्यक्रमासाठी कनिष्ठ महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य एकनाथराव खिल्लारे प्रा. डॉ. राजू मुनेरवर, प्रा. सी. ज्योती रत्नाकर, डॉ. उल्हास पत्की, प्रा. बोधनकर, प्रा. जयप्रकाश दुबे, प्रा. तिलेश पवार यांच्यासह शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते.

कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी तनझीला नाझ, प्रज्ञा गायकवाड, निरंजन राठोड, यश हर्मुलकर, गौरव आऊलवार, तन्मय बोंडारे, पुजा कसलोड, किरण सूर्यवंशी, भाय्शी कडाळे यांनी विशेष परिश्रम घेतले. राष्ट्रगीतानंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

**सायन्स कॉलेज येथे
सुशासन दिन**

नांदेड : सायन्स कॉलेज येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने २५ डिसेंबर रोजी अटल बिहारी वाजपेयी यांच्या जयंतीनिमित्त सुशासन दिनचे आयोजन केले होते. अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी.यु. गवई तर प्रमुख अतिथी म्हणून प्रो.डॉ. पी.आर. देसमकर यांची उपस्थिती होती. सुत्रसंचालन प्रो.डॉ. अरुणा शुक्ला यांनी तर शेरब नन्नु खैरे यांनी आभार मानले. कार्यक्रमास उपप्राचार्य एकनाथराव खिल्लार, डॉ. राजू मुनेश्वर, प्रा. ज्योती रत्नाकर, डॉ. उत्तमस पथके आदी उपस्थित होते.

[Handwritten Signature]

PRINCIPAL
Science College, Nanded

आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत स्वच्छता अभियान

नांदेड - येथील नांदेड एज्युकेशन सोसायटी संचालित सायन्स कॉलेजमधील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत विशेष स्वच्छता मोहीम राबविण्यात आली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर उद्घाटक म्हणून संस्थेचे सचिव डॉ. शामल एन्की उपस्थित होत्या. तर प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. अशोक कदम आणि डॉ. स्वप्नील शिर्के यांची उपस्थिती होती.

महाविद्यालय परिसरातील सर्व कचरा संकलन करून परिसर स्वच्छ करून देण्यात आला. २०० पेक्षा अधिक स्वयंसेवकांनी या उपक्रमात सहभाग घेतला. पर्यावरण रक्षणासाठी कापडो पिशव्यांचे वितरण करण्यात आले. प्लास्टिक मुन्नीसाठी युवकांनी पुढाकार घ्यावा, असे आवाहन डॉ. अशोक कदम यांनी केले. यावेळी प्रा. एकनाथ खिल्लारे, डॉ. किरण शिंदेवार, डॉ. विनायक चव्हाण, डॉ. एल. पी. शिंदे, डॉ. एस. एल. जाधव, डॉ. मोहसिना, डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, प्रा. निलेश पवार आदींची उपस्थिती होती.

आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत स्वच्छता अभियान

नांदेड दि. ३० (प्रतिनिधी)- ना. ए. सो. संचालित सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत विशेष स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर उद्घाटक म्हणून ना. ए. सो. च्या सचिव डॉ. श्यामलताई पत्की मंडम उपस्थित होत्या. प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून डॉ. अशोक कदम (मत्स्यशास्त्रज्ञ, मुंबई), वरिष्ठ शास्त्रज्ञ, मुंबई डॉ. स्वप्नील शिर्के हे लाभले.

नांदेड शहर

'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत स्वच्छता अभियान

नांदेड, दि. २५ : ना. ए. सो. संचालित सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत विशेष स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर उद्घाटक म्हणून ना. ए. सो. च्या सचिव डॉ. श्यामल पत्की उपस्थित होत्या. प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून डॉ. अशोक कदम, डॉ. स्वप्नील शिर्के हे होते.

कार्यक्रमाचे आयोजन

उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार यांनी केले. सूत्रसंचालन आणि संयोजन कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. सी. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी केले. महाविद्यालय परिसरातील सर्व कचरा संकलन करून परिसर स्वच्छ करून देण्यात आला. दोनशेपेक्षा अधिक स्वयंसेवकांनी या उपक्रमात स्वतःहून सहभाग घेतला. पर्यावरण रक्षणासाठी कापडो पिशव्यांचे वितरण करण्यात आले. प्लास्टिक मुन्नीसाठी युवकांनी पुढाकार घ्यावा, असे मत डॉ. अशोक कदम यांनी व्यक्त केले. स्वच्छता अभियानात

प्रा. एकनाथ खिल्लारे, मत्स्यशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. किरण शिंदेवार, डॉ. विनायक चव्हाण, डॉ. एल. पी. शिंदे, डॉ. एस. एल. जाधव, डॉ. मोहसिना, डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, प्रा. पुण्ड, प्रा. निलेश पवार, शिक्षकेतर कर्मचारी सहभागी झाले होते. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी दिलीप करारेगावकर, तुकाराम वसमतकर, गणेश धाटोळे, दिलीप कारुरे, व्यंकटेश इंगोले, शिवा देशमुख, प्रविण पांचाळ, किरण सर्वेशी, जी. व्ही. वडने, धम्मजी सरादे यांनी परिश्रम घेतले.

(Signature)

PRINCIPAL

Science College, Nanded

गोदावरी

रविवार, दि. २ जानेवारी २०२२ समाचार

लोकमत

सोमवार, दि. ३ जानेवारी २०२२

सायन्स कॉलेजमध्ये भितीपत्रक स्पर्धा

नांदेड : येथील सायन्स कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग आणि जिल्हा एड्स नियंत्रण संस्थेच्यावतीने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत स्वेच्छा रक्तदान विषयावर भितीपत्रक स्पर्धा घेण्यात आल्या. या स्पर्धेत शेख नहनु खैर यांनी प्रथम, भाग्यश्री काळे यांनी द्वितीय तर व्यंकटेश इंगोले यांनी तृतीय क्रमांक मिळविला. उत्तेजनार्थ पारितोषिक जान्हवी वडजे यांना दिले. डॉ. अंकुश कुलदिके, माधव सुगावकर यांनी मार्गदर्शन केले.

पुण्य नगरी

सोमवार, ३ जानेवारी २०२२

सायन्स कॉलेजमध्ये भितीपत्रक स्पर्धा संपन्न

नांदेड/प्रतिनिधी

जिल्हा एड्स संस्था नांदेड आणि राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग सायन्स कॉलेज नांदेडच्या संयुक्त विद्यमाने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत स्वेच्छा रक्तदान विषयावर भितीपत्रक स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. जिल्हा कार्यक्रम अधिकारी डॉ. कुलदीप अंकुश आणि समुपदेशक माधव सुगावकर यांची उपस्थिती होती.

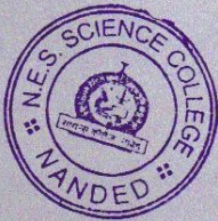
या प्रसंगी रक्तदान व रक्तदानाचे महत्त्व या विषयावर मार्गदर्शन करण्यात आले. भितीपत्रक स्पर्धेत शेख नहनु खैर यास प्रथम क्रमांक मिळाला. द्वितीय क्रमांक भाग्यश्री काळे आणि तृतीय क्रमांक व्यंकटेश इंगोले यांनी मिळविला. उत्तेजनार्थ जान्हवी वडजे हिंस पारितोषिक प्राप्त झाले. स्पर्धा आयोजनासाठी डॉ. अरुणा शुक्ला, प्रा. डॉ. राजकुमार मुनेश्वर, प्रा. जयप्रकाश दुब्बे, प्रा. डॉ. उल्हास पल्की, प्रा. निलेश पवार, आरोग्य विभागाच्या कर्मचाऱ्यांनी प्रयत्न केले. यशस्वी स्पर्धांना प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

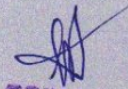
सायन्स कॉलेज येथे

भितीपत्रक स्पर्धा संपन्न

नांदेड - जिल्हा एड्स नियंत्रण संस्था नांदेड आणि राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग सायन्स कॉलेज नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने आझादी का अमृत महोत्सव स्वेच्छा रक्तदान विषयावर भितीपत्रक स्पर्धा नुकतीच पार पडली. यावेळी प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून डॉ. कुलदीप अंकुश आणि माधव सुगावकर समापुदेशक यांची उपस्थिती होती.

स्पर्धा आयोजनासाठी डॉ. अरुणा शुक्ला, प्रा. डॉ. राजकुमार मुनेश्वर, प्रा. जयप्रकाश दुब्बे, प्रा. डॉ. उल्हास पल्की, प्रा. निलेश पवार यांच्यासह आरोग्य विभागाच्या कर्मचारी-वृंदांनी विशेष परिश्रम घेतले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

पुण्य नगरी

औरंगाबाद, सोमवार, १० जानेवारी २०२२

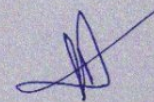
सायन्स महाविद्यालयात कोरोना लसीकरणस वेग

नांदेड/प्रतिनिधी

नांदेड वाघाळा महापालिकेच्या आरोग्य विभाग आणि सायन्स कॉलेज नांदेड रासेयो यांच्या संयुक्त विद्यमाने कोविड-१९ लसीकरण मोहिम राबविण्यात येत आहे. लसीकरण काळाची गरज आहे. याची जाणीव ठेवून महाविद्यालयाच्यावतीन सर्व विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना लसीकरण करून घेण्याचे आह्वान केले. त्यास विद्यार्थ्यांनी उत्तम प्रतिसाद देत स्वतः पुढे येऊन लस घेत आहेत.

वैद्यकीय अधिकारी डॉ. गजानन मुंगीलवार, व्यंकट मोरे, बालाजी आळणे, श्रमती ज्योती घेणे, श्रीमती माधवी गजभारे यांनी सहकार्य केले. लसीकरण यशस्वीतेसाठी प्राचार्य डॉ. डी.यु. गवई, उपप्राचार्य डॉ. डी.पी.पवार, प्रा.एकनाथ खिल्लारे, कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सौ. अरुणा शुक्ता, पूर्ववेधिका प्रा.सी.रत्नाकर, डॉ. लक्ष्मणराव शिंदे, डॉ.ए.एस.वनसोडे हे विशेष परिश्रम घेत आहेत.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

देशोन्नती

नांदेड, शनिवार, दि. ५ फेब्रुवारी २०२२

म. गांधी पुण्यतिथी निमित्त महाविद्यालय परिसरात स्वच्छता अभियान

देशोन्नती वृत्तमकलन...

नांदेड - रामसेो विभाग सायन्स कॉलेज नव्यावलीने महात्मा गांधी यांचा पुण्यतिथी निमित्ताने विशेष परिसर स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले. प्रारंभी राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांचा प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून देशाच्या स्वातंत्र्यासाठी प्राणार्पण केल्या हुतात्म्यांच्या स्मरणार्थ आदर व्यक्त करण्यासाठी दोन मिनिटे मौन पाळून त्यांना आदरांजली वाहून हुतात्म्या दिवस

सुख-सुख स्वच्छता को होत

पाळण्यात आला.

या स्वच्छता अभियानात राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या स्वयंसेवकांचा सहभाग उल्लेखनीय होता. कार्यक्रम आचारजातीसाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. डी. यु.

गवई, उपप्राचार्य व रा. से. यो. कार्यक्रमाधिकारी डॉ. डी. डी. पवार, उपप्राचार्य प्रा. ई. एम. खिल्लारे, रामसेो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. अरुण राजेंद्र शुक्ल यांचे विशेष मार्गदर्शन लाभले. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी शंकराज बडजे, शंकर पतले, व्यंकटेश इंगोले, शेष महानु खेड, प्रविण पाबाळ, भाग्यश्री काळे, जानकी बडजे, रुद्र रंगटे, लक्ष्मण बोंडरे, गौरव आऊलवार, राहीणी इंगटे, सुप्रिया हेंगटे यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

हीरकमहोत्सवी वर्ष
सहा दशकांची गौरवशाली परंपरा

www.prajawani.in

प्राजावाणी

शुक्रवार, दि. १ फेब्रुवारी २०२२

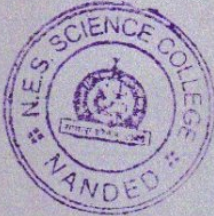
»» Postal Regd. Licence No. G-2/RNP/NND-50/2020-23

महात्मा गांधी पुण्यतिथीनिमित्त

सायन्स कॉलेज परिसरात स्वच्छता अभियान

नांदेड, दि. ३१ : राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग सायन्स कॉलेज, नांदेडच्यावतीने महात्मा गांधी यांच्या पुण्यतिथी निमित्ताने विशेष परिसर स्वच्छता अभियान राबविण्यात आले.

प्रारंभी राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून देशाच्या स्वातंत्र्यासाठी प्राणार्पण केलेल्या हुतात्म्यांच्या स्मरणार्थ आदर व्यक्त करण्यासाठी दोन मिनिटे मौन पाळून त्यांना आदरांजली वाहून हुतात्म्या दिवस पाळण्यात आला. या स्वच्छता अभियानात राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या स्वयंसेवकांचा सहभाग उल्लेखनीय होता. कार्यक्रम आचारजातीसाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. यु. गवई, उपप्राचार्य व रा. से. यो. कार्यक्रमाधिकारी डॉ. डी. डी. पवार, उपप्राचार्य प्रा. ई. एम. खिल्लारे, रा. से. यो. कार्यक्रमाधिकारी डॉ. अरुण राजेंद्र शुक्ल यांचे मार्गदर्शन लाभले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

नांदेड जिल्हा

मराठवाडा नेता

शुक्रवार, दि. ११ फेब्रुवारी २०२२

रा.से.यो. क्षेत्रीय समन्वयक पदी डॉ.अरुणा शुक्ल यांची नियुक्ती

नांदेड/प्रतिनिधी

नांदेड राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन रायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी तथा हिंदी शिक्षण प्रमुख, व स्टॉफ सेक्रेटरी प्रोफेसर डॉ. अरुणा रावेंद्र शुक्ल यांची स्वागी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड च्या क्वीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे.

अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष

प्राविण्यामह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झालेले आहेत. विविध शिबिरात सामाजिक व शैक्षणिक स्तरावर वक्ता म्हणून त्यांना आमंत्रित केले गेले आहे, तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. विद्यापीठात महाव्यादा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती

केली गेली आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एन्युकेशन सोसायटी नांदेड चे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश जी कावडे, उपाध्यक्ष सीए डॉ. प्रविणजी पाटील, सचिव शामलताई पन्की, सहसचिव श्री प्रफुल्ल कुमारजी अग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. टी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. पवार, प्रा. ई.एम. खिल्लार यांच्यासह सर्व शिक्षक शिक्षकना कर्मचारी वृंद व सर्व सामाजिक स्तरावरून त्यांचे अभिनंदन करण्यात आले आहे.

3 लोकमत समाचार • अपना समाचार औरंगाबाद • शुक्रवार 11 फरवरी 2022

‘रासयो’ क्षेत्रीय समन्वयक पद पर डॉ अरुणा शुक्ल की नियुक्ति

नांदेड। 10 फरवरी। लोक सेवा

राष्ट्रीय सेवा योजना के अंतर्गत किए गए उत्कृष्ट कार्यों को देखते हुए स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय द्वारा डॉ अरुणा रावेंद्र शुक्ल को राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग के तहत क्षेत्रीय समन्वयक के पद पर हाल ही में नियुक्ति की गई है।

डॉ शुक्ल ने अहमदनगर के रासेयो प्रशिक्षण केंद्र में विशेष प्रावीण्यता के साथ प्रशिक्षण पूर्ण किया. उन्हें सामाजिक और शैक्षणिक स्तर पर विविध कार्यक्रमों में शिबिरों में वक्ता

के रूप में आमंत्रित किया गया. विश्वविद्यालय की ओर से डॉ अरुणा शुक्ल उनको उत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी पुरस्कार भी मिला है. राज्य स्तरीय शिबिरों में उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक का पुरस्कार भी प्राप्त है. उनके शोध लेख राष्ट्रीय और अंतरराष्ट्रीय स्तर पर प्रकाशित हुए हैं. छद्म और विश्वविद्यालय द्वारा रासेयो क्षेत्रीय समन्वयक पद पर नियुक्ति की

गई है. इस नियुक्ति को लेकर नांदेड एन्युकेशन सोसाइटी के अध्यक्ष डॉ व्यंकटेश कावडे, उपाध्यक्ष डॉ प्रवीण पाटील, सचिव शामलताई पन्की, सहसचिव प्रफुल्ल कुमार अग्रवाल, महाविद्यालय के प्राचार्य डॉ डीयू गवई, उप प्राचार्य डॉ डीडी पवार, ईएम खिल्लार सहित शिक्षक वर्ग और कर्मचारियों ने उनका अभिनंदन किया. इसके अलावा डॉ अरुणा शुक्ल अनेक सामाजिक संस्थाओं के जुड़ी होने के साथ ही अनेक सामाजिक गतिविधियों उनके नेतृत्व में समाज के उत्थान के लिए चलती रहती है.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

देशोन्नती

नांदेड, शुक्रवार, दि. ११ फेब्रुवारी २०२२

'रासेयो' क्षेत्रीय समन्वयकपदी डॉ. अरुणा शुक्ल यांची नियुक्ती

देशोन्नती वृत्तसंकलन...

नांदेड - राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी तथा हिंदी विभाग प्रमुख व स्टाफ सेक्रेटरी प्रोफेसर डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेडच्या वतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे.

अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे. तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. विद्यापीठात सहाय्यादा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली गेली आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश कावडे, उपाध्यक्ष सीए डॉ. प्रविण पाटील, सचिव शामलताई पत्की, सहसचिव प्रफुल्ल अग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. पवार, प्रा. ई. एम. खिल्लारे यांच्यासह शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या वतीने त्यांचे अभिनंदन करण्यात आले आहे.

गोदातीर्थ

शुक्रवार, दि. ११ फेब्रुवारी २०२२

पान ६

राष्ट्रीय सेवा योजना क्षेत्रीय समन्वयकपदी डॉ. अरुणा शुक्ल यांची नियुक्ती

नांदेड - राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमाधिकारी तथा हिंदी विभाग प्रमुख व स्टाफ सेक्रेटरी प्रोफेसर डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्यावतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.

अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे. राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झालेले आहेत. विविध शिबिरात सामाजिक व शैक्षणिक स्तरावर वक्ता म्हणून त्यांना आमंत्रित केले गेले आहे. तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. विद्यापीठात सहाय्यादा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली गेली आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एज्युकेशन सोसायटी नांदेडचे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश कावडे, उपाध्यक्ष सीए डॉ. प्रविण पाटील, सचिव शामलताई पत्की, सहसचिव प्रफुल्ल अग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. पवार, प्रा. ई. एम. खिल्लारे यांच्यासह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी कुटुंबीनी त्यांचे अभिनंदन केले आहे.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

प्रजावाणी

शुक्रवार, दि. ११ फेब्रुवारी २०२२

'रासेयो' क्षेत्रीय समन्वयकपदी डॉ. अरुणा शुक्ल यांची नियुक्ती

नांदेड, दि. १० - राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी तथा हिंदी विभाग प्रमुख डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेडच्यावतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे.

अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. विद्यापीठात सहाय्यादा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली गेली आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एज्युकेशन सोसायटी नांदेडचे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश कावडे, उपाध्यक्ष डॉ. प्रविण पाटील, सचिव शामलताई पत्की, सहसचिव प्रफुल्ल अग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. पवार, प्रा. ई. एम. खिल्लारे यांच्यासह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी कुटुंबीनी त्यांचे अभिनंदन करण्यात आले आहे.

पुण्य नगरी ३

औरंगाबाद, शुक्रवार, ११ फेब्रुवारी २०२२

डॉ. अरुणा शुक्ल यांची नियुक्ती

नांदेड / प्रतिनिधी

नांदेड राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमाधिकारी तथा हिंदी विभाग प्रमुख व स्टाफ सेक्रेटरी प्रोफेसर डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड च्या वतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे. राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झालेले आहेत. विविध शिबिरात सामाजिक व शैक्षणिक स्तरावर वक्ता म्हणून त्यांना आमंत्रित केले गेले आहे. तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. विद्यापीठात सहाय्यादा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली गेली आहे.

Scanned with CamScanner

क्षेत्रीय समन्वयक पदी डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची नियुक्ती

नांदेड दि.१०- राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी तथा हिंदी विभाग प्रमुख, व स्टाफ सेक्रेटरी प्राॅफेसर डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्या वतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे.

अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे. राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झालेले आहेत. विविध शिबिरांत सामाजिक व शैक्षणिक स्तरावर वक्ता म्हणून त्यांना आमंत्रित केले गेले आहे. तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश काव्हे, उपाध्यक्ष डॉ. प्रविण पाटील, सचिव शामलताई पल्की, सहसचिव प्रफुल्ल कुमार अग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. पवार, प्रा. ई. एम. खिल्लारे यांच्यासह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी अभिनंदन केले.

दैनिक मास्कर

न्यूज ब्रीफ

रा.से.यो. क्षेत्रीय समन्वयक बनीं शुक्ल

नांदेड | राष्ट्रीय सेवा योजना के अंतर्गत किए गए कार्यो को देखते हुए स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विश्वविद्यालय द्वारा डॉ. अरुणा शुक्ल को राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग के तहत क्षेत्रीय समन्वयक पद पर नियुक्ति की गई है। उन्होंने अहमदनगर के रासेयो प्रशिक्षण केंद्र से विशेष प्रावीण्य के साथ प्रशिक्षण पूर्ण किया है, उन्हें सामाजिक और शैक्षणिक स्तर पर विविध कार्यक्रमों में शिबिरों में वक्ता के रूप में आमंत्रित किया गया है और उन्हें स्वाराष्ट्रीय विधि का उत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी पुरस्कार मिला है। राज्यस्तरीय शिबिर में उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक का पुरस्कार भी प्राप्त है। छठवीं बार विधि ने रासेयो क्षेत्रीय समन्वयक पद पर नियुक्ति की है। नियुक्ति के लिए डॉ. व्यंकटेश काव्हे, डॉ. प्रवीण पाटील, सचिव श्यामल पल्की, प्रफुल्ल कुमार अग्रवाल, डॉ. डीयू गवई, डॉ. डीडी पवार, प्रा. ईएम खिल्लारे सहित शिक्षकों व कर्मचारियों ने उनका अभिनंदन किया है।

मराठवाडा

नांदेड, शुक्रवार, ११ फेब्रुवारी २०२२

वृत्त-विविधा ५

रा.से.योजनेच्या क्षेत्रीय समन्वयकपदी डॉ.अरुणा शुक्ल

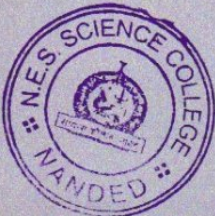
नांदेड (प्रतिनिधी) - राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी तथा हिंदी विभागप्रमुख व स्टाफ सेक्रेटरी प्राॅफेसर डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांचे स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाच्या वतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे.

वक्ता म्हणून त्यांना आमंत्रित केले गेले आहे तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संघ व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. विद्यापीठात सहस्रांदा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली गेली आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश काव्हे,

अहमदनगर येथील रासेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे. राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झालेले आहेत. विविध शिबिरांत सामाजिक व शैक्षणिक स्तरावर

उपाध्यक्ष सीए डॉ. प्रवीण पाटील, सचिव श्यामलताई पल्की, सहसचिव प्रफुल्लकुमार अग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. डी.यु. गवई, उपप्राचार्य डॉ. डी. पवार, प्रा. ई.एम. खिल्लारे यांच्यासह सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी वृंदांनी त्यांचे अभिनंदन करण्यात आले आहे.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

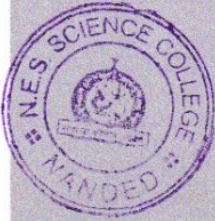

दैनिक • सकारणक विचारानें
आनंद नगरी

Friday 2022/02/11

रा.से.यो.क्षेत्रीय समन्वयकपदी डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची नियुक्ती

नांदेड(प्रतिनिधी)-राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमांतर्गत रावविणपात आलेल्या उत्कृष्ट कार्याची नोंद घेऊन सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी तथा हिंदी विभाग प्रमुख, व स्टाफ सेंट्रलरी प्रोफेसर डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांची स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड च्या वतीने राष्ट्रीय सेवा योजना विभागांतर्गत क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे. अहमदनगर येथील रामेयो प्रशिक्षण केंद्रातून विशेष प्राविण्यासह त्यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केले आहे, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर त्यांचे शोधनिबंध प्रकाशित झालेले आहेत, विविध शिबिरात सामाजिक व शैक्षणिक स्तरावर वक्ता म्हणून त्यांना आमंत्रित केले गेले आहे, तसेच विद्यापीठाचा उत्कृष्ट कार्यक्रमाधिकारी पुरस्कार त्यांना मिळालेला आहे. राज्यस्तरीय शिबिरात उत्कृष्ट संग व्यवस्थापक म्हणून पुरस्कार मिळालेला आहे. विद्यापीठात सहाय्यांदा त्यांची क्षेत्रीय समन्वयक म्हणून नियुक्ती केली गेली आहे. या नियुक्तीबद्दल नांदेड एज्युकेशन सोसायटी नांदेड चे अध्यक्ष डॉ. व्यंकटेश जी कावडे, उपाध्यक्ष सीए डॉ. प्रविणजी पाटील, सचिव शामलताई पल्की, सहसचिव श्री प्रफुल्ल कुमारजी आग्रवाल, महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. पवार, प्रो. ई. एम. खिड्दार यांच्यासह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी वृंद व सर्व सामाजिक स्तरावरून त्यांचे अभिनंदन करण्यात आले आहे.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

प्रजावाणी

गुरुवार, दि. २४ फेब्रुवारी २०२२

५

यशस्वी स्पर्धकांना प्रमाणपत्रे वाटप

नांदेड, दि. २३ : राष्ट्रीय सेवायोजना विभाग, सायन्स कॉलेज नांदेड आणि लालबहादूर शास्त्री विद्यालय, निळ्या, ता. जि. नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत शालेय विद्यार्थ्यांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. यशस्वी स्पर्धकांना प्रमाणपत्र व शालेय साहित्याचे वितरण शिवजयंतीनिमित्त आयोजित करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई, प्रमुख मार्गदर्शक व आयोजक मुख्याध्यापक शिवाजीराव पाटील हे होते. कार्यक्रमासाठी उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार, कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. ए. आर. शुक्ला, डॉ. राजकुमार मुनेश्वर, डॉ. एस. एल. जाधव, शाळेतील सर्व शिक्षक, कर्मचारी आणि रासेयो स्वयंसेवक उपस्थित होते.

दैनिक

सत्यप्रभा

३

गुरुवार दि. २४ फेब्रुवारी २०२२

सायन्स कॉलेजच्या स्पर्धकांना

शालेय साहित्य वितरण

नांदेड, दि. २३ (प्रतिनिधी) राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, सायन्स कॉलेज आणि लाल बहादूर शास्त्री विद्यालय, निळ्या, ता. नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत शालेय विद्यार्थ्यांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. यशस्वी स्पर्धकांना प्रमाणपत्र व शालेय साहित्याचे वितरण शिवजयंती निमित्त लाल बहादूर शास्त्री विद्यालय, निळ्या येथे आयोजित करण्यात आले.

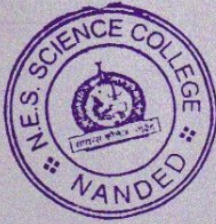
कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर प्रमुख मार्गदर्शक व आयोजक मुख्याध्यापक शिवाजीराव पाटील हे लाभले. कार्यक्रमासाठी उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार, कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. ए. आर. शुक्ला, डॉ. राजकुमार मुनेश्वर, डॉ. एस. एल. जाधव यांचेसह शाळेतील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि रा.से.यो. स्वयंसेवक उपस्थित होते.

एकमत

गुरुवार, २४ फेब्रुवारी २०२२

यशस्वी स्पर्धकांना शालेय साहित्य वितरण

नांदेड : राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, सायन्स कॉलेज, नांदेड आणि लाल बहादूर शास्त्री विद्यालय, निळ्या, ता. जि. नांदेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने आझादी का अमृत महोत्सव अंतर्गत शालेय विद्यार्थ्यांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. यशस्वी स्पर्धकांना प्रमाणपत्र व शालेय साहित्याचे वितरण शिवजयंती निमित्त लाल बहादूर शास्त्री विद्यालय, निळ्या येथे आयोजित करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर प्रमुख मार्गदर्शक व आयोजक मुख्याध्यापक शिवाजीराव पाटील हे लाभले. कार्यक्रमासाठी उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार, कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. ए. आर. शुक्ला, डॉ. राजकुमार मुनेश्वर, डॉ. एस. एल. जाधव यांचेसह शाळेतील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि रासेयो उपस्थित होते. राष्ट्रगीतानंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली.

PRINCIPAL
Science Collage, Nanded

सायन्स कॉलेजमध्ये संत गाडगेबाबा जयंती संपन्न

नांदेड/प्रतिनिधी

दिनांक २३ फेब्रुवारी २०२२ रोजी सायन्स कॉलेज नांदेड येथे संत गाडगेबाबा यांच्या जयंती निमित्त विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी.यु. गवई तसेच प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून डॉ. रेखा वाडेकर, डॉ. शेष नारायण जाधव यांची विशेष उपस्थिती होती. संत गाडगेबाबा यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार व पुष्पांजली अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. डॉ. रेखा वाडेकर यांनी आपल्या भाषणातून संत गाडगेबाबा यांच्या जीवन कार्यावर माहिती दिली.

संत गाडगेबाबा यांचे सामाजिक कार्य आजच्या युवा पिढीसाठी प्रेरणादायी

आहे असे डॉ. शेषराव जाधव यांनी आपल्या भाषणातून मार्गदर्शन केले. महाराष्ट्र शासनाने राबविण्यात आलेले स्वच्छता अभियान ही संत गाडगेबाबा यांच्या नावाने आहे. समाज स्वास्थ्यासाठी स्वच्छता आवश्यक आहे असे मत अध्यक्षीय भाषणातून प्राचार्य डॉ. डॉ. डी.यु. गवई यांनी स्पष्ट केले. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी डॉ. एल. पी. शिंदे डॉ. व्ही. बी. चव्हाण, डॉ. प्रीता बोस्कर, डॉ. संगीता

मोदी, डॉ. मोहसिना बेग, प्रा. ई. एम. खिल्लारे, कुलसचिव श्री गौतम वाघमारे, एडवोकेट रवींद्र रांगटे, श्री श्याम निलगेकर यांनी विशेष परिश्रम घेतले. कार्यक्रमाचे आयोजन व नियोजन तसेच सूत्रसंचालन डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी केले व महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार यांनी मार्गदर्शन करून कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन केले.

मराठवाडा

नांदेड, गुरुवार, २४ फेब्रुवारी २०२२

वृत्त-विविधा ५

सायन्स कॉलेजमध्ये संत गाडगेबाबा जयंती साजरी

नांदेड (प्रतिनिधी) - दि. २३ फेब्रुवारी २०२२ रोजी सायन्स कॉलेज नांदेड येथे संत गाडगेबाबा यांच्या जयंतीनिमित्त विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी.यु. गवई तसेच प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून डॉ. रेखा वाडेकर, डॉ. शेष नारायण जाधव यांची विशेष उपस्थिती होती. संत गाडगेबाबा यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार व पुष्पांजली अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले.

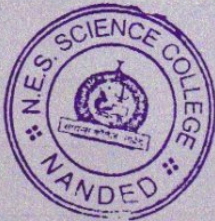
डॉ. रेखा वाडेकर यांनी आपल्या भाषणातून संत गाडगेबाबा यांच्या जीवनकार्यावर माहिती दिली. संत गाडगेबाबा यांचे सामाजिक कार्य आजच्या युवा पिढीसाठी प्रेरणादायी आहे, असे डॉ. शेषराव जाधव यांनी आपल्या भाषणातून मार्गदर्शन केले.

महाराष्ट्र शासनाने राबविण्यात आलेले स्वच्छता अभियान हे संत गाडगेबाबा यांच्या नावाने आहे. समाज स्वास्थ्यासाठी स्वच्छता आवश्यक आहे, असे मत अध्यक्षीय भाषणातून प्राचार्य डॉ. डी.यु. गवई यांनी स्पष्ट केले. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी डॉ. एल. पी. शिंदे डॉ. व्ही. बी. चव्हाण, डॉ. प्रीता बोस्कर, डॉ. संगीता मोदी, डॉ. मोहसिना

बेग, प्रा. ई. एम. खिल्लारे, कुलसचिव गौतम वाघमारे, डॉ. रवींद्र रांगटे, श्याम निलगेकर यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

कार्यक्रमाचे आयोजन व नियोजन तसेच सूत्रसंचालन डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी केले व महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार यांनी मार्गदर्शन करून कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन केले.

(Signature)
PRINCIPAL
Science College, Nanded

24/2/22 Lokmat Journalist

शास्त्र कॉलेज

नांदेड | शास्त्र कॉलेज में संत गाडगे बाबा की जयंती मनाई गई। इस समय उनकी प्रतिमा पर पुष्पमाला अर्पण कर अभिवादन किया गया। कार्यक्रम में प्राचार्य डॉ. डी. डी. रेखा वाडेकर, डॉ. शेष नारायण जाधव की उपस्थिति थी। डॉ. जाधव ने कहा कि संत गाडगे बाबा का सामाजिक कार्य आज की दुनिया पीढ़ी के लिए एक पैरदा है। महाराष्ट्र सरकार द्वारा लागू किया गया स्वच्छता अभियान संत गाडगे बाबा के नाम से है। प्राचार्य गाडगे ने कहा कि स्वच्छता समाज के स्वास्थ्य के लिए जरूरी है। कार्यक्रम को सफल बनाने के लिए डॉ. एल.पी. शिंदे, डॉ. वैसी घवसाण, डॉ. प्रीति बेरकर, डॉ. संगीता मोदी, डॉ. मेहरिमा बेग, प्रा. इंदुम विवल्करे, कुलसचिव गौतम वाघमारे, एड रवींद्र रगटे, श्याम किर्लोस्कर ने विशेष परिश्रम किया।

[Handwritten signature]

नांदेड शहर

प्रजावाणी

सोमवार, दि. ७ मार्च २०२२

५

सायन्स कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांना प्रथम पारितोषिक

नांदेड, दि. ६ : महाराष्ट्र शासन जिल्हा एड्स प्रतिबंध नियंत्रण विभाग नांदेड व गुरुगोविंदसिंघजी जिल्हा सामान्य रुग्णालय नांदेड यांच्यावतीने यशवंत महाविद्यालय नांदेड येथे आझादी का अमृत महोत्सवी वर्षानिमित्त आयोजित वादविवाद स्पर्धेत सायन्स कॉलेज नांदेड येथील प्रथमेश परमेश्वर तेलंग व ऋषिकेश रामराव घाडे यांना प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त झाले. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार व एन.एस. कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सो. अरुणा राजेंद्र शुक्ला, प्रबंधपाल डॉ. एस. एल. जाधव, महाविद्यालयातील शिक्षक, कर्मचाऱ्यांनी अभिनंदन केले.

सत्यप्रभा

रविवार, दि. ६ मार्च २०२२

सायन्स कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांचे यश

नांदेड दि. ५ - जिल्हा एड्स प्रतिबंध नियंत्रण विभाग व जिल्हा सामान्य रुग्णालय यांच्या वतीने यशवंत महाविद्यालयात आजादी का अमृत महोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने घेतलेल्या वाद-विवाद स्पर्धेत सायन्स कॉलेजच्या प्रथमेश तेलंग, ऋषिकेश घाडे यांनी प्रथम पारितोषिक मिळविले या यशाबद्दल प्रा. डॉ. डी.यु. गवई, उप प्राचार्य डॉ. पवार यांच्यासह सायन्स कॉलेजच्या सर्व प्राध्यापकांनी व कर्मचाऱ्यांनी विद्यार्थ्यांचे अभिनंदन केले.

६ मार्च २०२२

सकाळ

सायन्स महाविद्यालय वादविवाद स्पर्धेत प्रथम

नांदेड, ता. ५ (बातमीदार) : महाराष्ट्र शासनाच्या जिल्हा एड्स प्रतिबंधक नियंत्रण कार्यक्रमांतर्गत व श्री गुरु गोविंदसिंघजी स्मारक जिल्हा शासकीय सामान्य रुग्णालय यांच्या वतीने यशवंत महाविद्यालयात आजादी का अमृत महोत्सवाच्या निमित्ताने वाद-विवाद स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेत सायन्स महाविद्यालयाच्या परमेश्वर तेलंग व ऋषिकेश घाडे यांनी सहभागी होत प्रथम क्रमांक पटकावला आहे. विद्यार्थ्यांच्या या कामगिरी बद्दल महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई, एनएसएस कार्यक्रमाधिकारी श्रीमती डॉ. अरुणा शुक्ला, प्रबंधपाल डॉ. एस. एल. जाधव यांच्यासह महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर विभागाच्या वतीने परमेश्वर तेलंग व ऋषिकेश घाडे यांचे अभिनंदन करून पुढील वाटचालीस शुभेच्छा देण्यात आल्या.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

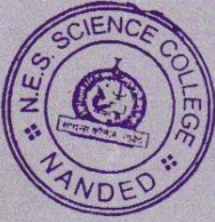
Scanned with OKEN Scanner

एकमत

सोमवार, दिनांक ७ मार्च २०२२

वादविवाद स्पर्धेत प्रथमेश पहिला

नांदेड : महाराष्ट्र शासन जिल्हा एड्स प्रतिबंधक नियंत्रण विभाग, नांदेड व गुरुगोविंद सिंघानी जिल्हा सामान्य रुग्णालय, नांदेड यांच्यावतीने यशवंत महाविद्यालय, नांदेड येथे आज्ञादी का अमृत महोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने आयोजित वादविवाद स्पर्धेत सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील प्रथमेश परमेश्वर तेलंग व अश्विकेश रामराव धोंडे यांना प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त झाले. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार व एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी डॉ. री. अरुणा राजेंद्र शुक्ला, ग्रंथपाल डॉ. एस. एल. जाधव तसेच महाविद्यालयातील सर्वच शिक्षक, शिक्षकेतर सहकारी वृंदांनी अभिनंदन केले आहे.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

श्रमिक एकजूट

रविवार दि. १३ मार्च २०२२

सायन्स कॉलेजमध्ये भेट

दिलेल्या मान्यवरांचा सत्कार

नांदेड (प्रतिनिधी) - सायन्स कॉलेज, नांदेड मा. डॉ. वनवे गर, रासेयो प्रशिक्षण केंद्र अहमदनगर येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग व महाविद्यालयातर्फे महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. सु. गवई, उपप्राचार्य व रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रो. डॉ. डी. डी. पवार, महिला कार्यक्रमाधिकारी प्रो. डॉ. अरुणा रायेंद्र शुक्ल यांनी आज महाविद्यालयमध्ये भेट दिलेल्या मान्यवरांचा सत्कार केला.

त्याप्रसंगी महाराष्ट्र गावा राव्याचे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे संचालक मा. डॉ. कार्तिकेयन. राव्य संपर्क अधिकारी व राज्य कार्यक्रमाधिकारी

नांदेड मा. डॉ. वनवे गर, रासेयो प्रशिक्षण केंद्र अहमदनगर महाविद्यालय, अहमदनगर समन्वयक मा. डॉ. शारद बोळडे, राज्य वित्त विभागाचे मा. छैलार सर, स्वा रा. तो. म. विद्यापीठ, नांदेड चे रासेयो विभागाचे संचालक डॉ. शिवाज बोळडे, माजी संचालक डॉ. जे. एन. कांबळ, विद्यार्थी कल्याण विकास विभागाचे संचालक डॉ. ज्ञानोबा मुंडे, रासेयो चे सिल्हा समन्वयक डॉ. भागवत पन्नापुर, आदी मान्यवरांनी महाविद्यालयम भेट दिली, या प्रसंगी आलेल्या मान्यवरांचा महाविद्यालयातर्फे सत्कार करण्यात आला.

Science College, Nanded

रा.से.यो.विभागीय संचालक सी. कार्तीगियन यांची सायन्स कॉलेजला भेट

नांदेड, दि. १२ (प्रतिनिधी) - राज्याचे रा.से.यो. विभागीय संचालक, पुणे येथील सी. कार्तीगियन यांनी सायन्स कॉलेजला भेट देऊन राबविण्यात आलेल्या उपक्रमाची माहिती घेतली. त्याचबरोबर महाराष्ट्र राज्याचे राज्य संपर्क अधिकारी डॉ. प्रशांत तनजे, अहमदनगर येथील रा.से.यो. प्रशिक्षण केंद्राचे समन्वयक डॉ. शरद बोरुडे, मंत्रालयातील वित्त अधिकारी खैरनार, विद्यापीठाचे रा.से.यो. संचालक डॉ. शिवराज बोकडे, विद्यार्थी विकास मंडळाचे संचालक डॉ. ज्ञानोबा मुंडे, जिल्हा समन्वयक डॉ. बी. एन. पस्तापुरे यांची

उपस्थिती होती. उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. मान्यवरांचे पवार, डॉ. अरुणा शुक्ला, प्रा. डॉ. नागेश कांबळे, ग्रंथपाल डॉ. एस. एल. जाधव, प्रबंधक गीतमराव बाघमारे यांनी चर्चासत्रात सहभाग घेऊन राबविण्यात आलेल्या विशेष नाविष्यपूर्ण कामाची माहिती दिली.

लोकमत शनिवार, दि. १२ मार्च २०२२

विभागीय संचालकाची सायन्स कॉलेजला भेट नांदेड : पुणे येथील राष्ट्रीय सेवा योजना प्रादेशिक कार्यालयाचे विभागीय संचालक सी. कार्तीगियन यांनी सायन्स कॉलेजला भेट देवून येथे राबविण्यात येणाऱ्या उपक्रमाची माहिती घेतली. यावेळी अहमदनगर येथील रा.से.यो. प्रशिक्षण केंद्राचे समन्वयक डॉ. प्रशांत तनजे, डॉ. शरद बोरुडे, वित्त अधिकारी खैरनार, रा.से.यो.चे संचालक डॉ. शिवराज बोकडे, डॉ. ज्ञानोबा मुंडे, डॉ. बी. एन. पस्तापुरे यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

देशोन्नती

सोमवार, दि. १४ मार्च २०२२

रा.से.यो.चे विभागीय संचालक सी. कार्तीगियन यांची सायन्स कॉलेजला भेट

देशोन्नती वृत्तसंकलन...

नांदेड - भारत सरकार राष्ट्रीय सेवा योजना प्रादेशिक कार्यालय पुणे येथील गोवा व महाराष्ट्र राज्याचे रा.से.यो.चे विभागीय संचालक सी. कार्तीगियन यांनी सायन्स कॉलेजला भेट देऊन राबविण्यात आलेल्या उपक्रमाची माहिती घेतली.

याप्रसंगी राज्य संपर्क अधिकारी डॉ. प्रशांत तनजे, अहमदनगर येथील रा.से.यो. प्रशिक्षण केंद्राचे समन्वयक डॉ. शरद बोरुडे, मंत्रालयातील वित्त अधिकारी खैरनार, विद्यापीठ रा.से.यो.चे संचालक डॉ. शिवराज बोकडे, विद्यार्थी विकास मंडळाचे संचालक डॉ. ज्ञानोबा मुंडे, जिल्हा समन्वयक डॉ. बी. एन. पस्तापुरे यांची उपस्थिती होती.

उपस्थित मान्यवरांचे महाविद्यालयाच्या वतीने शाल, पुष्पहार देऊन प्राचार्य डॉ. डी. यू. गवई यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार, डॉ. अरुणा शुक्ला, प्रा. डॉ. नागेश कांबळे, ग्रंथपाल डॉ. एस. एल. जाधव, प्रबंधक गीतमराव बाघमारे यांनी चर्चासत्रात सहभाग घेऊन राबविण्यात आलेल्या कामाची माहिती दिली.

सायन्स कॉलेजमध्ये शिवजयंती साजरी

नांदेड, दि. १४ : नांदेड एज्युकेशन सोसायटी संघटित सायन्स कॉलेज येथे छत्रपती शिवाजी महाराज यांची जयंती नुकतीच साजरी करण्यात आली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी उपप्राचार्य डॉ. डी. बी. पवार हे होते. प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून वसमतनगर येथील कॅरिग्राफ चव्हाण आणि परमणी येथील प्रा. सुभाष ढगे हे लाभले. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पुतळ्यास पुष्पमाला अर्पण करून कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. पुवकांचे उच्चारित : छत्रपती शिवाजी महाराज या विशयावर प्रा. सुभाष ढगे यांनी तर 'शिवाजी महाराज : वैज्ञानिक दृष्टीकोन' या विशयावर डॉ. कारीनाबराव चव्हाण यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. अध्यक्षीय भाषण डॉ. डी. बी. पवार यांनी केले. या कार्यक्रमासाठी उपप्राचार्य प्रा. ई. एम. खिलारे, डॉ. एस. एल. जाधव, डॉ. सी. अरुणा मुक्ता, डॉ. सी. व्ही. व्ही. नुरनकमी, डॉ. सी. पी. एत. बोस्कर आदी उपस्थित होते.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

एनएसएस शिबिरातून विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढतो - प्रो. अरुणा शुकला

गोंदा - सामाजिक कार्यातूनच माणूस मोठा होऊ शकतो, क्वम असे करा की त्यातून नाव झाले पाहिजे आणि कामाप्रती प्रतिक्रमा असला पाहिजे. एनएसएस शिबिरातून विद्यार्थ्यांच्या मनात आत्मविश्वास निर्माण होतो, असे प्रतिपादन राखेयो क्षेत्रीय समन्वयक प्रो. अरुणा शुकला यांनी केले. त्या के.आर.एच. महिला महाविद्यालय गोंदा राष्ट्रिय सेवा योजना विभागाच्या विशेष शिबिराचा वाढी व. येथे शुक्रवारी समाप्त झाला. याप्रसंगी त्या बोलत होत्या.

या कार्यक्रमास अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ.

विजयलक्ष्मी देशमुख, प्रमुख पाहणे म्हणून रा.से.यो. क्षेत्रीय समन्वयक प्रो. अरुणा शुकला, रा.से.यो. गोंदा विद्यालय समन्वयक डॉ. भगवत परतापे यांची तसेच संस्थेचे उपाध्यक्ष दिलीपराव

धर्माधिकारी, सहसंचित प्रो. बी. बी. पावडे, संस्था सदस्य मी. कुंटा पालपाणी, कनिष्ठ महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रा. व्यंकट वाघमारे, कार्यक्रमाधिकारी प्रो. अंजली दुधमडे, प्रा. कल्याण

पाटील, सुनीता कामळकर यांची निरोध उपस्थिती होती. शेवटी मान्यवरांचा सत्कार करण्यात आला.

प्रा. कल्याण पाटील यांनी सत दिवसीय क्रिडांचा अहवाल प्रकट केला. त्यांनी या अहवालात दि. १९ ते २५ मार्च या सपथ काळातील माहिती सविस्तरपणे दिली. त्यानंतर सहभागी स्वयंसेविकांनी शिबिरातील घटनाक्रमाचा आढावा घेवारी मनोमते व्यक्त केली. यापध्ये कु. साक्षी कामळकर, कु. विद्या-मागर हंबडे, कु. श्रद्धा पावडे, कु. आरती कोन्हे, कु. सोनिया परमार, कु. कोमल चव्हाण या विद्यार्थिनींनी भारवान टाकणारी व

प्रेरणादावी अशी मनोमते व्यक्त केली. यावेळी सी. कुंटा मालपाणी यांनी शिबिरातील विद्यार्थिनींच्या सेवाभावी वृत्तीचे कौतुक केले. प्राचार्य व्यंकट वाघमारे यांनी अनेक दाखले देऊन विद्यार्थिनींच्या मनात आत्मविश्वास निर्माण केला. प्राचार्य डॉ. विजयलक्ष्मी देशमुख यांनी मुलींनी वाईट गुणांचा त्याग करून चांगले गुण आत्मसात केले पाहिजेत, अशा शिबिरातूनच व्यक्तिमत्त्व घडवू असते, असे मत व्यक्त केले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रो. अंजली दुधमडे यांनी तर आभार प्रा. सुनीता कामळकर यांनी प्रारले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

दैनिक

वापवाला

सोमवार दि. २८ मार्च २०२२

सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील विशेष वार्षिक शिबीराचे उद्घाटन संपन्न

नांदेड/प्रतिनिधी

नांदेड एज्युकेशन सोसायटी संचलित सायन्स कॉलेज, नांदेड येथे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाअंतर्गत आझादी का अमृतमहोत्सव, पर्यावरण नैसर्गिक साधनसंपत्ती संवर्धन, स्वच्छभारत अभियानासाठी विशेष वार्षिक शिबीर दिनांक-२५ मार्च २०२२ ते ३१ मार्च २०२२ या कालावधीत स्पेड-मीजे आलेगाव ता. जि. नांदेड येथे संपन्न होत असलेल्या कार्यक्रमाच्या उद्घाटन प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष ना. ए. सो नांदेडचे उपाध्यक्ष माननीय सी. ए. डॉ. प्रविण पाटील, तसेच मार्गदर्शक म्हणून आलेगाव येथील सरपंच मा. सौ. सरस्वती दिलीपराव पाटील, तसेच दुसरे मार्गदर्शक म्हणून निळा येथील लालबहादूर शाळी विद्यालयाचे मुख्याध्यापक मा. श्री. शिवाजीराव पाटील तसेच मा. परमेश्वरराव पाटील यांची उपस्थिती होती तसेच महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई तसेच रा. से. यो कार्यक्रमाधिकारी व उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार तसेच राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टीचे ता. अध्यक्ष तातेरावजी पाटील आलेगावकर व गावातील नागरीकांमध्ये सुभाषराव पाटील, व्हाईस चेअरमन व्यंकटराव पाटील, केशवराव पाटील, गोविंदराव पाटील, सुनील पाटील यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली. माननीय सदाशिवरावजी पाटील सभागृह शिबीराच्या

मंडपास नाव देण्यात आले व ना. ए. सो चे उपाध्यक्ष कै. मा. सदाशिवरावजी पाटील यांना शिबीरात श्रद्धांजली वाहण्यात आली. मार्गदर्शक म्हणून शिवाजीराव पाटील, परमेश्वरराव पाटील, यांनी शिबीराधीना मार्गदर्शन केले. प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई यांनी महाविद्यालयातील नाविण्यपूर्ण उपक माबहत माहिती दिली. प्रो. डॉ. डी. डी.

पवार यांनी कार्यक्रमाची प्रस्तावना केली. मा. डॉ. सी. ए. प्रविण पाटील यांनी ग्रामीण भागातील समस्या सोडवण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय आहे, गावकऱ्यांशी संवाद साधणे म्हणजे खरे शिबीर साध्य होईल, असे अध्यक्षीय भाषणात व्यक्त केले. सांगितले. शिबीराच्या उद्घाटन प्रसंगी रा. से. यो कार्यक्रमाधिकारी डॉ. सी. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी सुत्रसंचलन केले तर प्रा. डॉ. गजानन डोणे यांनी आभार प्रदर्शन केले. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, प्रा. हनुमंत पुयड, नितेश पवार, कुशल देशमुख, भगवान कदम, व्यंकटेश इंगोले, नहानु शेख, प्रविण पांचाळ, शिवतिग देशमुख, किरण सुर्यवंशी, धम्मानी सरोदे, तन्झीला माझ, भाय्यश्री काळे, जान्हवी वडवे, प्रज्ञा गायकवाड यांनी विशेष परिश्रम केले. राष्ट्रीयताचे कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

श्रमिक एकजूट

मंगळवार दि. २९ मार्च २०२२

सायन्स कॉलेज येथील विशेष वार्षिक शिबीराचे उद्घाटन संपन्न

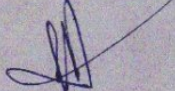

नांदेड (प्रतिनिधी) - नांदेड एज्युकेशन सोसायटी संचलित सायन्स कॉलेज, नांदेड येथे राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाअंतर्गत आझादी का अमृतमहोत्सव, पर्यावरण नैसर्गिक साधनसंपत्ती संवर्धन, स्वच्छभारत अभियानासाठी विशेष वार्षिक शिबीर दिनांक-२५ मार्च २०२२ ते ३१ मार्च २०२२ या कालावधीत स्थळ-मौजे आलेगाव ता. जि. नांदेड येथे संपन्न होत असलेल्या (शेवटच्या पानावर) ११

सायन्स कॉलेज...

कार्यक्रमाच्या उद्घाटन प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष ना. ए. सो. नांदेडचे उपाध्यक्ष माननीय सी. ए. डॉ. प्रविण पाटील, तसेच मार्गदर्शक म्हणून आलेगाव येथील सरपंच मा. सौ. सरस्वती दिलीपराव पाटील, तसेच दुसरे मार्गदर्शक, म्हणून निळा येथील लालबहादूर शास्त्री विद्यालयाने मुख्याध्यापक मा. श्री. शिवाजीराव पाटील, तसेच मा. परमेश्वराव पाटील यांची उपस्थिती होती तसेच महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई तसेच रा. से. सो. कार्यक्रमाधिकारी व उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार तसेच राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टीचे ता. अध्यक्ष ततेंरावजी पाटील आलेगावकर व गावातील नागरीकामध्ये सुभाषराव पाटील, व्हाईस चेरमन व्यंकटराव पाटील, केशवराव पाटील, गोविंदराव पाटील, सुनील पाटील यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली. माननीय सदाशिवरावजी पाटील सभागृह शिबीराच्या मंडपास जाव देण्यात आले व ना. ए. सो. चे उपाध्यक्ष के. मा. सदाशिवरावजी पाटील यांना शिबीरात श्रद्धाजली वाहण्यात आली मार्गदर्शक म्हणून शिवाजीराव पाटील, परमेश्वराव पाटील, यांनी शिबीराची मार्गदर्शन केले. प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई यांनी महाविद्यालयातील नाविन्यपूर्ण

उपक्रमाबद्दल माहिती दिली. प्रो. डॉ. डी. डी. पवार यांनी कार्यक्रमाची प्रस्तावना केली, डॉ. सी. ए. प्रविण पाटील यांनी ग्रामीण भागातील समस्या सोडवण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय आहे. गावकऱ्यांची संचार साधने म्हणजे खरे शिबीर साध्य होईल, असे अध्यक्षीय भाषणात व्यक्त केले. सांगितले, शिबीराच्या उद्घाटन प्रसंगी रा. से. सो. कार्यक्रमाधिकारी डॉ. सी. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी सुत्रसंचलन केले तर प्रा. डॉ. गजानन डोणे यांनी आधार प्रदर्शन केले. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी डॉ. आर. ए. मुनेबर, प्रा. हनुमंत पुवड, प्रितेश पवार, कुशल देशमुख, भगवान कदम, व्यंकटेश झाले, जहानु शेख, प्रविण पांचाळ, शिवांगि, देशमुख, किरण सुर्यवंशी, धम्मानी सरदे, तन्वीला पांडे, प्राण्यश्री काळे, जाह्नवी वडने, प्रज्ञा गायकवाड यांनी विशेष परिश्रम केले. राष्ट्रीयताने कार्यक्रमाची सांगत करण्यात आली.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

दैनिक

गांध्याल

दि. ३० मार्च २०२२

रासेयो विशेष वार्षिक शिबिरात स्वच्छता अभियान संपन्न

नांदेड/प्रतिनिधी

सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत वार्षिक विशेष शिबिरात दिनांक २७ व २८ मार्च २०२२ रोजी सकाळच्या सत्रात स्वयंसेवकांनी 'स्वच्छता अभियान' राबवून परिसर स्वच्छ केला. स्वच्छता अभियाना बरोबर सकाळी सत्रात युवतींसाठी कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. कार्यशाळेत कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. डी. डी. पवार यांनी कार्यशाळेची माहिती देऊन शिबिराचे महत्त्व पटवून दिले. प्रमुख पाहुण्या कुलस्वामिनी प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा सौ. सुरेखा लामि

यांनी 'मासिक पाळी व वैयक्तिक स्वच्छता बाबतची घ्यावयाची काळजी व त्याबद्दल व्यवस्थापन या विषयावर माहिती दिली. दुपारच्या सत्रात 'करोना आणि

आहार घ्यावयाची काळजी' या विषयावर प्रा. डॉ. सी. नंदिनी तडकलकर यांनी मार्गदर्शन केले. प्रा. रोहिणी माने यांनी राष्ट्रीय सेवा योजनेतून व्यक्तिमत्त्व विकास कसा

घडतो या विषयावर आपले अनुभव सांगून स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले. तसेच प्रा. डॉ. गजानन डोने यांनी राष्ट्र बांधणीसाठी युवकांचा सहभाग व त्यांचे योगदान कसे असले पाहिजे

याबद्दल मौलिक मार्गदर्शन देण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजना कार्य अधिकारी डॉ. सी. अरुणा रा. शुक्ल यांनी कार्यक्रमाचे पुरस्कार व आभार प्रदर्शन केले. पर्यवेदि प्रा. सी. ज्योती रत्नाकर, डॉ. एस. पत्की, प्रा. हनुमंत पुण्याड, विशेष उपस्थिती होती. कार्य यशास्वीरसाठी डॉ. आर. ए. मुने किरण सुर्यवंशी, जान्हवी व भाग्यश्री काळे, साधना लैह धम्मानी सरोदे, प्रशा गापकः वंकटेश झोते, प्रवीण पांचाळ, नहानु, दितीप कारेगावकर व विशेष परिश्रम केले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

रासेयो विशेष शिबिरात योगासनासह नाविन्यपूर्ण कार्यक्रम

नांदेड (प्रतिनिधी) - येथील सायन्स कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेतर्गत आयोजित विशेष वार्षिक शिबिरात सकाळच्या सत्रात योगासने घेण्यात आली. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांचा भरभरून सहभाग होता. 'स्वामी विवेकानंद व त्यांचे जीवन चरित्र' या विषयावर चित्र प्रदर्शन लावण्यात आले. प्रमुख पाहुणे म्हणून स्वामी विवेकानंद रामकृष्ण भाव यांचा प्रसारक मंडळ नांदेडचे अध्यक्ष डॉ. संजय महाजन यांनी स्वामी विवेकानंद जीवनकार्यावर मौलिक मार्गदर्शन दिशियार्थीना केले.

कार्यक्रमात स्वामी विवेकानंद भावधारा प्रसारक मंडळाचे सचिव शेषराव चव्हाण, कोषाध्यक्ष गणेश नितनावार, व्हे.एस. कलगापुर व डॉ.

वेसारी यांची विशेष उपस्थिती होती. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ. डी.डी. पवार उपस्थितीत होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन व आभार प्रदर्शन रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी केले. दुपारच्या सत्रात प्रमुख पाहुणे म्हणून जिल्हा एड्स नियंत्रण

संस्था नांदेडचे समन्वयक डॉ. कुलदीप अंकुजे यांनी एच आय व्ही एड्स बद्दल युवकांमधील मौलिक मार्गदर्शन केले. दुसरे प्रमुख पाहुणे सेवानिवृत्त अधिकारी डॉ. पी.आर. वेसनेकर यांनी 'आजादी का अप्रत महोत्सव' या विषयावर मौलिक मार्गदर्शन केले. प्रमुख पाहुणे म्हणून प्राचीन तंत्रनिकेतन नांदेडचे डीन डॉ. ओमप्रकाश दारक यांनी 'लढख कोरोनाशी'

या विषयावर सखोल माहिती देऊन उद्बोधन केले.

प्रमुख पाहुणे म्हणून प्रा. आनंद मुरसे सरांनी आपल्या विद्यार्थी जीवनातील आठवणींना युवकांसमोर ठेवून प्रेरणादायी मार्गदर्शन करून गीत प्रस्तुत केले. यानंतर विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना वाव मिळावा म्हणून काव्यवाचन, गीतगायन आदी सांस्कृतिक कला विद्यार्थ्यांनी सादर केल्या. दुपारच्या सत्रात सूत्रसंचालन प्रवीण पांचाळ व आभार प्रदर्शन व्यंकटेश इंगोले यांनी केले. प्रा. डॉ. आर.ए. मुनेश्वर प्रा. हनुमंत पुयड, प्रा. गजानन डोगे, प्रा. निलेश पवार, शेख नहानु, शिवांगि देसमुख, रोहिणी हेंटे, घम्यानी सरादे, भाग्यश्री काळे यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

epaper.lokmat.com/lokmatamachar

मृत्युप्रभा ५
गुरुवार, दि. ३१ मार्च २०२२

रासेयो विशेष वार्षिक शिबिरात युवती कार्यशाळा संपन्न

नांदेड दि. ३० - सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत वार्षिक विशेष शिबिरात पहिल्या सत्रात कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. कार्यशाळेत कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. डी. डी. पवार यांनी कार्यशाळेची माहिती देऊन शिबिराचे महत्त्व पटवून दिले.

प्रमुख पाहुण्या कुलस्वामिनी प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा सौ. सुरेखा लांबे यांनी मासिक पाळी व वैयक्तिक स्वच्छता बाबतची घ्यावयाची काळजी व त्याबद्दल व्यवस्थापन या विषयावर माहिती दिली. तसेच सकाळच्या सत्रात स्वयंसेवकांनी स्वच्छता अभियान राबवून परिसर स्वच्छ केला. दुपारच्या सत्रात करोना आणि आहार घ्यावयाची काळजी या विषयावर प्रा. डॉ. सौ. नंदिनी तडकलकर यांनी मार्गदर्शन केले. प्रा. रोहिणी माने यांनी राष्ट्रीय सेवा योजनेतून व्यक्तिमत्त्व विकास कसा घडतो या विषयावर आपले अनुभव सांगून स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले. तसेच प्रा. डॉ. गजानन डोगे यांनी राष्ट्र बांधणीसाठी युवकांचा सहभाग व त्यांचे योगदान कसे असले पाहिजे याबद्दल मौलिक मार्गदर्शन केले. राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सौ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन व आभार प्रदर्शन केले.

औरंगाबाद • गुरुवार, ३१ मार्च २०२२ लोकमत समाचार

'रासेयो' के विशेष वार्षिक शिबिर में उद्बोधन पर विविध व्याख्यान

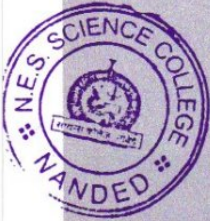
नांदेड. साईंस कॉलेज में राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत वार्षिक विशेष शिबिर का हाल ही में आयोजन किया गया. शिबिर को लेकर आयोजित कार्यशाला की अध्यक्षता डॉ. डी.डी. पवार ने की. उन्होंने शिबिर के महत्त्व को समझाया. प्रमुख अतिथि के तौर पर सुरेखा लांबे ने 'मासिक पाली

व वैयक्तिक स्वच्छता' के संदर्भ में जानकारी दी. इस अवसर पर डॉ. अरुणा शुक्ल, ज्योति रत्नाकर, डॉ. पूरस पत्की, प्रा. हनुमंत पुयड, डॉ. आरए. मुनेश्वर, किरण सुर्वेशी, जाह्नवी वडजे, भाग्यश्री काले, साधना लेंडाले, घम्यानी सरादे, प्रजा पापकवाड, व्यंकटेश इंगोले, प्रवीण पांचाल आदि उपस्थित थे.

रासेयो शिबिर

नांदेड में हाल ही में साईंस कॉलेज में आयोजित राष्ट्रीय सेवा योजना के विशेष वार्षिक शिबिर में उपस्थित कार्यक्रम अधिकारी डॉ. अरुणा शुक्ल, डॉ. पूरस पत्की, शेख नहानु, दिलीप कोरेगावकर और अन्य.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

पुण्य नगरी 3

औरंगाबाद, बुधवार, 6 एप्रिल 2022

विवेकानंद जीवन कार्यावर चित्र प्रदर्शनी

नांदेड/प्रतिनिधी

सायन्स कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत आयोजित विशेष वार्षिक शिबिरात २९ मार्च रोजी सकाळच्या सत्रात योगासने घेण्यात आली. स्वामी विवेकानंद यांचा भरभरून सहभाग होता. 'स्वामी विवेकानंद व त्यांचे जीवन कार्य' यावर चित्र प्रदर्शन लावण्यात आले.

प्रमुख पाहुणे म्हणून स्वामी विवेकानंद रामकृष्ण भाव धारा प्रसारक मंडळ नांदेडचे अध्यक्ष डॉ. संजय महाजन यांनी स्वामी विवेकानंद जीवन कार्यावर मौलिक मार्गदर्शन शिबिरार्थींना केले. कार्यक्रमात स्वामी विवेकानंद भावधारा प्रसारक मंडळाचे सचिव शोभराव चव्हाण, कोषाध्यक्ष गणेश निलावार, व्ही.एस.कलगापुरे व डॉ. केसरी यांची विशेष उपस्थिती होती.

अध्यक्षस्थानी डॉ. डी. डी. पवार होते. ससेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ. अरुणा शुक्ल यांनी प्रस्तावना करून आभार मानले. दुपारच्या सत्रात प्रमुख पाहुणे म्हणून जिल्हा एड्स नियंत्रण संस्था नांदेडचे समन्वयक डॉ. कुलदीप अंकुशे यांनी एचआयव्ही एड्सबाबत युवकांना मार्गदर्शन केले. दुसरे प्रमुख पाहुणे सेवानिवृत्त अधिकारी डॉ. पी. आर. वेसनेकर यांनी आज्ञादी का अमृत महोत्सव यावर मार्गदर्शन केले. प्रमुख पाहुणे म्हणून ग्रामीण तंत्रिकेतन नांदेडचे डीन डॉ. ओमप्रकाश दारक यांनी 'लढा करोनाशी' या विषयावर उद्बोधन केले.

प्रमुख पाहुणे प्रा.आनंद सुरसे यांनी मार्गदर्शन केले. दुपारच्या सत्रात प्रवीण पांचाळ यांनी सत्रसंचालन केले. व्यंकटेश इंगोले यांनी आभार मानले. प्रा. डॉ. आर. ए. मुनेश्वर प्रा. हनुमंत पुण्ड, प्रा. गजानन डोने, प्रा. निलेश पवार, शेख नहान, शिवलिंग देशमुख, धम्मानी सरदे, भाग्यश्री काळे, जानकी वडने, किरण सूर्यवंशी, सचिन परसुरे, रोहित सोनकांबळे, ऋषिकेश तरसे, जीवन जाधव, श्रीनाथ धोंबाळे यांनी कार्यक्रम सशस्वीतेसाठी प्रयत्न केले.

स्वामी विवेकानंद के जीवन कार्यों सहित चित्रों और पुस्तकों की प्रदर्शनी पर मार्गदर्शन

जिल्हा सत्यादत्त | नांदेड

नांदेड सहस्र कॉलेज को राष्ट्रीय सेवा योजना के तहत आयोजित विशेष वार्षिक शिबिर में सुबह के सत्र में योग का आयोजन किया गया था। जिसमें बड़ी संख्या में छात्र-छात्राओं ने भाग लिया। 'स्वामी विवेकानंद और उनका जीवन कार्य' विषय पर एक प्रदर्शनी का आयोजन किया गया।

स्वामी विवेकानंद रामकृष्ण भाव धारा प्रसारक मंडल नांदेड के अध्यक्ष डॉ. संजय महाजन ने शिबिरार्थियों को स्वामी विवेकानंद के जीवन और कार्यों पर बुनियादी मार्गदर्शन दिया। कार्यक्रम में स्वामी विवेकानंद भावधारा प्रसारक मंडल के सचिव शोभराव चव्हाण, कोषाध्यक्ष गणेश निलावार, वी.एस.कलगापुरे, व डॉ.केसरी उनकी विशेष उपस्थिति रही थी। कार्यक्रम के अध्यक्ष स्थान पर महाविद्यालय के उपप्राचार्य रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ.डी.डी.पवार उपस्थित थे। कार्यक्रम संचालन व आभार प्रदर्शन रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ.अरुणा राजेंद्र शुक्ल ने किया। दोपहर के सत्र में मुख्य अतिथि

जिल्हा एड्स नियंत्रण संस्थान नांदेड के समन्वयक डॉ.कुलदीप अंकुशे ने युवाओं को एचआईवी/एड्स के बारे में बुनियादी मार्गदर्शन दिया। अन्य मुख्य अतिथि में सेवानिवृत्त अधिकारी डॉ.पी.आर.वेसनेकर ने आज्ञादी का अमृत महोत्सव विषय पर मौलिक मार्गदर्शन दिया।

ग्रामीण तंत्रिकेतन नांदेड के डीन डॉ.ओमप्रकाश दारक ने 'लढा करोनाशी' इस विषय पर गहन जानकारी दी। बतौर मुख्य अतिथि प्रा.आनंद सुरसे ने अपने छात्र जीवन की यादों को युवाओं के सामने रखते हुए प्रेरक मार्गदर्शन के साथ गीत प्रस्तुत किया। इसके बाद विद्यार्थियों को कलात्मक प्रतिभा को स्थान देने के लिए विद्यार्थियों ने कविता पाठ व गायन जैसी सांस्कृतिक कलाओं का प्रदर्शन किया। दोपहर सत्र में संचालन प्रवीण पांचाळ व आभार प्रदर्शन व्यंकटेश इंगोले ने किया। प्रा. डॉ.आर.ए. मुनेश्वर प्रा.हनुमंत पुण्ड, प्रा.गजानन डोने, प्रा.निलेश पवार, शेख नहान, शिवलिंग देशमुख, धम्मानी सरदे, भाग्यश्री काळे, जानकी वडने, किरण सूर्यवंशी, सचिन परसुरे, रोहित सोनकांबळे, ऋषिकेश तरसे, जीवन जाधव, श्रीनाथ धोंबाळे ने विशेष परिश्रम लिए।

PRINCIPAL
Science College, Nanded

नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी 'रासेयो'चे कार्य उल्लेखनीय

डॉ. रमजान मुलानी; सायन्स महाविद्यालयातील शिबिराचा समारोप

नांदेड, ता.३ (बातपीशार)
पर्यावरण संरक्षणासाठी विशेष वार्षिक शिबिरात सहभागी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या युवक-युवतींनी दिलेले योगदान पहल्वपूर्ण आहे. नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय आहे असे प्रतिपादन स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेडच्या दूर शिक्षण विभागाचे संचालक डॉ. रमजान मुलानी यांनी केले.

सायन्स महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विशेष वार्षिक शिबिराच्या समारोप प्रसंगी आलेगाव येथे प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून ते बोलत होते. नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धन स्वच्छ भारत अभियानासाठी विशेष वार्षिक शिबिर ता.२५ ते ता.३१ मार्च २०२२ या दरम्यान मीजे आलेगाव तालुका जिल्हा नांदेड येथे सात दिवसांचे विशेष वार्षिक शिबिर पार पडले. या शिबिरात महिला

सक्षमीकरण, योगासन अभ्यास, आरोग्य तपासणी, रक्तदान, स्वच्छता मोहीम, व्यक्तिमत्त्व विकास, कोरोना प्रशिक्षण, एड्स जन जागृती, श्रमदान, बौद्धिक व्याख्यान, समाज प्रबोधन असे विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.

यावेळी अध्यक्ष सायन्स महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्रो. डॉ. यू. गवई, लाल बहादूर शास्त्री विद्यालय निळा येथील मुख्याध्यापक

शिवाजी पाटील, आलेगावचे सरपंच सरस्वती पाटील, परमेश्वर पाटील यांची उपस्थिती होती. महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डॉ. डी. पवार यांनी प्रास्ताविक केले, व्यंकटेश इंगोले यांनी शिबिरातील अहवाल वाचन केले, शिबिरात उपस्थित स्वयंसेवकांपैकी समीक्षा सोनकांबळे व शेख नहान यांनी प्रतिक्रिया, मनोगत व्यक्त केले. प्रबोध पांचाळ यांनी सुप्रसंचालन केले, तर किरण सूर्यवंशी यांनी आभार मानले.

वार्ताप्रभा

सोमवार, दि. ४ एप्रिल २०२२

६

नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय - डॉ. मुलानी

नांदेड, दि. ३ (प्रतिनिधी) - पर्यावरण संरक्षणासाठी आणि नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय आहे असे प्रतिपादन स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ दूर शिक्षण विभागाचे संचालक डॉ. रमजान मुलानी यांनी केले.

ते सायन्स कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विशेष वार्षिक शिबिराच्या समारोप प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून बोलत होते. नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धन स्वच्छ भारत अभियाना साठी विशेष वार्षिक शिबिर दि. २५ मार्च ते ३१ मार्च या दरम्यान आलेगाव येथे पार पडले. या शिबिरात महिला सक्षमीकरण, योगासन अभ्यास, आरोग्य तपासणी, रक्तदान, स्वच्छता मोहीम, व्यक्तिमत्त्व विकास, कोरोना प्रशिक्षण, एच आय व्ही एड्स जन जागृती, श्रमदान, बौद्धिक व्याख्यान घेण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून सायन्स कॉलेज, प्राचार्य डॉ. गवई, प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. रमजान मुलानी, निळा येथील मुख्याध्यापक शिवाजीराव पाटील आलेगावच्या सरपंच सौ. सरस्वती पाटील तसेच परमेश्वर पाटील उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार यांनी केले. शिबिरातील अहवाल वाचन व्यंकटेश इंगोले ने केले. स्वयंसेवकांपैकी समीक्षा सोनकांबळे व शेख नहान यांनी प्रतिक्रिया, मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे संचालन प्रबोध पांचाळ यांनी केले तसेच आभार प्रदर्शन किरण सूर्यवंशीने केले.

PRINCIPAL

Science College, Nanded

वैचारिक क्रांतीचा अप्रदूत

देशोन्मती

दि. ०६ एप्रिल २०२२

नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय - डॉ. रमजान मुलानी

देशोन्मती वृत्तसंकलन...

नांदेड ■ पर्यावरण संरक्षणासाठी विशेष वार्षिक शिबिरात सहभागी राष्ट्रीय सेवा योजनेचा मुक्क-वृत्तीनी दिलेले योगदान महत्त्वपूर्ण आहे, असे प्रतिपादन स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेडच्या दूर शिक्षण विभागाचे संचालक डॉ. रमजान मुलानी यानी केले.

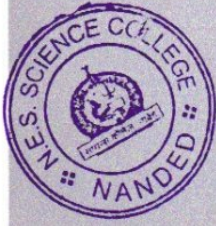
सायन्स कॉलेज नांदेडच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विशेष वार्षिक शिबिराच्या समारोप प्रसंगी आलेगाव येथे प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून ते बोलत होते. नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धन स्वच्छ भारत अभियानासाठी विशेष वार्षिक शिबिर २५ ते २९ मार्च या दरम्यान मीने आलेगाव तालुका

जिल्हा नांदेड येथे सात दिवसीय विशेष वार्षिक शिबिर पार पडले या शिबिरात महिला सक्षमीकरण, योगासन अभ्यास, आरोग्य तपासणी, रक्तदान, स्वच्छता मोहीम, व्यक्तिमत्त्व विकास, कोरोना प्रशिक्षण, एचआयव्ही एड्स जनजागृती, श्रमदान, बौद्धिक व्याख्यान, समाज प्रयोजन घेण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून सायन्स कॉलेज, नांदेडचे

प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यू. पवई, प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेडच्या दूर शिक्षण विभागाचे संचालक डॉ. रमजान मुलानी, लाल बहादूर शास्त्री विद्यालय निळा येथील मुख्याध्यापक शिवाजीराव पाटील, आलेगावच्या सरपंच सरस्वती पाटील तसेच परमेश्वर पाटील हे उपस्थित राहून शिबिराची मार्गदर्शन केले.

कार्यक्रमाचा प्रारंभ स्वामी रामानंद तीर्थ यांच्या प्रतिमेचे पूजन व्यासपीठावरील उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार यानी केले. कार्यक्रमाचे संचालन प्रवीण पांड्याड यानी केले. तसेच आभार प्रदर्शन करीत सूर्यवंशीने केले. कार्यक्रम आयोजन नियोजनासाठी रामेपो कार्यक्रमा अधिकारी तसेच उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार, प्रो. डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल, डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, प्रा. हनुमन्त पुण्ड्र, प्रा. गजानन डोने, भगवान कदम, प्रा. निलेश पवार, जान्हवी वडवे, यम्मानी सरोदे, प्रज्ञा गायकवाड, सोनाली बिगमिरे या सर्वांनी विशेष परिश्रम घेतले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

पर्यावरण रक्षणासाठी युवकांचे योगदान हवे

नांदेड : पर्यावरण संरक्षणासाठी शिबिरात सहभागी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या युवक-युवतींनी दिलेले योगदान महत्त्वपूर्ण आहे, असे प्रतिपादन स्वरातीय विद्यापीठाच्या दूर शिक्षण विभागाचे संचालक डॉ. रमजान मुलानी यांनी केले. सायन्स कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विशेष वार्षिक शिबिराच्या समारोप प्रसंगी आलेगाव येथे प्रमुख पाहुणे म्हणून ते बोलत होते. आलेगाव ता. नांदेड येथे सात दिवस पार पडलेल्या या विशेष वार्षिक शिबिरात महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी श्रमदान केले.

प्राकृतिक संसाधनांचे संरक्षण के लिए रासेयो का कार्य उल्लेखनीय : मुलानी

नांदेड | पर्यावरण संरक्षण के लिए राष्ट्रीय सेवा योजना के युवाओं का योगदान महत्वपूर्ण है। प्राकृतिक संसाधनों के संरक्षण के लिए राष्ट्रीय सेवा योजना का कार्य उल्लेखनीय है। यह प्रतिपादन स्वरातीय विवि के दूरस्थ शिक्षा, निदेशक डॉ.रमजान मुलानी ने किया। आलेगाव में विज्ञान महाविद्यालय के राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग के विशेष वार्षिक शिबिर के समापन पर मार्गदर्शक कर रहे थे। प्राकृतिक संसाधन संरक्षण स्वच्छ भारत अभियान के लिए विशेष वार्षिक शिबिर मौजे आलेगाव तहसील में सात दिवसीय विशेष वार्षिक शिबिर

आयोजित किया गया था। योग अभ्यास, स्वास्थ्य जांच, रक्तदान, स्वच्छता अभियान, व्यक्तित्व विकास, कोरोना प्रशिक्षण, एचआईवी जागरूकता, श्रम, बौद्धिक व्याख्यान, सामाजिक जागरूकता शामिल थी। भारत के साथ-साथ भोजन की व्यवस्था, और सांस्कृतिक कार्यक्रमों का आयोजन किया गया था। कार्यक्रम के अध्यक्ष में डॉ. दीपू गवई, शिवाजीराव पाटील सरपंच सरस्वती पाटील, परमेश्वर पाटील ने शिबिरार्थियों को मार्गदर्श किया। कार्यक्रम का प्रारंभ में स्वागतमानंद तीर्थ की प्रतिमा पूजन से किया गया। शिबिर की रिपोर्ट ज्वंकटेश इंगोले ने पढ़ी, शिबिर में उपस्थित स्वयंसेवकों में से समीक्षा सोनकांबळे व शोख ना ने प्रतिक्रिया, मनोगत व्यक्त किया।

दैनिक

सायन्स प्रभा

सोमवार, ४ एप्रिल २०२२

नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय- डॉ.मुलानी

नांदेड,दि.३ (प्रतिनिधी)- पर्यावरण संरक्षणासाठी आणि नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्य उल्लेखनीय आहे असे प्रतिपादन स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ दूर शिक्षण विभागाचे संचालक डॉ. रमजान मुलानी यांनी केले.

ते सायन्स कॉलेजच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या विशेष वार्षिक शिबिराच्या समारोप प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून बोलत होते. नैसर्गिक साधन संपत्ती संवर्धन स्वच्छ भारत अभियाना साठी विशेष वार्षिक शिबिर दि. २५ मार्च ते ३१ मार्च या दरम्यान आलेगाव येथे पार पडले. या शिबिरात महिला सक्षमीकरण, योगासन अभ्यास, आरोग्य तपासणी, रक्तदान, स्वच्छता मोहीम, व्यक्तिमत्व विकास, कोरोना प्रशिक्षण, एच आय व्ही एडस जन जागृती, श्रमदान, बौद्धिक व्याख्यान घेण्यात आले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून सायन्स कॉलेज, प्राचार्य डॉ.गवई, प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. रमजान मुलानी, निळा येथील मुख्याध्यापक शिवाजीराव पाटील आलेगावच्या सरपंच सी.सरस्वती पाटील तसेच परमेश्वर पाटील उपस्थित होते.कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार यांनी केले. शिबिरातील अहवाल वाचन व्जंकटेश इंगोले ने केले, स्वयंसेवकांपैकी समीक्षा सोनकांबळे व शोख नहानू यांनी प्रतिक्रिया, मनोगत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे संचलन प्रवीण पाचाळ यांनी केले तसेच आभार प्रदर्शन करण सूर्यवंशीने केले.

(Signature)
PRINCIPAL
Science College, Nanded

दैनिक

गाववाला

दि. २८ एप्रिल २०२२

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांना पारितोषिक वितरण

नांदेड/प्रतिनिधी

सावंस कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील स्वयंसेवकांनी जिल्हा एअर प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग नांदेड यांच्या वतीने आयोजित करण्यात आलेल्या स्वेच्छेने रक्तदान आधारित विषयावर पोस्टर

स्पर्धेत सक्रिय सहभाग घेऊन विद्यार्थ्यांमध्ये प्राविण्य प्राप्त

केले. प्रथम क्रमांक रोख नहानू खेरू यास प्रमाणपत्रासह रोख रक्कम रुपये पाच हजार तसेच द्वितीय क्रमांक कु. भाग्यश्री काले हिता प्रमाणपत्रासह रोख रक्कम तीन हजार रुपये पारितोषिक मिळाले आहे. त्र्यंकटेय इंगोले यास तृतीय क्रमांकाचे बक्षीस प्रमाणपत्रासह दोन हजार रुपये रोख रक्कम प्राप्त झाले. कु. जान्हवी वडने या विद्यार्थिनीस उत्तेजनार्थक बक्षीस मिळाले. सर्व परास्ती स्पर्धकांचे माननीय प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी.डी. पवार, प्रो. डॉ. एल. पी. शिंदे, प्रा. एकनाथराव खिडोरे, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. सी. अरुणा राजेंद्र शुक्ला, डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, डॉ. व्ही.डी. चव्हाण, डॉ. ए. पी. बोरीकर यांचेसह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर सहकारी वृंदांनी अभिन्नंदन केले आहे.

लोकमत समाचार

औरंगाबाद, गुरुवार, २८ एप्रिल २०२२

राष्ट्रीय सेवा योजना के स्वयंसेवकों को पुरस्कार

नांदेड। २७ अप्रैल। लोक सेवा

स्थानीय साइंस कॉलेज में राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग के स्वयंसेवकों ने जिला एअर प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग नांदेड की ओर से आयोजित की गई रक्तदान आधारित विषय पर पोस्टर स्पर्धा में सक्रिय भाग लेकर विशेष प्रावीण्यता प्राप्त की.

प्रथम क्रमांक पर रोख नहानू खैरू को प्रमाण-पत्र सहित नकद पांच हजार रुपए, द्वितीय स्थान पर रहने वाली भाग्यश्री काले को प्रमाण-पत्र सहित नकद तीन हजार रुपए का

पुरस्कार प्रदान किया गया. तीसरे स्थान पर त्र्यंकटेय इंगोले को प्रमाण-पत्र सहित नकद दो हजार रुपए का पुरस्कार दिया गया. जबकि जान्हवी वडने को प्रोत्साहनार्थ पुरस्कार देकर सम्मानित किया गया.

सभी परास्ती प्रतिभागियों का प्राचार्य डॉ. डी.यू. गवई, उपप्राचार्य डॉ. डी.डी. पवार, डॉ. एल.पी. शिंदे, राष्ट्रीय सेवा योजना के कार्यक्रम अधिकारी डॉ. अरुणा शुक्ला, डॉ. आर.ए. मुनेश्वर, डॉ. वी.डी. चव्हाण, डॉ. ए.पी. बोरीकर सहित सभी शिक्षकों और स्टाफ की ओर से अभिन्नंदन किया.

नांदेड में गुरुवार को साइंस कॉलेज में राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग के स्वयंसेवकों ने जिला एअर प्रतिबंधक व नियंत्रण विभाग की ओर से आयोजित की गई रक्तदान आधारित विषय पर पोस्टर स्पर्धा में सक्रिय भाग लेकर पुरस्कार हासिल किया.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

पुण्य नगरी ३

औरंगाबाद शुक्रवार, २९ एप्रिल २०२२

रासेयो स्वयंसेवकांना बक्षीस वाटप

नांदेड / प्रतिनिधी

सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील स्वयंसेवकांनी जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग नांदेडच्या कतीने स्वेच्छेने रक्तदान आधारित विषयावर पोस्टर स्पर्धेत विशेष प्राविण्य प्राप्त केले.

प्रथम क्रमांक शंख नहानू खेरू यास प्रमाणपत्रासह रोख ५ हजार रुपयेच द्वितीय क्रमांक कु. भाग्यश्री काळे हिला प्रमाणपत्रासह रोख ३ हजार रुपये पारितोषिक मिळाले आहे. व्यंकटेश इंगोले यास तृतीय क्रमांकाचे बक्षीस प्रमाणपत्रासह २ हजार रुपये रोख रक्कम प्राप्त झाले. जान्हवी वडजे या विद्यार्थिनीस उत्तेजनार्थ बक्षीस मिळाले. या स्पर्धेकडे प्राचार्य, उपप्राचार्य, रासेयो अधिकारी व सर्व कर्मचाऱ्यांनी कौतुक केले आहे.

'रासेयो' च्या स्वयंसेवकांना पारितोषिक वितरण

देशोन्नती युनसकलन...

नांदेड सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील स्वयंसेवकांनी जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग नांदेडच्या कतीने आयोजित करण्यात आलेल्या स्वेच्छेने रक्तदान आधारित विषयावर पोस्टर स्पर्धेत सक्रिय सहभाग घेऊन विशेष प्राविण्य प्राप्त केले. प्रथम क्रमांक शंख नहानू खेरू तसेच द्वितीय क्रमांक कु. भाग्यश्री काळे हिला पारितोषिक मिळाले आहे.

व्यंकटेश इंगोले यास तृतीय क्रमांकाचे बक्षीस प्राप्त झाले. कु. जान्हवी वडजे या विद्यार्थिनीस उत्तेजनार्थ बक्षीस मिळाले. सर्व परास्वी स्पर्धेकडे माननीय प्राचार्य प्रो. डॉ. यु. गवई, उपप्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार, प्रो. डॉ. धरु. पी. शिंदे, प्रा. एकनाथराव शिखरे, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रो. डॉ. सी. अरुणा राजेंद्र शुक्ला, डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, डॉ. वि. डी. चव्हाण, डॉ. ए. पी. बोरीकर यांचेसह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर सहकारी अधिकाऱ्यांनी उपस्थित केले आहे.

दैनिक सागर

औरंगाबाद, शुक्रवार, २९ एप्रिल २०२२

16

राष्ट्रीय सेवा योजना के स्वयंसेवकों को पुरस्कार वितरण

जिल्हा संवाददाता | नांदेड

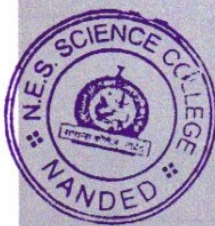
साईन्स कॉलेज के राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग के स्वयंसेवकों ने जिल्हा एड्स नियंत्रण एवं नियंत्रण विभाग उनकी ओर से आयोजित उन्होंने स्वेच्छा से रक्तदान के विषय पर पोस्टर प्रतियोगिताओं में सक्रिय रूप से भाग लेकर विशेष दक्षता हासिल की। प्रथम क्रमांक शंख नहानू खेरू को प्रमाण पत्र व 5,000 रुपये की नकद राशि दी गई और द्वितीय भाग्यश्री काळे को प्रमाण पत्र व

3,000 रुपये नकद पुरस्कार, तृतीय पुरस्कार व्यंकटेश इंगोले को प्रमाण पत्र व 2,000 रुपये का पुरस्कार प्रदान किया गया। जान्हवी वडजे को सांत्वना पुरस्कार मिला। कार्यक्रम सफल बनाने के लिए प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई, उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार, डॉ. एल. पी. शिंदे, प्रा. एकनाथराव शिखरे, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी डॉ. अरुणा शुक्ला, डॉ. आर. ए. मुनेश्वर, डॉ. सी. डी. चव्हाण, डॉ. ए. पी. बोरीकर समेत सभी शिक्षक ने परिश्रम किए।

सुकाळ » TODAY नांदेड, शनिवार, १ मे २०२२

'रासेयो' च्या स्वयंसेवकांना पारितोषिक वितरण

नांदेड, ता. ३० (बातमीदार): येथील सायन्स महाविद्यालया नांदेडच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागातील स्वयंसेवकांनी जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण विभाग नांदेड यांच्या कतीने आयोजित करण्यात आलेल्या स्वेच्छेने रक्तदान आधारित विषयावर पोस्टर स्पर्धेत सक्रिय सहभाग घेऊन विशेष प्राविण्य प्राप्त केलेल्या विद्यार्थ्यांचे प्राचार्य डॉ. यु. गवई यांच्याहस्ते पारितोषिक देऊन गौरविण्यात आले. या स्पर्धेत शंख नहानू खेरू याचा प्रथम क्रमांक आला असून, कु. भाग्यश्री काळे द्वितीय, व्यंकटेश इंगोले यास तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक देऊन प्रमाणपत्रासह रोख रक्कम देऊन त्यांचा गौरव करण्यात आला. तर कु. जान्हवी वडजे या विद्यार्थिनीस उत्तेजनार्थ बक्षीस देण्यात आले. सर्व परास्वी स्पर्धेकडे प्राचार्य प्रो. डॉ. यु. गवई, उप-प्राचार्य प्रो. डॉ. डी. डी. पवार, प्रो. डॉ. धरु. पी. शिंदे, प्रा. एकनाथ शिखरे, राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रम अधिकारी प्रो. अरुणा शुक्ला, यांच्यासह सर्व शिक्षक शिक्षकेतर सहकारी अधिकाऱ्यांनी उपस्थित केले आहे.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

नांदेड शहर

प्रजावाणी

बुधवार, दि. २७ ऑक्टोबर २०२१

५

'स्वारांतीम' विद्यापीठ 'रासेयो'च्यावतीने रत्नेश्वरी मंदिर परिसरात स्वच्छता

नांदेड, दि. २६ : भारत सरकारच्या पुणे येथील युवा कल्याण व खेळ मंत्रालय राष्ट्रीय सेवा योजना क्षेत्रीय निदेशालय यांच्या निर्देशानुसार 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत 'स्वच्छ भारत' अभियानात स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने लोहा तालुक्यातील वडेपुरी येथे रत्नेश्वरी मंदिर परिसरात दि. २३ ऑक्टोबर रोजी स्वच्छता करण्यात आली.

कुलगुरू डॉ. उद्धव भोसले यांच्या मार्गदर्शनाखाली नांदेड शहरातील राष्ट्रीय सेवा योजना सुबविभागाच्या यशवंत महाविद्यालय, सायन्स कॉलेज, नेताजी सुभाषचंद्र बोस महाविद्यालय, प्रतिभा निकेतन महाविद्यालय, पीपल्स कॉलेज, ग्रामीण तंत्रनिकेतन कॉलेज, जयहरलाल नेहरू समाजकार्य महाविद्यालय, वसंतराव नाईक

महाविद्यालय, विद्यापीठ परिसर इत्यादी महाविद्यालयातील ८५ रासेयो स्वयंसेवक व १० रासेयो कार्यक्रम अधिकारी यांच्या सहकार्याने स्वच्छता अभियान संपन्न झाले. या शिबिरात नवरात्र काळात रत्नेश्वरी देवी मंदिर परिसरात पसरलेले प्लास्टिक, द्रोण, पत्रावळी, प्लास व इतर कचरा गोळा करून मंदिर परिसर स्वच्छ व सुंदर करण्यात आला. यावेळी

अंदाजे पंचावन्न ते साठ किलो प्लास्टिक गोळा करून नष्ट करण्यात आले. याप्रसंगी विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरू डॉ. जोगेंद्रसिंह बिसेन यांनी भेट देऊन सहभागी स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन केले. या शिबिराचे आयोजन विद्यापीठाच्या रासेयो विभागाचे संचालक डॉ. शिवराज बोकरडे यांच्या पुढाकाराने करण्यात आले होते. यावेळी विद्यार्थी विकास विभागाचे संचालक डॉ. ज्ञानोबा मुंदे,

डॉ. भगवान गुंजलवाड, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ. अरुणा शुक्ल, डॉ. बाबुराव जाधव, डॉ. डी. डी. भोसले, डॉ. सुनील कदम, डॉ. सुश्रीव फड, डॉ. ललिता यडपलवार, डॉ. साहेब शिंदे, डॉ. विजय मोरे, डॉ. अमोल काळे, प्रा. विजू जाधव तसेच रत्नेश्वरी देवी मंदिर संस्थानाचे अध्यक्ष शिवाजी दळवे, सचिव झांबरे, विश्वस्त सदाशिव स्वामी व इतर कर्मचाऱ्यांचा सहभाग होता.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

सकाळ नांदेड

नांदेड, गुरुवार, २८ ऑक्टोबर २०२१

नवीन नांदेड : 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत 'स्वच्छ भारत' अभियान रत्नेश्वरी मंदिर येथे स्वच्छता अभियान घेण्यात आले.

'रासेयो'च्या वतीने स्वच्छता अभियानाचा समारोप

नवीन नांदेड, ता. २७ (खातमीदार) : भारत सरकारच्या पुणे येथील युवा कल्याण व खेळ मंत्रालय रासेयो क्षेत्रीय निदेशालय यांच्या निर्देशानुसार 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत 'स्वच्छ भारत' अभियान स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने रत्नेश्वरी मंदिर येथे स्वच्छता अभियान घेण्यात आले. कुरुगुरू डॉ.उद्धव भोसले यांच्या

मार्गदर्शनाखाली नांदेड शहरातील राष्ट्रीय सेवा योजना राबविणाऱ्या यशवंत महाविद्यालय, सायन्स कॉलेज, नेताजी सुभाषचंद्र बोस महाविद्यालय, प्रतिभा निकेतन महाविद्यालय, पीपल्स कॉलेज, ग्रामीण तंत्रनिकेतन कॉलेज, जवाहरलाल नेहरू समाजकार्य महाविद्यालय, वसंतराव नाईक महाविद्यालय, विद्यापीठ परिसर इत्यादी महाविद्यालयातील रासेयो स्वयंसेवक व रासेयो कार्यक्रम अधिकारी यांच्या

सहकार्याने स्वच्छता अभियान संपन्न झाले. शिबिरात नवरात्र काळात रत्नेश्वरी देवी मंदिर परिसरात पसरलेले प्लॅस्टिक, ट्रेण, पत्रावळी, रूपास व इतर कचरा गोळा करून मंदिर परिसर स्वच्छ व सुंदर करण्यात आला. या अभियान प्रसंगी विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरू डॉ.जोगेंद्रसिंह विमैन यांनी भेट देऊन सहभागी स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन करून प्रेरित केले. या शिबिराचे आयोजन विद्यापीठाच्या रासेयो विभागाचे

संचालक डॉ. शिवराज बोक्डे यांच्या पुढाकारातून झाले. या वेळी विद्यार्थी विकास विभागाचे संचालक डॉ. ज्ञानोबा गुंडे, महिला महाविद्यालयाचे डॉ. भगवान गुंजलबाड, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ.अरुण शुक्ल, डॉ.बाबुराव जाधव, रत्नेश्वरी देवी मंदिर संस्थानाचे अध्यक्ष शिवाजी दळवे, सचिव साहेब झांबरे, विरमस्त सदाशिव स्वामी व इतर कर्मचारी यांचा उत्स्फूर्त सहभाग होता.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

Scanned with CamScanner

Scanned with OKEN Scanner

नैतिक
व्यत्यप्रभा

बुधवार, दि. २७ ऑक्टोबर २०२१

आपला जिल्हा

रत्नेश्वरी मंदिर परिसरात स्वच्छता अभियान

नांदेड, दि. २६ (प्रतिनिधी)भारत सरकारच्या पुणे वेधील युवा कल्याण व खेळ मंत्रालय रासरो क्षत्रीय निदेशालय यांच्या निदेशानुसार अतगत स्वच्छ भारत अभियान स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीनं रत्नेश्वरी मंदिर, बडपुरी ता. लोहा येथे दि. २३ ऑक्टोबर रोजी घड्यात आले.

विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. उदय भोसले यांच्या मार्गदर्शनाखाली नांदेड शहरातील राष्ट्रीय सेवा योजना राबविणाऱ्या यज्ञवत महाविद्यालय, सायन्स कॉलेज, नेताजी सुभाषचंद्र बोस महाविद्यालय, प्रतिभा निकेतन

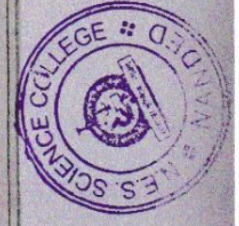
महाविद्यालय, पीपल्स कॉलेज, ग्रामीण तंत्रनिकेतन महाविद्यालय, जवाहरलाल नेहरू चंस्तणव नॉर्डक महाविद्यालय, विद्यापीठ रासरो इत्यादी महाविद्यालयातील ८५ रासरो स्वयंसेवक व १० रासरो कार्यक्रम अधिकाारी यांच्या सहकार्याने स्वच्छता अभियान सधन झाले.

या शिबिरात नवरात्र काळात रत्नेश्वरी देवी मंदिर परिसरात पसरलेले प्लास्टिक, द्रोण, पुत्रावळी, लाम व इतर कचरा गोळा करून मंदिर परिसर स्वच्छ व सुंदर करण्यात आला. यावेळी अदाजे पचावन्न ते साठ किलो प्लास्टिक गोळा करून नष्ट करण्यात आले. या स्वच्छता अभियान

प्रसंगी विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरू डॉ. जोगेंद्रसिंह विसन यांनी भेट देऊन सहभागी स्वयंसेवकांना मार्गदर्शन करून प्रेरित केले या शिबिराचे आयोजन विद्यापीठाच्या रासरो विभागाचे संचालक डॉ. शिवराज बोकरडे यांच्या युदाकारातून झाले होते. यावेळी विद्यार्थी विकास विभागाचे संचालक डॉ. ज्ञानोबा सुंटे, महिला महाविद्यालयाचे डॉ. भगवान गुजलवाड, रासरो कार्यक्रम अधिकाारी डॉ. अरुणा शुकल, डॉ. बाबुराव जाधव, डॉ. डी. डी. भोसले, डॉ. सुनील कटप, डॉ. सुगोब फड, डॉ. ललिता यडपलवार, डॉ. साहेब शिंदे, डॉ. विजय मोरे, डॉ. उमंगल काळे, प्रा. विजू जाधव

रासरो (लेफ्टवरी देखी मंदिर परिसराकडे) अध्येस शिबिराती दळणे, सचिन साशेव झांबो, विरयसल सदाशिव स्वयंसेवक

PRINCIPAL
Science College, Nanded

'स्वारातीम' विद्यापीठामध्ये रासेयो विभागाच्यावतीने स्वच्छता अभियान संपन्न

नांदेड, दि. १:- भारत सरकारच्या पुणे येथील युवा कल्याण व खेल मंत्रालय 'रासेयो' क्षेत्रीय विदेशालय यांच्या विदेशानुसार 'आझादी का अमृत महोत्सव' अंतर्गत 'स्वच्छ भारत' अभियान स्वामी रामानंद तीर्थ मराठ नाडा विद्यापीठामध्ये राबविण्यात आले. या अभियान अंतर्गत गाजर गवत निर्मुलन, परिसर स्वच्छता माहीम विद्यापीठातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्यावतीने दि. २९ ऑक्टोबर २०२१ रोजी घेण्यात आली. या स्वच्छता अभियानात कुलगुरू डॉ. उद्धव भोसले यांनी स्वतः सहभाग नोंदवला.

राष्ट्रीय सेवा योजना राबविणाऱ्या नांदेड शहरातील अनेक महाविद्यालयांनी यामध्ये सहभाग नोंदविला. त्यामध्ये

आय.टी.एम. कॉलेज, जवाहरलाल नेहरू समाजकार्य महाविद्यालय, यशवंत महाविद्यालय, पीपल्स कॉलेज, ग्रामीण तंत्रिके तन महाविद्यालय, विद्यापीठ परिसर, तसेच इंदिरा इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी पॉलीटेक्निकल इत्यादी महाविद्यालयांचा

समावेश होता. एकूण ६५ रासेयो स्वयंसेवक यांच्या सहकार्याने स्वच्छता अभियान संपन्न झाले.

या स्वच्छता अभियान प्रसंगी विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरू डॉ. जोगेंद्रसिंह विसेन, कुलसचिव डॉ. सज्जेराव शिंदे, विद्यार्थी विकास विभागाचे संचालक डॉ. झानीबा मुंडे, क्रीडा व शारीरिक शिक्षण

विभागाचे संचालक डॉ. विठ्ठलसिंह परिहार, रामदास पेटेवाड, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी दिलीप काठंडे, पुरुषोत्तम कदम, बालप्रसाद सिंदे, तुकाराम हंबडे, शिबिचाचे आयोजक राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे संचालक डॉ. शिवराज बोंकडे व इतर कर्मचारी यांचा उत्स्फूर्त सहभाग होता.

PRINCIPAL
 Science College, Nanded

नांदेड शहर

प्रजावाणी

मंगळवार, दि. २६ ऑक्टोबर २०२१

५

रत्नेश्वरी देवी मंदिर स्वच्छता अभियानात यशवंत महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सहभाग

नांदेड, दि. २६ - स्वाामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेडच्यावतीने आजूरी का उमरत घटोत्सव अर्पण करून इतिहास कार्यक्रमांमध्ये नांदेड जिल्ह्यातील रत्नेश्वरी देवी मंदिर परिसराची स्वच्छता कार्यक्रमाने आयोजन करण्यात आले.

प्रस्तुत कार्यक्रमासाठी नांदेड शहरातील सर्व महाविद्यालयांच्या राष्ट्रीय सेवा नांदेडच्या स्वयंसेवकांना आणि कार्यक्रमाधिकार्यांना निमंत्रण देण्यात आले होते. या अनुषंगाने स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेडचे माजी प्र.कु.ल.गुरु व यशवंत महाविद्यालयाचे विद्यमान प्राचार्य डॉ. गणेशचंद्र एन.शिंदे यांच्या मार्गदर्शनानुसार पी. एस. चौधरी, एस. आर. राऊत, के.डी. राटोड, एस. सूर्यवंशी, एस. एस. पलटवाड, जे. वाय. समतकर, एस.एम.भोले, आर. यो. सोळंके, जी. जी. बोकारे, प्रा. डॉ. डॉ. डॉ. भोसले यांनी या अभियानात सक्रीय व यशस्वीरित्या सहभाग नोंदविला.

या कार्यक्रमास स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाचे प्र.कु.ल.गुरु डॉ.जोगिंदरसिंग बिसेन यांचा उपस्थिती

होती. त्यांनी विद्यार्थ्यांना स्वच्छता कार्यक्रमात सहभाग घेण्यासाठी प्रोत्साहित केले तसेच विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाचे संचालक डॉ. शिवराज बोकरे यांनी देखील विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

विद्यार्थ्यांनी मंदिर परिसराबरोबरच विद्यापीठाच्या परिसरामध्ये दिवसभर स्वच्छता कार्यक्रम राबविला. प्लास्टिकच्या पिशव्या, बॉटल व इतर कचऱ्याचा विरहेवाट लावून पर्यावरण रक्षणांमध्ये

स्वयंसेवकांनी योगदान दिले.

या अभियानाच्या यशस्वितेसाठी प्राचार्य डॉ.गणेशचंद्र एन.शिंदे, उपप्राचार्य डॉ.उत्तम सावंत, कार्यक्रमाधिकारी प्रा.डॉ.मीरा फड व प्रा.डॉ.बी.आर.भोसले, प्रा.डॉ.अजय गव्हाणे, कार्यालयीन प्रबंधक संदीप पाटील, कार्यालयीन अधीक्षक कालिदास बिरादार व गजानन पाटील, लेखापाल व्ही. पी. सिंग ठाकूर, शिवाजीराव भोसले, रंगनाथ जाधव, माधव भोसले आदींनी सहकार्य केले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

नांदेड शहर

प्रजावाणी

शनिवार, दि. ४ डिसेंबर २०२१

५

रासेयोतर्फे एड्स जनजागृतीसाठी शपथग्रहण

नांदेड, दि. ३ : जागतिक एड्स सदिनाभिमित्त सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय मंडळा योजनेच्यावतीने एड्स जनजागृतीसाठी शपथग्रहण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई

यांनी एड्सबाबत माहिती दिली. उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार यांनी कार्यक्रमाचा उद्देश स्पष्ट करून 'एड्स निर्मूलनासाठी युवकांची जबाबदारी' या विषयी उद्बोधन केले. कार्यक्रमाचे नियोजन व

आयोजनासाठी रासेयो कार्यक्रम अधिकारी प्रा. डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी विशेष पुढाकार घेतला. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांच्यासह सर्व विद्यार्थ्यांनी शपथ पत्राचे वाचन केले. संपूर्ण एड्स

निर्मूलनासाठी संकल्प केला. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी ग्रंथपाल डॉ. एस. एल. जाधव, टी.व्ही. यशमंतकर, दिलीप कापुरे, गणेश घाटोळे, शेख नम्रु खैर, व्यंकटेश इंगोले यांनी परिश्रम घेतले.

४

प्रजावाणी

शनिवार, दि. ४ डिसेंबर २०२१

रासेयो तर्फे एड्स जनजागृतीसाठी शपथग्रहण

नांदेड, दि. ३ : जागतिक एड्स दिनाच्या निमित्ताने सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय मंडळा योजनेच्यावतीने एड्स जनजागृतीसाठी शपथ ग्रहण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. यावेळी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांनी एड्सबाबत माहिती दिली.

उपप्राचार्य डॉ. डी. डी. पवार यांनी कार्यक्रमाचा उद्देश स्पष्ट करून एड्स निर्मूलनासाठी युवकांची जबाबदारी या विषयी उद्बोधन केले. कार्यक्रमाचे नियोजन व आयोजनासाठी रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रा. डॉ. अरुणा राजेंद्र शुक्ल यांनी पुढाकार घेतला. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांच्यासह सर्व विद्यार्थी विद्यार्थ्यांनी शपथ पत्राचे वाचन केले. संपूर्ण एड्स निर्मूलनासाठी संकल्प केला. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी ग्रंथपाल डॉ. एस. एल. जाधव, टी.व्ही. यशमंतकर, दिलीप कापुरे, गणेश घाटोळे, शेख नम्रु खैर, व्यंकटेश इंगोले यांनी परिश्रम घेतले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

गोदातीर
रविवार, दि. ५ डिसेंबर २०२१

रासेयोतर्फे एड्स जनजागृतीसाठी शपथग्रहण

नांदेड - जागतिक अफिकारी प्रा. डॉ. अरुणा एड्स दिनानिमित्त सायन्स कॉलेज नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्यावतीने एड्स जनजागृतीसाठी शपथग्रहण कार्यक्रमाला प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांनी एड्सबाबत माहिती दिली. यावेळी उपप्राचार्य डॉ. डी. पवार यांनी कार्यक्रमाचा उद्देश स्पष्ट करून एड्स निर्मूलनासाठी युवकांची जबाबदारी या विषयी उद्बोधन केले. कार्यक्रमाचे नियोजन व आयोजनासाठी रासेयो कार्यक्रम

राजेन्द्र शुक्ला यांनी विशेष मुडाकार घेतला. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांच्यासह सर्व विद्यार्थ्यांनी शपथपत्राचे वाचन केले. संपूर्ण एड्स निर्मूलनासाठी संकल्प केला. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी प्रबंधपाल डॉ. एस. एल. जाधव, टी. व्ही. वसमतकर, दिलीप कापूर, गणेश घाटोळे, शेख नज्जु खेरु, व्यंकटेश इंगोले यांच्यासह अन्य कार्यकर्त्यांनी परिश्रम घेतले.

देशोन्नती

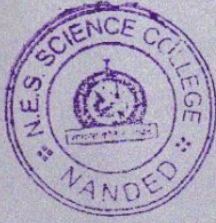
शनिवार, दि. ४ डिसेंबर २०

रासेयो तर्फे एड्स जनजागृतीसाठी शपथ ग्रहण

देशोन्नती वृत्तसंकलन...

नांदेड - जागतिक एड्स दिनाचे निमित्ताने सायन्स कॉलेज, नांदेड येथील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने एड्स जनजागृतीसाठी शपथ ग्रहण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांनी एड्स बाबत माहिती दिली. उपप्राचार्य डॉ. डी. पवार यांनी कार्यक्रमाचा उद्देश स्पष्ट करून एड्स निर्मूलनासाठी युवकांची जबाबदारी या विषयी उद्बोधन केले. कार्यक्रमाचे नियोजन व आयोजनासाठी रासेयो कार्यक्रमाधिकारी प्रा. डॉ. अरुणा शुक्ला यांनी विशेष मुडाकार घेतला. प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई यांच्यासह सर्व विद्यार्थी - विद्यार्थिनींनी शपथ पत्राचे वाचन केले. संपूर्ण एड्स निर्मूलनासाठी संकल्प केला. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी प्रबंधपाल डॉ. एस. एल. जाधव, टी. व्ही. वसमतकर, दिलीप कापूर, गणेश घाटोळे, शेख नज्जु खेरु आदींनी परिश्रम घेतले.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

हीरकमहोत्सवी वर्ष
सहा दसकाती गौरवशाली परंपरा

www.prajwani.in

प्रजावाणी

» बुधवार, दि. २९ सप्टेंबर २०२१

» Postal Regd. Licence No. G-2/RNP/NND-50/2020-23

सायन्स कॉलेज येथे राष्ट्रीय सेवा योजनादिन साजरा

नांदेड, दि. २८ : नां. ए. सो. संचालित सायन्स कॉलेज, नांदेड येथे राष्ट्रीय सेवा योजनादिनानिमित्त कोविड नियमावलीचे पालन करून विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यू. गवई तर प्रमुख भागदर्शक म्हणून डॉ. डी. डी. पवार हे होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कार्यक्रमाधिकारी डॉ. सी. अरुणा राजेंद्र शुक्ला यांनी केले. कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यासाठी डॉ. राजकुमार मुनेश्वर यांनी विशेष पुढाकार घेतला. आदर्श पुरस्कारप्राप्त प्राचार्य डॉ. डी. डी. गवई, डॉ. राजकुमार

मुनेश्वर यांचा सत्कार करण्यात आला. राष्ट्रीय सेवा योजनेची उद्दिष्टे आणि स्थापना याबाबत प्रा. डॉ. पवार यांनी माहिती दिली. राष्ट्राच्या उज्वल भविष्यासाठी रा.से.यो.चे कार्य महत्त्वपूर्ण आहे असे मत त्यांनी मांडले. रा. से. यो. उपक्रमात युवतींचा सहभाग व व्यक्तिमत्त्व विकास याबाबत प्रा. डॉ. सी. शुक्ला यांनी आपल्या उद्बोधनपर भाषणातून विचार व्यक्त केले. व्यक्तिमत्त्व विकासासह उत्तम कौशल्य पारंगत करण्यासाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे योगदान सर्वश्रेष्ठ आहे, असे विचार अभ्यक्षित भाषणातून प्राचार्य डॉ. डी. यू. गवई यांनी

सांगितले. स्वयंसेवक चिकित्सा दंगोले, शेख नन्दा, कुशलिंगीमुख यांनी आपले समाजकार्य कर्तव्ये आलेले अनुभव प्रकट केले. कार्यक्रमासाठी प्रा. डॉ. उल्हास पत्की, प्रा. जयप्रकाश दुवे, प्रा. गोलंदाज खान, प्रा. एच. एस. पुवड यांचेसह अनेक प्राध्यापक विद्यार्थी, शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते. कार्यक्रम यशस्वितेसाठी दिलीप करेगावकर, गोविंदराव सूर्यवंशी, गणेश घाटोळे, शिवा देशमुख यांनी विशेष परिश्रम घेतले. कार्यक्रमाचे आभार निरण सूर्यवंशी यांनी सांगितले. राष्ट्रगीतानंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली.

PRINCIPAL
Science College, Nanded

गोदातीर

समाचार

संपादक : केशव घोणसे पाटील
मंगळवार, दि. ५ ऑक्टोबर २०२१

स्थापना १९९२ / पान नं. १३३१/६०
REGD NO. ६२/११/११० २१/२०२१ २०२३

गांधी आणि शास्त्री यांचे विचार युवकांना प्रेरणादायी - प्रा.बी.बी.कुलकर्णी

नांदेड - सायन्स कॉलेज च्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागात आयोजित निवृत्तपदावलीचे पाठन करताना महात्मा गांधी यांच्या जयंतीच्या निमित्ताने विशेष कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रम रक्षा अभ्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई तर प्रमुख पाहुणे व मार्गदर्शक म्हणून प्रा. बी.बी. कुलकर्णी हे होते. मान्यवरांच्या हस्ते महात्मा गांधी, लाल बहादूर शास्त्री यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करण्यात आला.

ग.से.यो. स्वयंसेविका कु. अक्षता जाधव हिने आपले मनोगत व्यक्त केले. म.गांधी आणि लाल बहादूर शास्त्री यांचे जीवन तसेच कार्यांबाबत डॉ. शेषनारायण जाधव यांनी सखोल अशी माहिती दिली. या थोर पुरुषांनी त्यावेळी राष्ट्रासाठी केलेले कार्य व विचार आजही युवकांसाठी चिरंतन

स्वरूपाचे आणि प्रेरणादायी आहेत असं विचार प्रा. बी.बी. कुलकर्णी यांनी आपल्या मनोगताना व्यक्त केले. देशाचे रक्षण करण्यासाठी सैनिक आहोरात्र काम करीत असतात, अजयान्य समृद्धीसाठी शेतकरी हा मुख्य घटक आहे. जय जवान जय किसान या घोषवाक्याद्वारे लाल बहादूर शास्त्री यांनी या घटकास सन्मान प्राप्त करून दिला असे विचार अध्यक्षीय भाषणातून प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई आपले मनोगत मांडले.

सदर कार्यक्रमाचे आयोजन

कारण्यासाठी डॉ. डी.डी.पवार व डॉ. राजकुमार मुनेश्वर यांनी पुढाकार घेतला. डॉ. डी. एम. जाधव, प्रा. जयप्रकाश, दुने यांच्यासह शिबलिंग देगमुख, व्यंकटेश इंगोले, प्रियंका गोंधवड, बुध्दभूषण विरडे यांचेसह शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सुत्रमंचालन कार्यक्रमाधिकारी डॉ.मौ.अरुणा राजेंद्र मुक्ता यांनी केले. कार्यक्रमाचे आभार शोध नम्र ग्रंथ यांनी मानले.

राष्ट्रगीताने या कार्यक्रमाची सांगता झाली.

सुवाळा १० ऑक्टोबर २०२१

सायन्स महाविद्यालयात महात्मा गांधी, शास्त्री जयंती

नांदेड, ता. ८ (बातमीदार): येथील सायन्स महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने राष्ट्रीय महात्मा गांधी व माजी पंतप्रधान लाल बहादूर शास्त्री यांच्या जयंती निमित्ताने कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

यावेळी अभ्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ. डी. यु. गवई हे प्रा. बी. बी. कुलकर्णी यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

PRINCIPAL
Science College, Nanded